

วารสาร

เศรษฐกิจและสังคม

ปีที่ 49 ฉบับที่ 3 กรกฎาคม - กันยายน 2555

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ
Office of the National Economic and Social Development Board

อนาคตประเทศไทย บนเส้นทางสีเขียว

- สัมภาษณ์ นายพยุหศักดิ์ ชาติสุทธิพล ประธานสภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย
- “นวัตกรรมสีเขียว” สร้างสรรค์การพัฒนาที่ยั่งยืน
- ตัวชี้วัดอนาคตประเทศไทยบนเส้นทางสีเขียว
- สู่สังคมแห่งโอกาสและความร่วมมือ...จากการเฝ้าระวังสู่การเติมเต็ม

มหาราชินีกับทรัพยากรน้ำ

“โครงการปาร์กน้ำ”

“...เป็นพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวว่า ทำอย่างไรจะให้ชาวบ้านไม่เห็นว่าเป็นศัตรูกับเขา ชาวบ้านโดยมากมักจะได้รับบุญแล้วบุกเข้าไปตัดป่า ตำรวจจะไปจับชาวบ้านซึ่งยากจนนี่ก็ลำบาก จะทำให้ศัตรูของประเทศได้โอกาสจะทำอย่างไรดี ในที่สุดท่านก็คิดออก ท่านบอกว่า ถ้าชาวบ้านปลูกป่าเสียเอง ดูแลป่าเสียเอง เขาได้กินได้อยู่มีความสุขความเจริญในป่า เขาก็จะดูแลป่า ถึงได้เกิดโครงการปาร์กน้ำขึ้น...”

พระราชดำรัสสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ
พระราชทาน ณ ศาลาดุสิดาลัย วันที่ 11 สิงหาคม 2526

สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ได้โดยเสด็จพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวไปในท้องถิ่นชนบททั่วประเทศไทย ทรงทอดพระเนตรเห็นความเสื่อมโทรมของป่าไม้ เห็นราษฎรตัดไม้ใหญ่ที่มีคุณค่าทางเศรษฐกิจ ทรงห่วงใยการสูญเสียต้นไม้ และทอดพระเนตรเห็นความแห้งแล้งที่ทวีความรุนแรงมากขึ้นในภาคอีสาน ทรงวินิจฉัยหาสาเหตุและทรงทราบว่าเป็นสาเหตุหนึ่งของการตัดไม้ทำลายป่าเป็นการรู้เท่าไม่ถึงการณ์และความยากจน จึงมีพระราชดำริตั้งโครงการปาร์กน้ำขึ้นเพื่อฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติ ด้วยความร่วมมือของประชาชนที่อาสาสองดาว จังหวัดสกลนคร เมื่อวันที่ 20 สิงหาคม 2525 โดยจัดที่ดินให้ราษฎรยากจนที่สุด 13 ครอบครัว ปลูกพืชหมุนเวียนและไม้โตเร็ว ครอบครัพละ 3 - 5 ไร่ และพระราชทานเงินเดือนประจำครอบครัวละ 1,500 บาท รวมทั้งสิ่งอำนวยความสะดวก เช่น ฉางข้าว เรือนเพาะชำ และแหล่งน้ำ มีพระราชประสงค์ให้จัดสร้างบ้านปาร์กน้ำ เป็น “บ้านน้อยในป่าใหญ่” หรือ “หมู่บ้านปาร์กน้ำ” และชี้แจงให้ราษฎรเข้าใจถึงการรักษาทรัพยากรธรรมชาติ ดูแลรักษาป่า ให้รักและใช้ประโยชน์จากป่าอย่างถูกต้องตามหลักเกณฑ์ เป็นการพัฒนาแบบยั่งยืน

ต่อมาราษฎรในพื้นที่อื่นๆ ได้ร่วมมือกันปลูกป่าขยายไปทั่วทุกจังหวัด พระองค์จึงได้ทรงรับโครงการต่างๆ เหล่านั้นไว้ในพระบรมราชินูปถัมภ์ และกรมป่าไม้รับหน้าที่ในการจัดหาและสนับสนุนกล้าไม้ ฝึกอบรมให้ราษฎรมีความรู้ในการเพาะชำกล้าไม้ตามโครงการปาร์กน้ำมาตั้งแต่เริ่มดำเนินการจนถึงปัจจุบัน

นับเป็นความโชคดีของพสกนิกรชาวไทย ไม่ว่าสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ จะเสด็จพระราชดำเนินไปในท้องที่ใด จังหวัดใดก็ตาม เมื่อทรงพบและทอดพระเนตรเห็นความทุกข์ยาก หรือความเดือดร้อนของราษฎร พระองค์จะทรงมีพระราชดำริให้ความช่วยเหลือทันที และโครงการตามพระราชดำริของพระองค์มักจะเน้นการปลูกป่าที่ก่อให้เกิดประโยชน์สุขแก่ราษฎรของพระองค์ทั้งสิ้น

โครงการปาร์กน้ำ มีวัตถุประสงค์ 5 ประการ ดังนี้ฟื้นฟูสภาพป่าที่เสื่อมโทรม ให้เป็นบริเวณต้นน้ำลำธารกักเก็บน้ำไว้ใช้ประโยชน์ อนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้เดิมไว้ ควบคุมการปลูกเสริมเพื่อควบคุมความแปรปรวนของดินฟ้าอากาศและภัยแล้ง เสริมสร้างและปลูกฝังให้ราษฎรเกิดความรักและหวงแหนทรัพยากรป่าไม้ให้มากยิ่งขึ้น ให้ประชาชนในท้องถิ่นมีไม้ไว้ใช้สอย และเพิ่มพูนรายได้ช่วยเหลือราษฎรที่ยากจน ขาดแคลนที่ดินทำกินและบุกเขตป่าสงวนแห่งชาติ ให้มีที่อยู่เป็นหลักแหล่ง มีอาชีพมั่นคง และมีรายได้เลี้ยงครอบครัวต่อไป

บทบรรณาธิการ

ประเด็นสีเขียว เป็นแนวคิดเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืนที่ประชาคมโลกให้การยอมรับและสร้างความร่วมมือ มุ่งยกระดับคุณภาพชีวิตมนุษย์ ควบคู่ไปกับการเติบโตทางเศรษฐกิจที่ไม่ใช้ทรัพยากรจนเกินขีดความสามารถในการรักษาสมดุลของธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ประเทศไทยเป็นหนึ่งในภาคีความร่วมมือระหว่างประเทศที่ได้กำหนดทิศทางการพัฒนามุ่งความสมดุลยั่งยืนอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะแผนพัฒนา ฉบับที่ 11 (พ.ศ.2555-2559) ที่เริ่มใช้ตั้งแต่วันที่ 1 ตุลาคม 2554 มีจุดมุ่งหมายชัดเจนที่จะขับเคลื่อนประเทศสู่สังคมสีเขียวด้วยกระบวนการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน และกำหนดประเด็นการพัฒนาที่เชื่อมโยงในหลายยุทธศาสตร์นำไปสู่การปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม ในปี 2555 สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.) จะจัดการประชุมประจำปี 2555 เรื่อง “อนาคตประเทศไทยบนเส้นทางสีเขียว” ในวันพฤหัสบดีที่ 6 กันยายน 2555 ณ ศูนย์แสดงสินค้าและการประชุม อิมแพ็ค เมืองทองธานี อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี เพื่อสื่อสารให้เกิดการรับรู้ สร้างความเข้าใจ และร่วมกับทุกภาคีกำหนดแนวทางขับเคลื่อนสู่สังคมสีเขียวให้ชัดเจน สามารถนำไปปฏิบัติให้เกิดสัมฤทธิ์ผล

วารสารฉบับนี้ จึงมีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนประเทศไทยสู่สังคมสีเขียว ด้วยการนำเสนอบทความที่มีสาระเกี่ยวกับพัฒนาการของแนวคิดและหลากหลายมุมมองของการพัฒนาสีเขียว การเรียนรู้สู่สังคมสีเขียวจากโครงการตามแนวพระราชดำริ และเส้นทางที่ทำทลายการพัฒนาสู่สังคมสีเขียวของไทย พร้อมทั้งนำเสนอประเด็นการพัฒนาสำคัญที่เป็นเงื่อนไขความสำเร็จของการก้าวสู่สังคมสีเขียว อาทิ การพัฒนานวัตกรรมสีเขียว การค้นหาแนวทางแก้ไขหรือบรรเทาปัญหาความเหลื่อมล้ำในสังคมไทย รวมทั้งแนวคิดมุมมองของภาคเอกชนจากการสัมภาษณ์คุณพูนศักดิ์ ชาติสุทธิผล ประธานสภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย เรื่องน่ารู้ที่เป็นประโยชน์ต่อการเปลี่ยนแปลงสู่สังคมที่ยั่งยืน และรายงานความเคลื่อนไหวกิจกรรมการขับเคลื่อนแผนพัฒนา ฉบับที่ 11 และกิจกรรมต่างๆ ของ สศช. เป็นข้อมูลและช่องทางให้ภาคีมีส่วนร่วมในการพัฒนา รวมทั้งประสานความร่วมมือกับ สศช. ในโอกาสต่อไป

คณะที่ปรึกษา

เลขาธิการฯ

นายอาคม เติมพิทยาไพสิฐ

รองเลขาธิการฯ

นางเพ็ญจา อ่อนชิต

นางสุวรรณี คำมั่น

นายปรเมธี วิมลศิริ

นายชาญวิทย์ อมตะมาตุชาติ

นายธนาธิป ฝะเฒ

นางสาวดวาลย์ คำภา

ที่ปรึกษาด้านนโยบายและแผนงาน

นางนิตยา กมลวาทิน

นางชุตินาฏ วงศ์สุบรรณ

นายสมชาย ศักดาเวศิธร

นายภูมิไจ อัดตะนันท์

นางวนิดา มหากิจ

นางสาวสุมาลี เดชาอนุรักษ์กุล

นายไพโรจน์ โพธิวงศ์

บรรณาธิการบริหาร

นางสาวภาณี วัฒนา

บรรณาธิการผู้พิมพ์ผู้โฆษณา

นางภาณี ขนาธิปกรณ์

กองบรรณาธิการ

นางสาวประสพศรี รักความสุข

นางสาววิภา เตชะพนาด

นางภาณี ขนาธิปกรณ์

นางนิตนันท์ พิษุณย์ดำรง

นายธีระพงษ์ มาลัยทอง

นางสาววัชรีย์ พุ่มทอง

นายสุรพล สอนขันธ์

ฝ่ายจัดการ

นายธีระพงษ์ มาลัยทอง

ฝ่ายศิลปกรรมและภาพ

นายเนาวฤทธิ์ ฤทธิผล

ออกแบบและพิมพ์

บริษัท ดอกเบี้ย จำกัด

โทร.0-2272-1169-72

บทบรรณาธิการ

สัมภาษณ์พิเศษ

3 นายพยงค์ศักดิ์ ชาติสุทธิพล

ประธานสภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย

เรื่องเด่นประจำฉบับ

8 การขับเคลื่อนประเทศไทยสู่สังคมสีเขียว

บทความประจำฉบับ

16 “นวัตกรรมสีเขียว” สร้างสรรค์การพัฒนาที่ยั่งยืน

23 ตัวชี้วัดอนาคตประเทศไทยบนเส้นทางสีเขียว

คอลัมน์พิเศษ

27 สู่สังคมแห่งโอกาสและความร่วมมือ...จากการเฝ้าระวังสู่การเติบโต

จิปาตะ

33 พิพิธภัณฑ์วิทยาศาสตร์ของไทย

37 ค.ต.ป. : เครื่องมือตรวจสอบและประเมินผล

การทำงานของภาคราชการ

ข้อมูลความรู้

39 ธุรกิจสีเขียว : ลดขยะ ลดโลกร้อน

แนะนำโครงการวิจัย

43 โครงการขับเคลื่อนและขยายผลปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

สู่การปฏิบัติโดยภาคประชาชน เอกชน รัฐและองค์กรต่างๆ

ที่ใกล้โลกการปฏิบัติงานของวุฒิสภาและการสมอบ

ความเคลื่อนไหวของ สทศ.

47 รายงานความเคลื่อนไหวของการขับเคลื่อนแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 11

ปกหน้าใน

มหาธาตุนักบริหารพยากรณ์ “โครงการป้ารักน้ำ”

ปกหลังใน

สารเกี่ยวกับการประชุมสหประชาชาติว่าด้วยการพัฒนาที่ยั่งยืน

พ.ศ. 2555 หรือ ธีโอ+20

วัตถุประสงค์ เพื่อเผยแพร่ความรู้ด้านการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม รวมทั้งแนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาประเทศแก่สาธารณชนทั่วไป ตลอดจนเป็นสื่อกลางในการรายงานความเคลื่อนไหว สถิติทางเศรษฐกิจและสังคมให้อ่านทราบข้อเท็จจริงอย่างถูกต้องกับสถานการณ์

โปรดทราบ บทความ ข้อคิดเห็นและข้อเขียนต่างๆ ในวารสารเศรษฐกิจและสังคมเป็นความคิดเห็นส่วนตัวของผู้เขียน มิใช่เป็นความเห็นของสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

นายพยุหศักดิ์ ชาสิตสุทธิผล

ประธานสภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย

บทบาทภาคเอกชนกับการพัฒนาอุตสาหกรรมสีเขียว

อธิพงษ์ หิรัญเรืองโชติ* ^{1/} ตฤตณัย นพคุณ** ^{2/}

ปัจจุบันภาคเอกชนให้ความสำคัญกับการยกระดับอุตสาหกรรมไทยสู่สังคมสีเขียว ทั้งการพัฒนาธุรกิจการอยู่ร่วมกันระหว่างสังคมและสิ่งแวดล้อม การเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศทั้งเวทีโลกและการรวมกลุ่มของประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน โดยยกระดับมาตรฐานสินค้าที่ได้รับการยอมรับหรือแข่งขันได้ในเรื่องนี้ นายพยุหศักดิ์ ชาสิตสุทธิผล ประธานสภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย ได้กล่าวถึงบทบาทภาคเอกชนกับการพัฒนาอุตสาหกรรมสีเขียวไว้อย่างน่าสนใจ ดังนี้

“สังคมสีเขียว” เป็นสังคมที่มีความสมดุลในทุกมิติ

ในมุมมองของประธานสภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย เห็นว่า มนุษย์ใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างฟุ่มเฟือย เกิดความไม่สมดุล และปัญหาหลายประการ ทั้งสิ่งแวดล้อมเสื่อมโทรม การเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศ และภัยธรรมชาติ การพัฒนาสู่ “สังคมสีเขียว” จึงเป็นการสร้างสังคมที่มีความสมดุลทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ใช้ทรัพยากรและพลังงานอย่างยั่งยืน ลดการเกิดมลพิษต่อสิ่งแวดล้อมและชุมชน “ภาคอุตสาหกรรมต้องให้ความสำคัญกับการดำเนินงานที่เน้นการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม พัฒนาชุมชนให้มีความเจริญและประชาชนยอมรับ รวมถึงสร้างความน่าเชื่อถือในการดำเนินธุรกิจอย่างรับผิดชอบต่อสังคม ดังนั้น สังคมสีเขียวสำหรับการพัฒนาอุตสาหกรรมจึงเป็นการพัฒนาอย่างยั่งยืน”

ภาคเอกชนร่วมพลังจัดการสิ่งแวดล้อมสู่อุตสาหกรรมสีเขียว

อุตสาหกรรมไทยต้องเผชิญความท้าทาย โดยเฉพาะวิกฤตพลังงานท่ามกลางภาวะโลกร้อน เนื่องจากต้องใช้พลังงานเพื่อการผลิต จึงต้องปรับตัวรับกระแสโลก มุ่งพัฒนาภายใต้แนวคิดอุตสาหกรรมสีเขียว ที่เน้นการใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ และลดการปล่อยมลพิษ ด้วยการประหยัดพลังงานและใช้พลังงานทดแทน เพื่อลดต้นทุนการผลิตและค่าใช้จ่ายในการบำบัด/กำจัดมลพิษ อาทิ การใช้พลังงานแสงอาทิตย์ ลม เชื้อเพลิงชีวมวล ก๊าซชีวภาพ การลดการใช้พลังงาน ที่มุ่งวางแผนกิจกรรมการขนส่งของบริษัท ลดการใช้เชื้อเพลิงในกระบวนการผลิต พัฒนาเทคโนโลยีการผลิตที่ใช้เชื้อเพลิงอย่างคุ้มค่า และการอนุรักษ์ทรัพยากร

* นักวิเคราะห์นโยบายและแผนชำนาญการ สำนักพัฒนาขีดความสามารถในการแข่งขันทางเศรษฐกิจ

**นักวิเคราะห์นโยบายและแผนชำนาญการ สำนักประเมินผลและเผยแพร่การพัฒนา

ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ที่นำแนวคิดการลดของเสียและหลักการ 3Rs มาประยุกต์ใช้ (Reduce Reuse Recycle) ออกแบบผลิตภัณฑ์ที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม พัฒนาเทคโนโลยีสะอาด พัฒนาสู่เมืองอุตสาหกรรมเชิงนิเวศ และสร้างกลไกการพัฒนาสะอาด รวมทั้งดำเนินธุรกิจด้วยความรับผิดชอบต่อสังคม มีจิตสำนึกในการรักษาสิ่งแวดล้อม สร้างความร่วมมือลดการเกิดภาวะโลกร้อนระหว่างภาคเอกชน ประชาชน สถาบันการศึกษา หน่วยงานภาครัฐท้องถิ่น อาทิ กิจกรรมการปลูกป่า และดำเนินกิจกรรมเพื่อสังคม โดยสนับสนุนชุมชนให้มีคุณภาพชีวิตและความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นในหลายรูปแบบ เช่น คลินิกปั่นน้ำไอและหน่วยแพทย์เคลื่อนที่ กองทุนเพื่อชุมชน การสร้างอาคารเรียนทุนการศึกษา ค่ายเยาวชน สนับสนุนการสร้างอาชีพและรายได้ให้กับชุมชน เป็นต้น

“หากสถานประกอบการสามารถร่วมแรงร่วมใจ ผลักดันการพัฒนาสู่อุตสาหกรรมสีเขียว จะสร้างประโยชน์ในภาพรวมของประเทศและแต่ละภาคี ระดับประเทศ คุณภาพสิ่งแวดล้อมดีขึ้น จากกระบวนการผลิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม สามารถลดมลพิษ ทุกภาคส่วนอยู่ร่วมกันได้อย่างยั่งยืน ประเทศไทยสามารถแข่งขันทางการค้า จากการดำเนินงานให้ความสำคัญกับสิ่งแวดล้อมที่เป็นประเด็นกีดกันทางการค้า ระดับภาคี ภาครัฐปฏิบัติงานได้ง่ายขึ้น เนื่องจากภาคอุตสาหกรรมดำเนินงานถูกต้องตามกฎหมาย ระเบียบ ผ่านการรับฟังความคิดเห็นและการมีส่วนร่วมจากภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง

ตามหลักการพัฒนาย่างยั่งยืนที่ทุกภาคีมีส่วนร่วมในการพัฒนา ภาคเอกชน/อุตสาหกรรม การพัฒนาสู่อุตสาหกรรมสีเขียวในช่วงแรกอาจมีต้นทุนค่อนข้างสูง อาทิ การลงทุนเครื่องจักร แต่จะเป็นประโยชน์ในระยะยาว สามารถประหยัดต้นทุนการผลิตและการจัดการมลพิษจากการใช้วัตถุดิบ/พลังงาน สามารถแข่งขันทางการค้าได้มากขึ้น ผู้ประกอบการมีภาพลักษณ์ที่ดี ได้รับการยอมรับ และลดข้อร้องเรียนจากชุมชน และภาคประชาชน จะดำรงชีวิตภายใต้คุณภาพสิ่งแวดล้อมที่ดี มีคุณภาพชีวิตดีขึ้น ปัญหาสุขภาพที่เกิดจากมลพิษของโรงงานลดลง และชุมชนอยู่ร่วมกับอุตสาหกรรมได้อย่างปกติสุข”

ปัจจัยแห่งความสำเร็จในการพัฒนาอุตสาหกรรมสีเขียว

ประธานสภาอุตสาหกรรมฯ เห็นว่า ปัจจัยสำคัญต่อการปรับตัวสู่เศรษฐกิจสีเขียว ได้แก่ **การมีจิตสำนึกด้านสิ่งแวดล้อมของทุกภาคส่วน** ทั้ง ภาคอุตสาหกรรม ที่ดำเนินการตามกฎหมาย ระเบียบด้วยความจริงใจ จริงจัง โปร่งใส และรับผิดชอบต่อสังคม ภาคประชาชน ให้ความร่วมมือและมีจิตสำนึกร่วมกันในการปรับเปลี่ยนการดำเนินชีวิต การอุปโภคบริโภคสินค้าที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ร่วมอนุรักษ์พลังงาน และการคัดแยกของเสีย ขณะที่ ภาครัฐ ออกกฎระเบียบมาตรการต่างๆ สนับสนุนให้เกิดอุตสาหกรรมสีเขียว ที่มีบทบาทสำคัญมากต่อการปรับตัวของภาคเอกชน

การพัฒนานวัตกรรมสีเขียว เป็นปัจจัยสำคัญอีกประการหนึ่ง ต้องอาศัยความรู้ที่มาจากการวิจัยและพัฒนา การสร้างความพร้อมของเทคโนโลยีเชิงพาณิชย์และนำมาปรับปรุงกระบวนการผลิต และเครื่องมือที่จะลดผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อม รวมทั้งความเพียงพอของทรัพยากรที่จะนำมาใช้ทดแทน ทั้งวัตถุดิบ และพลังงาน เพื่อลดต้นทุนการจัดการให้สามารถแข่งขันได้ในการค้าเสรี

ประธานสภาอุตสาหกรรมฯ กล่าวว่า “**นวัตกรรมมีบทบาทและความสำคัญต่อการพัฒนาอุตสาหกรรมสีเขียวของประเทศ**” หากองค์กรไม่สามารถพัฒนาและเปลี่ยนแปลงด้วยการพัฒนานวัตกรรมอย่างต่อเนื่อง ยากที่จะประสบความสำเร็จในระยะยาวและไม่สามารถก้าวสู่การเป็นผู้นำทางธุรกิจ การพัฒนานวัตกรรมทำให้ธุรกิจสามารถผลิตสินค้าที่ตอบสนองกลุ่มเป้าหมายแบบเจาะจงได้มากขึ้น สามารถเปิดตลาดใหม่ทั้งในและต่างประเทศ นำไปสู่กระบวนการผลิตภายใต้ความคิดสร้างสรรค์ที่ผลักดันภาคอุตสาหกรรมก้าวไปสู่เศรษฐกิจสีเขียวได้เป็นอย่างดี

“ผู้ประกอบการไทยส่วนใหญ่เป็นธุรกิจขนาดกลางและเล็ก ขาดความพร้อมด้านเงินลงทุนและบุคลากรด้านวิจัยและพัฒนาอย่างมาก จึงไม่สามารถพัฒนานวัตกรรมที่มีศักยภาพทางการแข่งขันในระดับสูง แม้ว่าภาครัฐจะให้การสนับสนุนการวิจัยและพัฒนา แต่ยังไม่สอดคล้องกับความต้องการของธุรกิจบางกรณีเป็นไปในลักษณะที่แข่งขันกับภาคเอกชน อาทิ การพัฒนาและผลิตภัณฑ์สมุนไพร นอกจากนี้ ขาดตลาดรองรับผลิตภัณฑ์นวัตกรรมที่เกิดจากภาคเอกชน สภาอุตสาหกรรมฯ จึงกำหนดแนวทางการสร้างคุณค่าอุตสาหกรรมไทยด้วยเทคโนโลยีและนวัตกรรมผ่านโครงการต่างๆ รวมทั้งสนับสนุนการดำเนินธุรกิจในรูปแบบคลัสเตอร์เพื่อสร้างความเชื่อมโยงของผู้ประกอบการตั้งแต่ต้นน้ำถึงปลายน้ำให้สามารถแลกเปลี่ยนและใช้ประโยชน์จากทรัพยากรร่วมกัน จัดตั้งโครงการศูนย์กลางการออกแบบเทคโนโลยี เพื่อยกระดับผลิตภัณฑ์ของผู้ประกอบการ นอกจากนี้ สภาอุตสาหกรรมฯ ได้ร่วมมือกับหน่วยงานต่างๆ พัฒนาเทคโนโลยีและนวัตกรรม เช่น สำนักงานนวัตกรรมแห่งชาติ (สนช.) จัดทำโครงการคูปองนวัตกรรมสำหรับผู้ประกอบการ วิทยาลัยขนาดกลางและขนาดย่อม

ภาพโรงงานพลาสติกชีวภาพ แนวทางสร้างสังคมสีเขียว จาก vcharkarn.com

การขับเคลื่อนภาคอุตสาหกรรมไทยให้มีความสามารถในการสร้างสรรค์ธุรกิจนวัตกรรม จำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะภาครัฐที่แม้จะมีนโยบายส่งเสริมการพัฒนานวัตกรรมของอุตสาหกรรมไทย แต่ขาดการเชื่อมโยงกับภาคเอกชน ทั้งการกำหนดประเด็นงานวิจัยและสิทธิประโยชน์เพื่อส่งเสริมการดำเนินงานของภาคเอกชน ให้เกิดการพัฒนานวัตกรรมตามความต้องการ หากส่งเสริมอุตสาหกรรมที่ประเทศไทยมีศักยภาพและมีความได้เปรียบ ก็จะสามารถต่อยอดการพัฒนาที่มีผลกระทบต่อเศรษฐกิจในวงกว้างได้อย่างรวดเร็ว ขณะที่การจัดซื้อจัดจ้างภาครัฐก็มีส่วนสำคัญอย่างมากในการรองรับผลิตภัณฑ์นวัตกรรมของภาคเอกชน โดยเฉพาะการนำเสนองานผลิตภัณฑ์สู่ตลาดในระยะแรก”

การยกระดับอุตสาหกรรมสีเขียวสู่ประชาคมอาเซียน

ในปี 2558 ประเทศสมาชิกอาเซียนจะดำเนินการรวมกลุ่มการค้าเป็นประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (ASEAN Economic Community: AEC) โดยมุ่งสร้างตลาดและฐานการผลิตของประเทศสมาชิกให้เป็นตลาดเดียว และเคลื่อนย้ายสินค้า บริการ การลงทุน แรงงานฝีมือ และเงินทุนอย่างเสรี ทำให้ภาคอุตสาหกรรมต้องเตรียมความพร้อมปรับตัวรองรับผลกระทบจาก

การแข่งขัน และยกระดับการผลิตให้สามารถแข่งขันได้ ควบคู่กับการให้ความสำคัญกับภาวะโลกร้อนและการผลิตสินค้าที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม จึงต้องปรับปรุงกระบวนการผลิตให้เทียบเท่ามาตรฐานสากลและเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมยิ่งขึ้น รวมถึงดำเนินธุรกิจด้วยความรับผิดชอบต่อสังคม เน้นการดำเนินงานตามหลักการพัฒนาอุตสาหกรรมอย่างยั่งยืน เนื่องจากประเด็นเหล่านี้จะถูกนำมาใช้เป็นเงื่อนไขในการนำเข้าสินค้า

“การยกระดับอุตสาหกรรมของประเทศเพื่อเพิ่มความสามารถในการแข่งขันในเวทีโลกและเข้าสู่ประชาคมอาเซียน ต้องดำเนินงานตามแนวทางหรือหลักการพัฒนาอุตสาหกรรมอย่างยั่งยืน ให้เกิดความสมดุลทั้งด้านสังคม สิ่งแวดล้อม และเศรษฐกิจ จากความร่วมมือของทุกภาคส่วน อาทิ ร่วมผลักดันการพัฒนาอุตสาหกรรมสะอาด ลดและป้องกันการกระจายมลพิษจากโรงงานสู่ชุมชน ให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการดำเนินโครงการตั้งแต่เริ่มต้น ได้รับความรู้ข้อมูล ข้อเท็จจริง และสามารถเข้าถึงข้อมูลพัฒนาระบบสาธารณูปโภคให้เพียงพอและทำให้คุณภาพชีวิตของชุมชนดีขึ้น เบื้องต้นมีการนำหลักการดังกล่าวมาใช้นำร่องในพื้นที่นิคมอุตสาหกรรมมาบตาพุด และจะนำไปใช้ในพื้นที่อื่นต่อไป เห็นได้ว่าการดำเนินงานสู่อุตสาหกรรมสีเขียวมีความเป็นไปได้มากขึ้น”

แนวคิดการพัฒนาเมืองอุตสาหกรรมเชิงนิเวศเป็นการออกแบบและพัฒนาเมืองให้เติบโต พร้อมกันทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม เน้นการพัฒนาเชิงพื้นที่และการมีส่วนร่วมของภาคประชาชน

องค์ประกอบของเมืองอุตสาหกรรมเชิงนิเวศ ได้แก่ การมีผังเมือง ระบบสาธารณูปโภค และกฎระเบียบที่เหมาะสม การใช้ทรัพยากรที่มีประสิทธิภาพ และใช้การวิจัยและพัฒนาเป็นเครื่องมือสำคัญ

เมืองอุตสาหกรรมเชิงนิเวศ : แนวทางแก้ปัญหาขัดแย้ง ภาคอุตสาหกรรมและชุมชน

ประธานสภาอุตสาหกรรมฯ กล่าวถึงปัญหาระหว่างภาคอุตสาหกรรมในนิคมอุตสาหกรรมมาตาพุดและชุมชนที่สะท้อนความไม่สมดุลอย่างชัดเจน ระหว่างการผลิต การรักษาสภาพแวดล้อม และการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน จำเป็นที่ทุกฝ่ายต้องร่วมกันเร่งแก้ไข

แนวคิดการพัฒนาเมืองอุตสาหกรรมเชิงนิเวศเป็นแนวทางที่สภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทยให้ความสนใจและเร่งผลักดันอย่างจริงจัง โดยประสานความร่วมมือกับหน่วยงานภาครัฐ อาทิ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.) และการนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย (กนอ.) ศึกษารายละเอียดเพื่อจัดทำข้อกำหนดของเมืองอุตสาหกรรมเชิงนิเวศ แต่งตั้งคณะกรรมการพัฒนาอุตสาหกรรมเชิงนิเวศภายในสภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย เร่งรณรงค์ให้ความรู้เกี่ยวกับเมืองอุตสาหกรรมเชิงนิเวศอย่างต่อเนื่อง เพิ่มขีดความสามารถและศักยภาพของผู้ประกอบการ และประสานความร่วมมือกับภาคีที่เกี่ยวข้องทั้งระดับนโยบายและปฏิบัติ

ความสำเร็จของการพัฒนาเมืองอุตสาหกรรมเชิงนิเวศต้องดำเนินการภายใต้การมีส่วนร่วมของภาคการพัฒนาหลัก ตั้งแต่หน่วยงานภาครัฐ/หน่วยงานท้องถิ่น โดยสนับสนุนงบประมาณการบริหารจัดการด้านผังเมืองที่เอื้อต่อการใช้ที่ดินและสาธารณูปโภคพื้นฐาน กำหนดกฎ ระเบียบที่มีความเหมาะสมเชิงพื้นที่ พัฒนาระบบบำบัดมลพิษ ระบบข้อมูลและการบริหารจัดการ และจัดตั้งสถาบันวิจัยเพื่อพัฒนาองค์ความรู้ ภาคการผลิตทำหน้าที่จัดสรรเงินลงทุนปรับปรุงและพัฒนากระบวนการผลิตและสิ่งแวดล้อมให้มีประสิทธิภาพ ใช้หลักการผลิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ปรับปรุงประสิทธิภาพการใช้พลังงาน จัดการมลพิษให้เป็นไปตามมาตรฐาน และดำเนินการตามหลักการใช้ประโยชน์ของเสียอุตสาหกรรมอย่างคุ้มค่าและเกิดประโยชน์สูงสุดตาม

หลัก 3Rs ภาคประชาชนและองค์กรพัฒนาเอกชน สร้างประชาคมและเครือข่ายในพื้นที่ อาทิ เครือข่ายสังคมไร้ขีดจำกัด เครือข่ายการบริโภคสีเขียว เสนอมาตรการจัดการสิ่งแวดล้อมในพื้นที่ เฝ้าระวังติดตามตรวจสอบคุณภาพสิ่งแวดล้อม ติดตามและประเมินผลการดำเนินงาน และสถาบันการศึกษา ค้นคว้าและพัฒนาเทคโนโลยีและนวัตกรรมการผลิตและจัดการมลพิษ พัฒนาความรู้เกี่ยวกับมาตรการจัดการสิ่งแวดล้อม รวมถึงพัฒนาระบบติดตามและประเมินผล โดยเฉพาะตัวชี้วัดระดับพื้นที่

“หากประเทศไทยสามารถพัฒนาให้เกิดเมืองอุตสาหกรรมนิเวศได้จริง จะเกิดผลดีต่อการพัฒนาในระดับประเทศ อุตสาหกรรมขนาดใหญ่และชุมชนสามารถอยู่ร่วมกันได้ภายใต้การพัฒนาพื้นที่ที่ก่อประโยชน์อย่างยั่งยืน แก้ไขปัญหาความขัดแย้งระหว่างภาคอุตสาหกรรม ชุมชน และประชาชนในพื้นที่ได้ในระยะยาว พัฒนาระบบเศรษฐกิจของเมืองที่ทำให้ความเป็นอยู่ของประชาชนในพื้นที่ดีขึ้น

ภาคอุตสาหกรรมและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมีความรู้ความเข้าใจในหลักการของเมืองอุตสาหกรรมนิเวศ หลักการใช้ประโยชน์จากของเสียอุตสาหกรรมอย่างคุ้มค่าและเกิดประโยชน์สูงสุด และหลักการดำเนินธุรกิจด้วยความรับผิดชอบต่อสังคมผ่านตัวอย่างในพื้นที่ นำมากำหนดแนวทางสำหรับการดำเนินกิจการของภาคอุตสาหกรรมในอนาคตที่เน้นความสมดุล ทำให้ภาพลักษณ์ของภาคอุตสาหกรรมในสายตาประชาชน ทั้งระดับชุมชน เมือง และประเทศดีขึ้น เป็นโอกาสดึงดูดการลงทุนจากต่างประเทศเพิ่มขึ้น”

ท้ายที่สุด ประธานสภาอุตสาหกรรมฯ ได้สรุปว่าการผลักดันให้เกิดการพัฒนาอุตสาหกรรมควบคู่กับการอยู่ร่วมกับสังคมและสิ่งแวดล้อม ต้องเกิดจากการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน ภาครัฐจะต้องส่งเสริมความรู้ความเข้าใจให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน และภาคเอกชนให้ความสำคัญกับการอยู่ร่วมกับชุมชน เพื่อการเติบโตไปด้วยกันอย่างยั่งยืน □□□

การขับเคลื่อนประเทศไทยสู่สังคมสีเขียว

ประสพศรี รักความสุข¹ นิสวันต์ พิชญ์ดำรง²

ความเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ปัญหาโลกร้อนและภัยพิบัติทางธรรมชาติ ที่ทวีความรุนแรง ทำให้ประชาคมโลกตระหนักถึงข้อจำกัดของการพัฒนาทั้งในปัจจุบันและอนาคต กระแสการพัฒนาสังคมสีเขียว จึงได้รับความสนใจอย่างกว้างขวางในการประชุมนานาชาติทั้งระดับภูมิภาคและโลกเพื่อก้าวสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน ประเทศไทยก็เช่นเดียวกันได้กำหนดประเด็นการพัฒนาในระยะแผนพัฒนา ฉบับที่ 11 (พ.ศ.2555-2559) ที่ให้ความสำคัญกับการสร้างสังคมสีเขียว เพื่อเสริมสร้างภูมิคุ้มกันต่อกระแสการเปลี่ยนแปลงของโลกและเป็นฐานการพัฒนาที่ยั่งยืน

ยุทธศาสตร์สีเขียวเครื่องมือสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน

การพัฒนาที่มุ่งสร้างความมั่นคงในอดีต ทำให้การพัฒนาขาดสมดุลระหว่างเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม จนเกิดวิกฤตโดยเฉพาะด้านสิ่งแวดล้อมที่ส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตที่ดีของประชาชนทั่วทุกภูมิภาคของโลก องค์การสหประชาชาติ จึงได้จัดการประชุมสหประชาชาติว่าด้วยสิ่งแวดล้อมมนุษย์ เมื่อปี 2515 ที่กรุงสต็อกโฮล์ม ประเทศสวีเดน นับเป็นครั้งแรกที่มีการประชุมประเด็นปัญหาสิ่งแวดล้อมและแนวทางแก้ไขระดับโลก โดยให้ประชาคมโลกเปลี่ยนแปลงวิถีการดำเนินชีวิตที่ฟุ่มเฟือย ไปสู่การพัฒนาที่ไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม พร้อมทั้งให้นิยามการพัฒนาอย่างยั่งยืน เป็น “การพัฒนาที่สนองตอบความต้องการของคนรุ่นปัจจุบัน โดยไม่ทำให้รุ่นอนาคตต้องยอมลดทอนความสามารถในการตอบสนองความต้องการของตนเอง” ต่อมาในปี 2535 ได้มีการประชุมว่าด้วยสิ่งแวดล้อมและการพัฒนา ณ กรุงริโอ เดอ จาเนโร ประเทศบราซิล ประเทศไทยและประเทศสมาชิกสหประชาชาติได้ร่วมลงนามรับรองปฏิญญาริโอว่าด้วยสิ่งแวดล้อมและการพัฒนา และแผนปฏิบัติการ 21 ซึ่งถือเป็นแผนแม่บทเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืนของโลก

ที่มุ่งให้การพัฒนาเศรษฐกิจมีความรับผิดชอบต่อสังคม และให้การคุ้มครองฐานทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม เพื่อประโยชน์ของคนรุ่นต่อไป และเปิดโอกาสให้กลุ่มต่างๆ ในสังคมมีส่วนร่วมอย่างกว้างขวาง

แม้การตื่นตัวต่อการแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อมจะมีมานานกว่า 20 ปี แต่สถานการณ์โดยรวมไม่ดีขึ้น เนื่องจากประเทศต่างๆ ยังมุ่งบรรลุปเป้าหมายการเติบโตทางเศรษฐกิจมากกว่าที่จะสร้างความยั่งยืนอย่างจริงจัง ขณะที่โลกเผชิญปัญหาวิกฤติการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศและภัยธรรมชาติที่รุนแรงและบ่อยครั้งมากขึ้น รวมถึงวิกฤติอื่นๆ อาทิ วิกฤตการเงิน และพลังงานที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องตั้งแต่ปี 2550 โครงการสิ่งแวดล้อมแห่งสหประชาชาติจึงเสนอแนวคิด “เศรษฐกิจสีเขียว ในบริบทของการพัฒนาที่ยั่งยืนและการขจัดความยากจน” เป็น

¹ นักวิเคราะห์นโยบายและแผนชำนาญการพิเศษ

² นักวิเคราะห์นโยบายและแผนชำนาญการ สำนักประเมินผลและเผยแพร่การพัฒน

แม้ว่าแนวคิดสีเขียวของประเทศต่างๆ จะมีความหลากหลายและจุดยืนที่แตกต่างกัน แต่มีหลักการสำคัญเดียวกัน ในการใช้เศรษฐกิจสีเขียว และการเติบโตสีเขียวเป็นเครื่องมือพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในทิศทางที่มุ่งสู่ความยั่งยืน

หัวข้อหลักในการประชุมสหประชาชาติว่าด้วยสิ่งแวดล้อมและการพัฒนาที่ยั่งยืน เมื่อเดือนมิถุนายน 2555 ณ กรุงริโอ เดอจาเนโร ประเทศบราซิล ให้ความสำคัญกับระบบเศรษฐกิจที่นำไปสู่การยกระดับคุณภาพชีวิตของมนุษย์ เพิ่มความเป็นธรรมทางสังคม สามารถลดความเสี่ยงด้านสิ่งแวดล้อมและการขาดแคลนทรัพยากร รวมทั้งกำหนดยุทธศาสตร์สำคัญของเศรษฐกิจสีเขียว ได้แก่ การลดก๊าซเรือนกระจก การเพิ่มประสิทธิภาพการใช้พลังงานและทรัพยากร และนำแนวคิดเศรษฐกิจสีเขียวไปใช้กับการฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสาขาการผลิตต่างๆ เช่น การเกษตร อุตสาหกรรม การขนส่ง การท่องเที่ยว และการพัฒนาเมือง เป็นต้น

การนำแนวคิดเศรษฐกิจสีเขียวไปปฏิบัติสามารถยึดหยุ่นตามสภาพปัญหาของแต่ละประเทศและภูมิภาค อาทิ กลุ่มสหภาพยุโรปให้ความสำคัญกับ”การเติบโตสีเขียว” ภายใต้กรอบการพัฒนาที่ยั่งยืน ทำให้ขอบเขตการพัฒนาที่ยั่งยืนชัดเจนและสามารถวัดผลเป็นรูปธรรมชัดเจน สำหรับภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก คณะกรรมาธิการเศรษฐกิจและสังคมสำหรับเอเชียและแปซิฟิกแห่งสหประชาชาติ (เอเอสแคป) ได้สนับสนุนแนวคิดการเติบโตสีเขียว¹ เมื่อปี 2548 พร้อมกับการเสนอกรอบ

นโยบายที่ทำให้การพัฒนามุ่งสู่การเติบโตสีเขียวอย่างเป็นรูปธรรม ได้แก่ การผลิตและการบริโภคอย่างยั่งยืน ธุรกิจและตลาดสีเขียว โครงสร้างพื้นฐานสีเขียว ภาษีสีเขียวและการปฏิรูปงบประมาณ การลงทุนในทุนธรรมชาติ และพัฒนาดัชนีชี้วัดประสิทธิภาพเชิงนิเวศ ต่อมาในเดือนพฤษภาคม 2555 ได้เสนอแผนที่นำทางสู่การเติบโตสีเขียวคาร์บอนต่ำสำหรับภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก ดังนี้ 1) ปรับปรุงการเติบโตทางเศรษฐกิจอย่างมีคุณภาพ ลดความสูญเสียด้านสังคมและสิ่งแวดล้อม ซึ่งเป็นต้นทุนสินค้าและบริการที่เกิดเนื่องจากการบริโภคและการผลิตและพัฒนาวิธีวัดมูลค่าความสูญเสียที่ใช้คำนวณผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ 2) เพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการจัดให้มีกลไกทำหน้าที่บูรณาการระหว่างกระทรวง และประสานงานอย่างใกล้ชิดระหว่างหน่วยงานส่วนกลาง ส่วนภูมิภาคและพื้นที่ จัดทำแผนระยะยาวเพื่อความต่อเนื่องของการดำเนินการ ส่งเสริมการลงทุนสินค้าสีเขียว และปรับโครงสร้างราคาให้สะท้อนต้นทุนการผลิตและการบริโภค โดยใช้เครื่องมือทางการคลัง เช่น ภาษีและเงินอุดหนุน ที่ไม่ส่งผลกระทบต่อคนยากจนและความสามารถในการแข่งขัน รวมทั้งเป็นที่ยอมรับในทางการเมือง 3) วางแผนและออกแบบโครงสร้างพื้นฐานเพื่อประสิทธิภาพเชิงนิเวศ 4) เปลี่ยนการเติบโตสีเขียวให้เป็นโอกาสทางธุรกิจ โดยเปลี่ยนอุตสาหกรรมที่มีอยู่ให้เป็นสีเขียว สนับสนุนสินค้าและบริการสีเขียวใหม่ๆ เปลี่ยนทุนทางทรัพยากรธรรมชาติให้เป็นโอกาสทางธุรกิจ และ 5) จัดทำกลยุทธ์การพัฒนาคาร์บอนต่ำ และนำไปสู่การปฏิบัติ

¹ คณะกรรมาธิการเศรษฐกิจและสังคมสำหรับเอเชียและแปซิฟิกแห่งสหประชาชาติ (เอเอสแคป) และองค์กรพัฒนาทั้งในและต่างประเทศได้นิยามการเติบโตสีเขียว เป็นการดำเนินกิจกรรมการพัฒนาที่มุ่งไปสู่ความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจอย่างยั่งยืน โดยไม่ส่งผลกระทบต่อการทำลายสิ่งแวดล้อมขณะเดียวกัน ก็มีการใช้ทรัพยากรธรรมชาติเพื่อสนับสนุนการดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจและสังคมอย่างมีประสิทธิภาพ และเป็นธรรม

สำหรับประเทศไทย ได้นำ “แนวคิดการเติบโตสีเขียว” มาใช้เป็นกรอบการขับเคลื่อนการพัฒนาในระยะ 5 ปีของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 11 และให้คำจำกัดความว่า “เป็นการพัฒนาที่มุ่งสู่การเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจและสังคมอย่างยั่งยืน เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม กิจกรรมสำคัญเป็นการใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ ก่อให้เกิดของเสียและก๊าซเรือนกระจกในปริมาณที่ไม่ส่งผลกระทบต่อทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และการสูญเสียความสมดุลในการที่จะคำนวณการดำรงชีพและสนับสนุนวิถีชีวิตของประชาชนในทุกสาขาการผลิต” พร้อมทั้งได้เผยแพร่สร้างความเข้าใจและความร่วมมือกับภาคีต่างๆ เช่น ภาคเอกชนนำแนวคิดเศรษฐกิจสีเขียวมาจัดทำยุทธศาสตร์การดำเนินธุรกิจสีเขียว เป็นต้น

เรียนรู้สู่สังคมสีเขียวจากโครงการตามแนวพระราชดำริ

การพัฒนาที่ยั่งยืนด้วยยุทธศาสตร์สีเขียวไม่ใช่เรื่องใหม่สำหรับประเทศไทย พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงวางรากฐานการพัฒนาประเทศที่มุ่งสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนบนวิถีความพอเพียง และทรงปฏิบัติให้เป็นรูปธรรมผ่านโครงการตามแนวพระราชดำริต่างๆ ที่สร้างประโยชน์สุขแก่ประชาชนและ

ประเทศชาติอันเป็นที่ประจักษ์แก่ปวงชนชาวไทยและนานาชาติมานานกว่า 60 ปี แห่งการครองราชย์

พระองค์ทรงเป็นพระมหากษัตริย์นักพัฒนา ทรงเตือนล่วงหน้าถึงความไม่สมดุลของโครงสร้างเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ ที่จะนำมาซึ่งปัญหาแก่ประชาชนและประเทศชาติ ทรงคิดค้นแนวทางเพิ่มความสมดุลในการพัฒนาประเทศ ให้ประชาชนอยู่ดีกินดีและประเทศชาติเจริญก้าวหน้าอย่างมั่นคง ได้พระราชทานหลักปรัชญาของ “เศรษฐกิจพอเพียง” เป็นแนวทางในการพัฒนาให้สามารถพึ่งตนเองในระดับต่างๆ อย่างเป็นขั้นตอน อาศัยความมีเหตุผล ความพอประมาณ และสร้างภูมิคุ้มกันที่ดี ด้วยความรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่นผสมผสานกับหลักวิชาการในการวางแผนและดำเนินการอย่างรอบคอบ ตระหนักในคุณธรรม ความซื่อสัตย์ และความเพียรในการดำเนินงานและดำเนินชีวิต เพื่อให้ประเทศรอดพ้นวิกฤตยืนหยัดภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์ และการเปลี่ยนแปลงต่างๆ เป้าหมายการพัฒนาของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เป็น “การพัฒนาที่ยั่งยืน” เพื่อปรับปรุงชีวิตความเป็นอยู่ของคน โดยไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม ทรงใช้หลักการเข้าถึง เข้าใจ แล้วจึงพัฒนา ด้วยการบูรณาการการทำงานกับทุกภาคส่วน และให้ประชาชนมีส่วนร่วม

ในการตัดสินใจตั้งแต่เริ่มโครงการ เป็นการ “ระเบิดจากข้างใน” ที่ผู้มีส่วนได้เสียเลือกแนวทางการพัฒนาของตนเองตามสภาพปัญหาและภูมิสังคมของแต่ละท้องถิ่น และทรงบริหารความเสี่ยงโดยทดลองปฏิบัติให้เห็นผลผ่านโครงการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ และโครงการหลวงกระจายอยู่ทั่วประเทศกว่า 4,000 โครงการ แบ่งตามลักษณะโครงการได้เป็น 3 กลุ่ม ดังนี้ 1) โครงการที่มุ่งแก้ปัญหาให้แก่คนส่วนใหญ่ของประเทศที่มีฐานะยากจนและมีความเสี่ยงสูง ให้ได้รับประโยชน์อย่างเท่าเทียมและทั่วถึง ครอบคลุมทั้งการศึกษา สาธารณสุข การเกษตร ทรัพยากรธรรมชาติ ดิน น้ำ ป่า และพลังงาน เพื่อสร้างรากฐานให้สังคมไทยเข้มแข็ง 2) โครงการแก้ปัญหาวิกฤต ที่ส่งผลกระทบต่อความมั่นคงของประเทศ และ 3) โครงการแก้ปัญหาทุกขภัยที่เกิดขึ้น ในการแก้ปัญหาภัยพิบัติ ปัญหาเรื้อรัง และปัญหาที่ซับซ้อน

นอกจากนี้ ได้จัดตั้งศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ 6 แห่งเป็นตัวแทนของสภาพแวดล้อมตามธรรมชาติในแต่ละภูมิภาคของประเทศ เป็นศูนย์กลางการศึกษา ดูงานของประชาชนที่สนใจ สามารถนำความรู้ไปปรับใช้ในการประกอบอาชีพให้สามารถพึ่งตนเองได้ และเป็นแหล่งเรียนรู้เพื่อหาแนวทางแก้ปัญหาใหม่ๆ อาทิ ปัญหาโลกร้อน ปัญหาพลังงาน รองรับการเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นในอนาคต กล่าวได้ว่า โครงการตามแนวพระราชดำริ เป็นต้นแบบและรากฐานการพัฒนาประเทศที่มีส่วนสำคัญในการสร้างความมั่นคง เป็นธรรมในสังคม แก้ปัญหาความยากจน และยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนให้ดีขึ้น พร้อมกับการเอาใจใส่อนุรักษ์ พัฒนาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ควบคู่กับการพัฒนาเศรษฐกิจ เป็นการสร้างภูมิคุ้มกันให้ประชาชน และเสริมความมั่นคงให้ประเทศอย่างยั่งยืน

ศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

- ศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ พัฒนาที่ดินที่เสื่อมโทรม
- ศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายฯ ฟื้นฟูสภาพป่าเสื่อมโทรม
- ศูนย์ศึกษาการพัฒนาอ่าวคุ้งกระเบนฯ ปรับปรุงระบบนิเวศบริเวณชายฝั่งและการประมง

- ศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้ฯ ค้นคว้าวิจัยเรื่องป่าไม้เสื่อมโทรม และความชุ่มชื้นแก่ผิวดิน
- ศูนย์ศึกษาการพัฒนาพิกุลทองฯ ศึกษาวิจัยดินพรุภาคใต้
- ศูนย์ศึกษาการพัฒนาภูพานฯ พัฒนาอาชีพทั้งทางเกษตรกรรม อุตสาหกรรมในครัวเรือนและการพัฒนาหมู่บ้านตัวอย่าง

ทิศทางการพัฒนาประเทศมุ่งสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน

“สังคมสีเขียว” เส้นทางที่ท้าทายการพัฒนาของไทย

การพัฒนาสู่สังคมสีเขียวมีพัฒนาการมาเป็นลำดับ ตั้งแต่ประเทศไทยรับหลักการของแผนปฏิบัติการ 21 มาปรับใช้ในการวางแผนพัฒนาประเทศให้มุ่งสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน² จากที่เน้นการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจเป็นหลัก เป็นการให้ความสำคัญกับเป้าหมายด้านอื่นๆ อาทิ ด้านสังคมและสิ่งแวดล้อมเพิ่มขึ้น ตั้งแต่แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 5 (พ.ศ.2525-2529) เป็นต้นมา นำไปสู่การผลักดันให้มีการออกพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 การจัดตั้งกลไกการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในช่วงต่อมา รวมทั้งการศึกษาวิจัย องค์ความรู้และข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการวางแผนและการเข้าร่วมเจรจาของคณะผู้แทนไทยในเวทีนานาชาติ

แนวคิดและทิศทางการพัฒนาที่ยั่งยืนของไทยชัดเจนมากขึ้นในการพัฒนาประเทศ แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 9 ได้ัญเชิญหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นปรัชญาในการพัฒนาประเทศ ให้ความสำคัญกับการพัฒนาที่สมดุลทั้งด้านคน สังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อม ใช้ความรู้ ศึกษาค้นคว้า วิเคราะห์สถานการณ์เศรษฐกิจสังคมไทยและแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงพร้อมทั้งยึดหลักทางสายกลางเพื่อกำหนดแนวทางการพัฒนา

² คณะอนุกรรมการกำกับกรอวดตามแผนปฏิบัติการ 21 และการพัฒนาอย่างยั่งยืน ร่วมกับสถาบันสิ่งแวดล้อมไทย ให้นิยาม “การพัฒนาอย่างยั่งยืน ในบริบทไทย” ว่าเป็นการพัฒนาที่ต้องคำนึงถึงความเป็นอยู่ของทุกด้านอย่างสมดุล บนพื้นฐานของทรัพยากรธรรมชาติ ภูมิปัญญา และวัฒนธรรมไทย ด้วยการมีส่วนร่วมของประชาชนทุกกลุ่ม ความเอื้ออาทร เคารพซึ่งกันและกัน สามารถพึ่งตนเอง และมีคุณภาพชีวิตที่ดีอย่างเท่าเทียมกัน”

ให้ประเทศรอดพ้นวิกฤต และมุ่งสู่ความสมดุลที่ยั่งยืนต่อเนื่องมาจนถึงแผนพัฒนาฉบับที่ 11 (พ.ศ.2555-2559) ที่ให้ความสำคัญกับการสร้างสังคมสีเขียว โดยปรับโครงสร้างเศรษฐกิจให้เติบโตอย่างมีคุณภาพและยั่งยืน ลดความยากจนและความเหลื่อมล้ำในสังคม ใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างมีประสิทธิภาพ รักษาความหลากหลายทางชีวภาพ สิ่งแวดล้อมได้รับการฟื้นฟูและบริหารจัดการอย่างยั่งยืน

ผลการดำเนินงานในระยะที่ผ่านมาได้แก่ การพัฒนาภาคเกษตร เน้นปรับเปลี่ยนวิธีการผลิตให้เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม ลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจก และสร้างสมดุลของระบบนิเวศ การพัฒนาอุตสาหกรรมเชิงนิเวศ บนพื้นฐานความสมดุลและบูรณาการมิติเศรษฐกิจ สังคม และ สิ่งแวดล้อม ที่ให้ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วม ลดการปล่อยคาร์บอนไดออกไซด์และการอยู่ร่วมกับชุมชนอย่างเกื้อกูล การบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยสร้างปัจจัยสนับสนุนความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจและการดำรงชีวิตของประชาชนอย่างยั่งยืน ทั้งการบริหารจัดการภาคการผลิตและบริการ การจัดการสิ่งแวดล้อมชุมชนและเมือง การพัฒนาพลังงานเพื่อการเติบโตสีเขียว ที่เพิ่มประสิทธิภาพการใช้พลังงานและส่งเสริมการใช้พลังงานทดแทน และการพัฒนาเมืองสีเขียว โดยจัดทำแผนพัฒนาเมืองที่มุ่งสู่การเป็นเมืองสีเขียวในหลายพื้นที่ เช่น กรุงเทพมหานคร ขอนแก่นและเชียงใหม่ เป็นต้น

อย่างไรก็ตาม การขับเคลื่อนประเทศไทยให้ก้าวสู่สังคมสีเขียวมีประเด็นท้าทายสำคัญ ได้แก่ สังคมยังไม่ตระหนักถึงผลกระทบจากมลพิษที่เกิดจากภาคการผลิตเท่าที่ควร การสร้างความตื่นตัวของผู้บริโภคทำได้ค่อนข้างน้อย ความต้องการสินค้าสีเขียวไม่มากพอ การดำเนินชีวิตของคนส่วนใหญ่ขาดความรับผิดชอบต่อการรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ขณะที่สินค้าสีเขียวมีต้นทุนสูงไม่สามารถดึงดูดการลงทุน ประกอบกับขาดแรงผลักดันจากภาครัฐอย่างจริงจังทั้งการจัดสรรงบประมาณแผ่นดินและการกำหนดแผนงาน และโครงการที่มักให้ความสำคัญกับการก่อสร้างสิ่งปลูกสร้างถาวร การวางระบบโครงข่ายระบบสาธารณูปโภคและสาธารณูปการ

ที่ไม่สอดคล้องกับศักยภาพของระบบนิเวศและการเปลี่ยนแปลงของธรรมชาติ ความต่อเนื่องของนโยบาย กลไกและเครื่องมือยังไม่เอื้อต่อการเติบโตสีเขียว และความพร้อมในการมีส่วนร่วมบริหารจัดการของภาคีการพัฒนาต่างๆ โดยเฉพาะระดับพื้นที่และท้องถิ่น ดังนั้น **ก้าวต่อไปบนเส้นทางสู่สังคมสีเขียว** ในระยะแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 11 จึงควรให้ความสำคัญกับการสร้างความชัดเจนในประเด็นต่อไปนี้

1. **การสร้างความตระหนักถึงความจำเป็นที่ต้องสร้างสังคมสีเขียว พร้อมกับสร้างความเข้าใจร่วมกันระหว่างภาคีการพัฒนาในเป้าหมาย แนวทางและการวัดผลสำเร็จการสร้างสังคมสีเขียว** เพื่อให้ทุกภาคส่วนปรับเปลี่ยนวิธีการดำเนินชีวิตที่ลดการบริโภคนิยมไปยึดหลักความพอเพียงที่มุ่งสู่ความยั่งยืน และมีส่วนร่วมในกระบวนการสร้างสังคมสีเขียว ด้วยความรู้ ความเข้าใจ ที่จะนำแนวทางการพัฒนาไปร่วมกันปฏิบัติตามบทบาทภารกิจของแต่ละภาคี

2. **การกำหนดแผนที่นำทางการขับเคลื่อนประเทศไทยสู่สังคมสีเขียวด้วยกระบวนการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน** เพื่อให้การเปลี่ยนผ่านจากสภาพเศรษฐกิจและสังคมปัจจุบันสู่เศรษฐกิจและสังคมสีเขียวในอนาคตมีกรอบการปฏิบัติที่ชัดเจน กำหนดบทบาทและความรับผิดชอบในการร่วมขับเคลื่อนให้บรรลุเป้าหมายร่วมกัน โดยมีประเด็นที่ควรให้ความสำคัญ ได้แก่

2.1 **ปรับโครงสร้างการผลิตสู่เศรษฐกิจสีเขียว** ให้เติบโตอย่างมีคุณภาพและยั่งยืน มุ่งการผลิตที่ใช้เชื้อเพลิงน้อย ปล่อยคาร์บอนไดออกไซด์และก๊าซเรือนกระจกต่ำ การเพิ่มผลิตภาพสีเขียว³ โดยพัฒนาภาคการผลิตบนพื้นฐานการสร้างมูลค่าเพิ่มด้วยเทคโนโลยีและกระบวนการที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม อาทิ **ภาคเกษตร** เน้นเกษตรยั่งยืนและเกษตรอินทรีย์ **ภาคอุตสาหกรรม** ใช้เทคโนโลยี ความคิดสร้างสรรค์ และนวัตกรรม ที่ประหยัดพลังงานและใช้พลังงานทดแทน **ภาคบริการ** เน้นการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ การบริการสุขภาพ **โครงสร้างพื้นฐาน** เพิ่มประสิทธิภาพการใช้พลังงานในภาคคมนาคมและขนส่ง พลังงานสะอาด ระบบโลจิสติกส์สีเขียว

³ Green Productivity–GP เป็นกลยุทธ์ในการเพิ่มผลิตภาพการผลิตควบคู่กับการเพิ่มสมรรถนะในการจัดการด้านสิ่งแวดล้อม เพื่อนำไปสู่การพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมที่ยั่งยืน โดยอาศัยการผสมผสานระหว่างแนวคิดเทคโนโลยีสะอาดและการลดปริมาณของเสีย เข้าถึงได้จาก <http://www.kmitnbxmie8.com/images/1174008589/greenprod.pdf> สืบค้นเมื่อวันที่ 26 กรกฎาคม 2555

และพัฒนาวิทยาศาสตร์เทคโนโลยี วิจัย และนวัตกรรม เพื่อสนับสนุนการผลิตที่มีคุณภาพและยั่งยืน

2.2 สร้างความเป็นธรรมในสังคม ลดความเหลื่อมล้ำในสังคม สร้างความเท่าเทียมของโอกาสและการเข้าถึงบริการให้ทุกคนในสังคม โดยเฉพาะการเข้าถึงทรัพยากรและโครงสร้างพื้นฐาน การพัฒนาระบบการเงินฐานรากและระบบการออมที่หลากหลายเพื่อเพิ่มโอกาสการประกอบสัมมาชีพที่มั่นคง พัฒนาระบบการคุ้มครองทางสังคมให้มีคุณภาพและครอบคลุมอย่างทั่วถึง คุ้มครองแรงงานที่เหมาะสมกับการดำรงชีวิตอย่างมีคุณภาพ และสร้างค่านิยมที่ยอมรับร่วมกันบนฐานของความไว้วางใจและเกื้อกูลกัน

2.3 บริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน มุ่งอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้เพียงพอต่อการรักษาสมดุลของระบบนิเวศและเป็นฐานที่มั่นคงของการพัฒนาประเทศ เตรียมความพร้อมในการรองรับและปรับตัวต่อผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศโลก โดยฟื้นฟูระบบนิเวศดิน น้ำ ป่าไม้ พื้นที่ชายฝั่ง พื้นที่ชุ่มน้ำ ทรัพยากรทางทะเล ลมตมภาวะ จัดการขยะและของเสียอันตราย น้ำเสียชุมชน และสารเคมี วางแผนรองรับและจัดการปัญหาที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศและความเสี่ยงจากภัยพิบัติทางธรรมชาติ เพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการน้ำ และส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในพื้นที่ ท้องถิ่น ชุมชน

2.4 ให้ความสำคัญกับประเด็นร่วมระหว่างมิติเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ที่ต้องอาศัยการทำงานร่วมกันระหว่างภาคีต่างๆ ได้แก่ การเตรียมความพร้อมคนไทยสู่สังคมสีเขียว พัฒนาคุณภาพคนไทยทุกกลุ่มวัยให้เป็นพลังในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ สนับสนุนวิถีชีวิต

ของประชาชนในทุกสาขาการผลิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สร้างงานที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม⁴ เตรียมความพร้อมผู้ประกอบการสร้างแรงจูงใจให้เกิดผู้ประกอบการใหม่ พัฒนาทักษะกำลังแรงงาน และสนับสนุนการทำธุรกิจที่รับผิดชอบต่อสังคม การอยู่ร่วมกันของอุตสาหกรรมและชุมชนอย่างยั่งยืน อาทิ เมืองอุตสาหกรรมเชิงนิเวศ การบริโภคที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม อาทิ ผลิตภัณฑ์เพื่อสุขภาพและสิ่งแวดล้อม สร้างจิตสำนึกกับประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากร การดูแลรักษาและใช้ประโยชน์ทรัพยากรธรรมชาติได้อย่างมีประสิทธิภาพ และใช้ประโยชน์จากความร่วมมือของภาคีในประชาคมอาเซียน ให้เกิดการพัฒนาที่มุ่งสู่การเติบโตทางเศรษฐกิจและสังคมอย่างยั่งยืน

3. กระตุ้นให้แต่ละภาคนำแผนที่นำทางไปปรับใช้ผ่านกระบวนการระดมความคิดเห็นเพื่อกำหนดประเด็นและเป้าหมายที่ต้องรับผิดชอบ ให้สอดคล้องกับภารกิจและสภาพปัญหาของแต่ละพื้นที่และกำหนดแนวทางขับเคลื่อนร่วมกัน

บทสรุป

ภายใต้สถานการณ์ความเสี่ยงของประเทศจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศที่มีแนวโน้มรุนแรงและวิกฤตอื่นๆ ที่คาดการณ์ได้ยาก การสร้างสังคมไทยทุกระดับให้เป็นสังคมสีเขียว ควรยึดแนวคิด”เศรษฐกิจพอเพียง” เป็นแนวปฏิบัติ โดยมุ่งพัฒนาอย่างสมดุลระหว่างมิติเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม เพื่อให้สังคมไทย สามารถพัฒนาได้อย่างมั่นคงและยั่งยืน รวมทั้งนำแนวทางการดำเนินงานโครงการตามแนวพระราชดำริต่างๆ ทั้งหลักคิด หลักวิชา และหลักปฏิบัติไปประยุกต์และพัฒนาต่อยอดให้เหมาะสมตามสภาพแวดล้อมและเงื่อนไขการพัฒนาแต่ละด้านและพื้นที่ เพื่อความเจริญก้าวหน้าและความอยู่ดีมีสุขของประชาชนตลอดไป □□□

⁴ งานสีเขียว (green job) มีลักษณะสำคัญ 4 ประการ ได้แก่ 1) ลดการใช้พลังงาน และวัตถุดิบ 2) ลดและหลีกเลี่ยงการปล่อยก๊าซเรือนกระจก 3) อนุรักษ์และฟื้นฟูระบบนิเวศและสิ่งแวดล้อม และ 4) ลดของเสียและมลพิษ ข้อมูลจากงานสีเขียว (Green Job) โดยดร.วิฑูรย์ สิมะโชติ ปลัดกระทรวงอุตสาหกรรม ข่าว ส.ส.ท. ปีที่ 16 ฉบับที่ 180 เดือน ธันวาคม 2554 เข้าถึงได้จาก <http://www.tpa.or.th/tpanews/> เมื่อวันที่ 30 กรกฎาคม 2555

เอกสารอ้างอิง

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวกับการเพิ่มสมดุลในการพัฒนา,

รศ.ดร.จิรายุ อิศรางกูร ณ อยุธยา , เอกสารวิชาการ
ประกอบการปาฐกถาในงานประชุมวิชาการ เรื่อง
คุณภาพของสถาบันกับการพัฒนาประชาธิปไตย
ณ สถาบันบัณฑิตบริหารธุรกิจ ศศินทร์ แห่ง
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย วันพฤหัสบดีที่ 8 ตุลาคม
2552 เนื่องในโอกาสครบ 30 ปี ของการจัดตั้งศูนย์
ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

จับกระแส Rio + 20 สู่สังคมไทย, สถาบันธรรมรัฐเพื่อการพัฒนา
สังคมและสิ่งแวดล้อม สนับสนุนโดยสำนักงานกองทุน
สนับสนุนการวิจัยและกรมองค์การระหว่างประเทศ,
พฤษภาคม 2555

โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ เข้าถึงได้จาก www.pncenter.com/2554/Doc/King_work/DevelopmentProjects.pdf สืบค้นเมื่อ 14 ก.ค.
2555

บทสรุปผู้บริหาร โครงการพัฒนาดัชนีชี้วัดการพัฒนาที่ยั่งยืน
ของประเทศไทย สำนักงานคณะกรรมการพัฒนา
เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ พ.ศ.2547

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ
2554, แนวทางในการขับเคลื่อนการพัฒนา
ภาคเกษตร ทฤษฎาการธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
ไปสู่สังคมคาร์บอนต่ำหรือสังคมสีเขียว.

_____ แนวคิดการพัฒนาอย่างยั่งยืนในบริบทไทย เอกสาร
ประกอบการประชุมสัมมนา มองให้ไกล ไปให้ถึง
กับการพัฒนาที่ยั่งยืน วันพุธที่ 2 กุมภาพันธ์ 2548
ณ โรงแรมปรีซ์พาลเลซ มหานคร กรุงเทพมหานคร

ESCAP , Low Carbon Green Growth Roadmap for
Asia and the Pacific, A summary for
policymakers, United Nations publication,
Printed in Bangkok, April 2012

“นวัตกรรมสีเขียว” สร้างสรรค์การพัฒนาที่ยั่งยืน

จิตรลดา พิศาลสุพงศ์*

การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศของโลกได้ส่งผลกระทบต่อกระบวนการเปลี่ยนแปลงของระบบนิเวศ ภัยพิบัติทางธรรมชาติ และระบบการผลิต ขณะที่วิกฤตด้านพลังงาน อาหาร การแย่งชิงทรัพยากร และสถานะการแข่งขันสูงของประเทศต่างๆ ทั่วโลก รวมทั้งวิกฤตเศรษฐกิจโลกที่ผ่านมา ส่งผลให้ประชาคมโลกตระหนักถึงความจำเป็นในการรักษาสีเขียวและสิ่งแวดล้อมมากขึ้น เนื่องจากเป็นประเด็นสำคัญต่อทุกชีวิตในปัจจุบัน และอนาคต ประเทศไทยเป็นส่วนหนึ่งของประชาคมโลกที่ต้องเผชิญและได้รับผลกระทบ จึงควรปรับและพัฒนาให้สามารถดำรงอยู่ได้อย่างมั่นคงและยั่งยืน

ทิศทางพัฒนาประเทศและนวัตกรรมสีเขียวสู่ความยั่งยืน

การพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศให้มีขีดความสามารถแข่งขันในระดับสากล เวิลด์ อีโคโนมิก ฟอรัม (World Economic Forum : WEF)¹ ซึ่งจัดทำรายงานสถานะอันดับความสามารถการแข่งขันของประเทศต่างๆ ในโลก ได้แบ่งขั้นตอนการพัฒนาประเทศเป็น 3 ระยะ เริ่มจากการมีระบบเศรษฐกิจที่ขับเคลื่อนด้วยปัจจัยการผลิต ที่เน้นการผลิตสินค้าขั้นพื้นฐาน มีมูลค่าต่ำ และพึ่งการส่งออกเป็นสำคัญ เมื่อพัฒนาให้มีประสิทธิภาพการผลิตได้มากขึ้นจะก้าวสู่ระยะที่สอง เป็นระบบเศรษฐกิจที่ขับเคลื่อนด้วยประสิทธิภาพการผลิต การสร้างผลิตภาพมีมูลค่าเพิ่มขึ้น และมุ่งการค้าขายที่มีปริมาณการผลิตสูงแต่ราคาสินค้าและบริการไม่สูงมากนัก เมื่อระบบเศรษฐกิจของประเทศได้ถูกพัฒนาให้สามารถสร้างสรรค์นวัตกรรมในสินค้าและบริการที่ตรงตามความต้องการของลูกค้าได้อย่าง

ต่อเนื่อง จะเปลี่ยนเป็นเศรษฐกิจที่ขับเคลื่อนด้วยนวัตกรรม สามารถเติบโตอย่างยั่งยืนท่ามกลางสภาพการแข่งขันที่รุนแรง

สำหรับประเทศไทยแม้จะอยู่ในระบบเศรษฐกิจที่ขับเคลื่อนด้วยประสิทธิภาพการผลิต แต่ทิศทางการพัฒนาก็มุ่งสู่การขับเคลื่อนด้วยนวัตกรรม ยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศภายใต้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 พ.ศ. 2555-2559 ได้มุ่งสู่กรอบการพัฒนาสีเขียว หมายถึงการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมที่ทำให้คุณภาพชีวิตของประชาชนในปัจจุบันดีขึ้นและลดความไม่เสมอภาคในระยะยาว ประชาชนรุ่นหลังมีความเสี่ยงลดลงในด้านทรัพยากรธรรมชาติเสื่อมสภาพและระบบนิเวศเสียสมดุล บนพื้นฐานของการเสริมสร้างองค์ความรู้ ความคิดสร้างสรรค์ และการพัฒนาวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และนวัตกรรมให้เป็นพลังขับเคลื่อนการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมไทยด้วย

* นักวิเคราะห์นโยบายและแผนชำนาญการพิเศษ สำนักพัฒนาขีดความสามารถในการแข่งขันทางเศรษฐกิจ

¹ WEF เป็นองค์กรนานาชาติอิสระไม่แสวงผลกำไร ทำหน้าที่เสนอแนะทิศทางการกำหนดนโยบายด้านเศรษฐกิจ สังคม และการพัฒนาระหว่างประเทศ มีกิจกรรมสำคัญในการจัดเวทีการประชุมทั้งระดับภูมิภาคและโลกเพื่อให้ผู้นำภาครัฐ เอกชน และประชาสังคมได้มีโอกาสหารือประเด็นที่มีความสำคัญในระดับนานาชาติ และจัดทำรายงานประจำปี อาทิ รายงานการจัดอันดับความสามารถในการแข่งขัน และรายงานสถานการณ์ความเสี่ยงของโลก ข้อมูลจาก www.weforum.org สืบค้นเมื่อวันที่ 8 ส.ค.55

การส่งเสริมให้ภาคการผลิตทั้งภาคเกษตร อุตสาหกรรม บริการ และธุรกิจมุ่งสู่การพัฒนาที่สะอาดและเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม อาศัยการวิจัยและพัฒนา และการพัฒนานวัตกรรมที่มีความสำคัญมากกว่าการพัฒนาสินค้าหรือบริการใหม่เพียงอย่างเดียว แต่ต้องสร้างนวัตกรรมอย่างต่อเนื่องและเพิ่มประสิทธิภาพกระบวนการผลิต เป็นเครื่องมือสำคัญในการเพิ่มศักยภาพให้กับภาคการผลิตและธุรกิจให้ผ่านอุปสรรคและพบโอกาสใหม่ๆ ทางธุรกิจ เชื่อมโยงกับกรอบแนวคิด นโยบาย และแผนวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและนวัตกรรมแห่งชาติ ฉบับที่ 1 (พ.ศ. 2555-2564) ที่มุ่งให้เกิดนวัตกรรมสีเขียว ให้ความสำคัญกับการผลิตและบริการเชิงนิเวศ การสร้างสรรค์ วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีใหม่และร่วมสมัยภายใต้กรอบ เทคโนโลยีอุบัติใหม่ วิทยาศาสตร์พื้นฐาน เทคโนโลยีชีวภาพ เทคโนโลยีวัสดุ เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร และนาโนเทคโนโลยี

นวัตกรรมสีเขียวจึงเป็นเครื่องมือสำคัญในการบริหาร การเปลี่ยนแปลงในยุคเศรษฐกิจสร้างสรรค์ เพื่อสร้างมูลค่า สินค้าและบริการ จากการใช้ความรู้และเทคโนโลยี นำไปสู่การ เกิดทรัพย์สินทางปัญญาและเทคโนโลยีในรูปแบบต่างๆ สำหรับ บริหารจัดการร่วมกับการเสริมสร้างผลิตภาพ ก่อให้เกิดธุรกิจ ใหม่ที่มีมูลค่าเพิ่มและเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ยังผลให้เกิดความ เจริญก้าวหน้าทั้งภาคเศรษฐกิจและสังคมของประเทศอย่าง ก้าวกระโดด

บทบาทการพัฒนาวัฒนธรรมสีเขียวของประเทศไทย

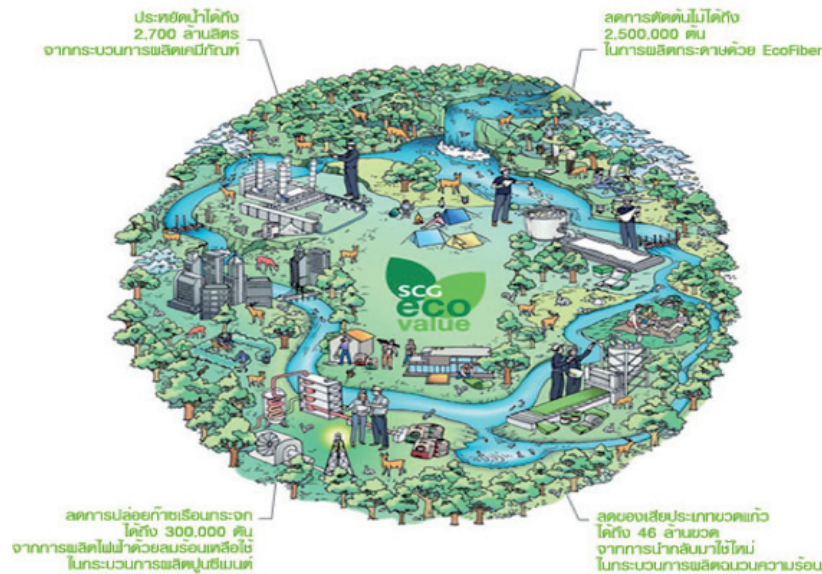
หน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนต่างตื่นตัวและดำเนินงาน มุ่งสู่การพัฒนาวัฒนธรรมสินค้าและบริการที่เป็นมิตรกับธรรมชาติ มากขึ้น เนื่องจากความสนใจเกี่ยวกับปัญหาสิ่งแวดล้อม ทำให้ ความต้องการผลิตภัณฑ์ที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมเพิ่มขึ้น ส่งผล ให้ผู้ผลิตต้องเปลี่ยนทิศทางการผลิตสินค้าเพื่อรองรับตลาดใหม่ ซึ่งเป็นตลาดสินค้าสีเขียว หรือสินค้าที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม นอกเหนือไปจากการเน้นเทคโนโลยีที่ล้ำหน้าหรือการออกแบบ ที่สวยงามสนองตอบการใช้งาน มีผลการดำเนินงานที่สำคัญ อาทิ

กระทรวงอุตสาหกรรม ได้กำหนดยุทธศาสตร์การ ส่งเสริมอุตสาหกรรมที่รับผิดชอบต่อสังคม บริหารจัดการ ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุล มีองค์ประกอบของการ พัฒนาอุตสาหกรรมเชิงนิเวศที่มุ่งสร้างความสมดุลทั้งด้าน เศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อม และสังคม เพื่อให้อุตสาหกรรมอยู่ร่วมกับชุมชนได้อย่างเป็นสุขและยั่งยืน ด้วยการ 1) พัฒนาเชิงพื้นที่

ที่มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมน้อยที่สุดหรือไม่มีการปล่อยมลพิษ ใช้เทคโนโลยีสะอาด และ 3R (Reduce, Reuse, and Recycle) 2) สร้างความร่วมมือในกลุ่มอุตสาหกรรมทั้งในและนอกพื้นที่ เช่น ใช้ทรัพยากรร่วมกัน ประหยัดการใช้พลังงาน และแลกเปลี่ยน ของเสียระหว่างโรงงาน เป็นต้น 3) สร้างพื้นที่ของการใช้วัสดุ หมุนเวียน และพื้นที่ลดการปล่อยก๊าซที่ทำให้เกิดภาวะโลกร้อน และ 4) สร้างเครือข่ายความร่วมมือของชุมชนในการจัดการ ทรัพยากรและพัฒนาพื้นที่ กำหนดแนวทางการพัฒนาอุตสาหกรรม เชิงนิเวศใน 5 มิติ ได้แก่ กายภาพ เศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อม สังคม และการบริหารจัดการที่แบ่งเป็น 21 ด้าน เริ่มตั้งแต่การวางผัง ที่ตั้ง การออกแบบอาคารและบริเวณโดยรอบ ความคุ้มค่าใน การผลิตและความเจริญทางเศรษฐกิจของท้องถิ่น การจัดการ คุณภาพสิ่งแวดล้อม คุณภาพชีวิตและสังคมของพนักงานและ ชุมชน ไปจนถึงการบริหารจัดการพื้นที่อย่างมีส่วนร่วมและเป็น ไปตามมาตรฐานสากล มีโครงการสำคัญ อาทิ โครงการพัฒนา อุตสาหกรรมเชิงนิเวศเชิงพื้นที่ มีเป้าหมาย 5 พื้นที่อุตสาหกรรม ใน 3 จังหวัด ได้แก่ ชลบุรี (1 พื้นที่) ปราจีนบุรี (2 พื้นที่) ระยอง (2 พื้นที่)

ศูนย์ความเป็นเลิศเพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์ที่เป็นมิตร ต่อสิ่งแวดล้อม เป็นความร่วมมือระหว่างศูนย์เทคโนโลยีโลหะ และวัสดุแห่งชาติ สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี แห่งชาติ กระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ร่วมกับ กระทรวงอุตสาหกรรมสนับสนุนภาคอุตสาหกรรมและสถาบัน เฉพาะทางให้พัฒนาผลิตภัณฑ์ที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมตาม มาตรฐานหรือกฎระเบียบสากล ที่ส่งผลให้อุตสาหกรรมไทย สามารถรักษาและเพิ่มตลาดส่งออกได้ในอนาคต เพื่อเพิ่มขีด ความสามารถในการผลิต การรักษาสิ่งแวดล้อม และการใช้ ทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่อย่างจำกัดให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด นำไปสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน มีเป้าหมายระยะยาว ที่มุ่งให้ ประเทศไทยเป็นศูนย์กลางการผลิตสินค้ารักษ์สิ่งแวดล้อม โดย การสร้าง Product Champion

ศูนย์ความเป็นเลิศฯ ดำเนินงานในลักษณะเครือข่าย ด้วยการรวบรวมความเชี่ยวชาญด้านต่างๆ จากหน่วยงานที่ เกี่ยวข้องให้เกิดการบูรณาการและประโยชน์สูงสุด ตัวอย่างผล การดำเนินงานที่สำคัญ ได้แก่ ผลิตภัณฑ์ที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม และได้รับรางวัล Eco Design Award อาทิ ถาดอาหาร พิล์มลอก การรีไซเคิลโลหะมีค่าจากแผ่นวงจรอิเล็กทรอนิกส์ การพัฒนาซอฟต์แวร์ประเมินความเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม และ ความร่วมมือกับภาคเอกชนและองค์กรระหว่างประเทศภายใต้ โครงการเครือข่ายนวัตกรรมสีเขียว

เอสซีจี ดำเนินธุรกิจตามหลักบรรษัทภิบาลและแนวทางการพัฒนาอย่างยั่งยืน ให้ความสำคัญกับการวิจัยพัฒนาสินค้าและบริการที่มีมูลค่าเพิ่มและเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ได้เตรียมความพร้อมในการก้าวสู่นวัตกรรมสีเขียว ทั้งการเพิ่มประสิทธิภาพการทํางาน การเตรียมบุคลากร และการปรับองค์กร เป็นองค์กรไทยรายแรกที่กำหนดตลาดสินค้าและบริการที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมประเภทการรับรองตนเองภายใต้ฉลาก SCG eco value ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2552 มีกลยุทธ์ 3Gs ได้แก่ Green People เน้นปลูกจิตสำนึกด้านสุขภาพ ความปลอดภัย และสิ่งแวดล้อม Green Process ให้ความสำคัญกับการปฏิบัติตามแผนงานด้านสุขภาพ ความปลอดภัยและ

สิ่งแวดล้อม และ Green Public มุ่งลดและจัดการของเสียและการปล่อยสารอันตรายระเหยให้ดีกว่ามาตรฐาน ผลจากการลงทุนด้านการวิจัย ส่งผลให้ยอดขายผลิตภัณฑ์ที่มีมูลค่าเพิ่มในปี 2553 มีมูลค่า 80,000 กว่าล้านบาท เพิ่มขึ้นถึง 10 เท่าเมื่อเทียบกับปี 2547 และมียอดขายรวม 300,000 ล้านบาท เพิ่มขึ้น 10 เท่า² ปัจจุบันมีสินค้าและบริการที่ได้รับ SCG eco value จำนวน 39 ผลิตภัณฑ์ และมากกว่า 270 รายการ³

บริษัท ไทยซัมซุง อิเลคโทรนิคส์ จำกัด ผู้นำตลาดและผู้คิดค้นนวัตกรรมเครื่องใช้ไฟฟ้า เซมิคอนดักเตอร์ และโทรคมนาคมได้วางเป้าหมายอย่างชัดเจนในการมุ่งมั่นพัฒนาผลิตภัณฑ์ที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมและสร้างฐานการผลิตที่คำนึงถึงสิ่งแวดล้อมเป็นสำคัญ เป็นพันธกิจก้าวขึ้นเป็นหนึ่งในบริษัทที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมระดับโลกภายในปี 2556 ส่งผลให้ซัมซุงได้รับรางวัลจากงาน International Consumer Electronics Show (ICES) 2012 ณ สหรัฐอเมริกา รวมทั้งสิ้นถึง 30 รางวัล ประกอบด้วย รางวัลนวัตกรรมยอดเยี่ยมแห่งปี 2 รางวัล และรางวัลด้านการออกแบบที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมอีก 4 รางวัล ซัมซุงได้รับรางวัลจากงานนี้ถึง 37 รางวัลในปี 2554 และ 23 รางวัลในปี 2553⁴ งานนี้เป็นการแสดงเทคโนโลยีเพื่อผู้บริโภคที่ใหญ่ที่สุดในโลก จัดขึ้นเป็นประจำทุกปีโดยสมาคม Consumer Electronics Association (CEA)

² “คิดระดับโลก สร้างแบรนด์-นวัตกรรมสีเขียว เพื่อก้าวสู่วัฒนธรรมใหม่” ประชาชาติธุรกิจ ฉบับวันที่ 22-25 กันยายน พ.ศ. 2554 หน้า 44

³ ข้อมูล เอสซีจี (SCG) เข้าถึงได้จาก <http://www.siamcement.com> สืบค้นเมื่อวันที่ ๓ เมษายน ๒๕๕๕

⁴ ข้อมูล บริษัท ไทยซัมซุง อิเลคโทรนิคส์ จำกัด เข้าถึงได้จาก <http://www.samsung.com> สืบค้นเมื่อวันที่ ๓ เมษายน ๒๕๕๕

โตชิบา ไทยแลนด์ บริษัทผู้นำเข้าและจัดจำหน่ายผลิตภัณฑ์เครื่องใช้ไฟฟ้า เน้นการสร้างนวัตกรรมที่สื่อให้เห็นแนวความคิดของนวัตกรรมสีเขียวเพื่อโลกสีเขียว ตระหนักถึงความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อมของโลก และยึดหลัก 3R สันค้ำมุงการประหยัดพลังงานและทุกกลุ่มผลิตภัณฑ์ได้ผ่านกระบวนการผลิตที่ได้มาตรฐาน RoHS (Restriction of Hazardous Substances) มีส่วนประกอบที่เป็นสารพิษที่ก่อให้เกิดผลกระทบเชิงลบน้อยที่สุดต่อสิ่งแวดล้อม นอกจากนี้โตชิบายังมีกิจกรรมเพื่อการรักษาสิ่งแวดล้อมอย่างต่อเนื่อง เช่น โครงการเก็บ แยก คั้น พื่นชีวิตให้สิ่งแวดล้อม⁵ เป็นต้น

บริษัทนิสสันมอเตอร์ได้พัฒนา NISSAN LEAF หรือรถยนต์พลังงานไฟฟ้าเต็มรูปแบบ ขับเคลื่อนด้วยแบตเตอรี่ลิเทียมไอออนชนิดบางที่ให้ไฟฟ้าขนาด 90 กิโลวัตต์ และทุกครั้งที่เบรกจะเกิดการชาร์จไฟอัตโนมัติ สามารถนำพลังงานในการเบรกลูกกลับมาใช้ใหม่ รวมกับกำลังไฟฟ้าจากแบตเตอรี่ ทำให้มีระยะทำการได้ไกลถึง 160 กิโลเมตรในการชาร์จไฟเพียงครั้งเดียว และการชาร์จจาก Quick Charge Station เพียง 30 นาที จะได้ร้อยละ 80 ของความจุไฟฟ้าทั้งหมด ขณะที่การใช้ไฟฟ้าบ้านที่ 200 โวลต์ จะใช้เวลาทั้งสิ้น 8 ชั่วโมงในการเติมไฟให้เต็มความจุของแบตเตอรี่ จัดเป็นนวัตกรรมที่นำมาใช้ได้จริงและปราศจากมลพิษโดยสิ้นเชิง⁶

บริษัท Union Frozen Product (UFP) เป็นบริษัทผู้ผลิตและส่งออกอาหารทะเลแช่แข็งรายใหญ่ของประเทศไทย ภายใต้แบรนด์ “พรานทะเล” ที่มีการวิจัยพัฒนาและนำเสนอ นวัตกรรมผลิตภัณฑ์อย่างต่อเนื่อง ปรับทัศนคติของผู้บริโภคให้เกิดการทดลองรับประทานอาหารทะเลแช่แข็งมากขึ้น เป็น 1 ใน 3 บริษัทที่ได้รับรางวัลผู้ส่งออกและบริหารดีเด่นในปี 2542 ซึ่งจัดขึ้นเป็นครั้งแรกโดยกรมส่งเสริมการส่งออก กระทรวงพาณิชย์ ร่วมกับกระทรวงอุตสาหกรรม ทำให้บริษัทสามารถขยายตลาดส่งออกเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว ในปี 2551 บริษัทได้เข้าประกวดโครงการ PM’s Export Award และได้รับรางวัลผู้ส่งออกดีเด่นในกลุ่มมูลค่าส่งออกเกิน 5,000 ล้านบาทขึ้นไป เป็นโอกาสในการต่อยอดการทำธุรกิจสู่ตลาดใหม่ๆ และรักษาตลาดเดิมในต่างประเทศอย่างถาวร เพราะตลาดต่างประเทศให้ความสำคัญกับการรับรองคุณภาพสินค้าประเภทอาหารเป็นอย่างมาก และล่าสุดผลิตภัณฑ์ข้าวต้มพรานทะเลได้รับรางวัลยอดเยี่ยมนวัตกรรมจากงาน Health Food and Ingredient Thailand 2012 เนื่องจากบริษัทเน้นใช้ผลิตภัณฑ์ที่ลดปริมาณขยะได้ 63 ตัน/ปี⁷

⁵ ข้อมูล โตชิบา ไทยแลนด์ เข้าถึงได้จาก <http://www.toshiba.co.th> สืบค้นเมื่อวันที่ 3 เมษายน 2555

⁶ ข้อมูล NISSAN LEAF เข้าถึงได้จาก <http://www.nissan-global.com> และ <http://auto-sanook.com> สืบค้นเมื่อวันที่ 5 เมษายน 2555

⁷ “ได้คลื่นฝ่าวิกฤตเศรษฐกิจสโตร์ “พรานทะเล” มหาวิทยาลัยมหิดล ปี 2552. และหนังสือพิมพ์ไทยรัฐ ฉบับวันที่ 2 พฤษภาคม 2555 หน้า 24

ความท้าทายการพัฒนานวัตกรรมสีเขียวของประเทศไทย

แม้ว่าหน่วยงานต่างๆ ดำเนินนโยบายที่มุ่งสนับสนุนนวัตกรรมสีเขียว ให้ความสำคัญกับการส่งเสริมและปรับเปลี่ยนกระบวนการผลิตให้เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ส่งเสริมการเติบโตทางเศรษฐกิจและสังคมที่ยั่งยืน แต่การขับเคลื่อนดังกล่าวยังประสบปัญหาและอุปสรรคที่ท้าทายในหลายด้าน ดังนี้

กฎ ระเบียบ และกฎหมาย การส่งเสริมผู้ประกอบการให้สร้างนวัตกรรมอย่างต่อเนื่อง จำเป็นต้องได้รับการสนับสนุนด้านการเงินในรูปแบบต่างๆ อาทิ เงินอุดหนุนหรือโครงการร่วมทุนสำหรับธุรกิจเกิดใหม่ที่ประเทศไทยยังให้การสนับสนุนน้อยและขาดความเข้าใจในมาตรการทางการเงินดังกล่าว จึงควรจัดทำแนวทางปฏิบัติในเรื่องหนี้สูญสำหรับเงินอุดหนุนโครงการร่วมทุนของภาครัฐด้านนวัตกรรมที่มีความเสี่ยงและอาจไม่ประสบความสำเร็จ ด้วยการตราเป็นพระราชบัญญัติหรือออกเป็นระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี และการส่งเสริมให้มีพระราชบัญญัติการร่วมทุนในลักษณะของการจำกัดความรับผิด เช่นเดียวกับบริษัทจำกัด ที่ผู้ถือหุ้นจะรับผิดชอบเฉพาะมูลค่าหุ้นที่ยังชำระค่าหุ้นไม่ครบเท่านั้น โดยไม่ต้องรับผิดชอบต่อหนี้สินใดๆ ของบริษัท เพื่อดึงดูดให้มีการระดมทุนขนาดใหญ่จากภายนอกทั้งบริษัทร่วมทุนของภาคเอกชนทั้งในและต่างประเทศ หน่วยงานให้ทุนของภาครัฐ และนักลงทุนให้มาร่วมลงทุนในบริษัทที่ทำวิจัยพัฒนาและสร้างนวัตกรรม เช่นเดียวกับในสหรัฐอเมริกา และญี่ปุ่น

นอกจากนี้ จำเป็นต้องมีการปรับกฎระเบียบในส่วน of หน่วยงานให้ทุนของภาครัฐในประเด็นความเป็นเจ้าของ และการใช้ประโยชน์จากทรัพย์สินทางปัญญาเพื่อให้มีหลักปฏิบัติที่เป็นไปในแนวทางเดียวกัน ให้มีการส่งเสริมสิทธิความเป็นเจ้าของให้กับมหาวิทยาลัยที่ร่วมทำวิจัยและสร้างนวัตกรรม เพื่อส่งเสริมการถ่ายทอดงานวิจัยจากสถาบันการศึกษาสู่ภาคการผลิต เช่นเดียวกับสหรัฐอเมริกาที่มีกฎหมาย Bayh-Dole Act

ให้สิทธิผลงานวิจัยเป็นของสถาบันการศึกษาหรือสถาบันวิจัยที่ผลิตผลงานแม้จะใช้งบประมาณของภาครัฐ ทำให้เกิดความ เป็นเจ้าของผลงานที่จะรับผิดชอบในการนำไปถ่ายทอดสู่ภาคธุรกิจและอุตสาหกรรมทั้งการพัฒนากิจการเดิมหรือสร้างกิจการใหม่ ขณะเดียวกัน ก็สามารถหาผลประโยชน์จากงานวิจัยดังกล่าว ซึ่งส่วนหนึ่งนำมาสนับสนุนการทำวิจัยต่อไป⁸

การขยายผล แม้ว่าภาครัฐจะมีนโยบายและดำเนินการเพื่อผลักดันให้เกิดการผลิตและการบริโภคที่ยั่งยืน แต่ยังไม่สามารถขยายผลในวงกว้าง ผู้ประกอบการธุรกิจโดยเฉพาะขนาดกลางและขนาดย่อมขาดความตระหนักหรือสนใจที่จะปรับปรุง/ใช้เทคโนโลยีที่มีประสิทธิภาพและเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม เนื่องจากไม่สามารถเข้าถึงแหล่งสินเชื่อได้อย่างเพียงพอ ประกอบกับเทคโนโลยีบางประเภทต้องใช้การลงทุนสูงเกินความสามารถของธุรกิจเหล่านี้ ขณะที่การสร้างตลาดสินค้าและบริการที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมที่ดำเนินการโดยภาครัฐมีน้อย และไม่ครอบคลุมหน่วยงานระดับท้องถิ่น ทำให้ผู้บริโภคภายในประเทศตอบสนองน้อยต่อผลิตภัณฑ์ที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม และการรณรงค์ประชาสัมพันธ์เพื่อสร้างแรงจูงใจมีไม่มากนักในการให้ประชาชนและผู้ประกอบการมีส่วนร่วมดำเนินการ หากส่งเสริมอุตสาหกรรมที่ประเทศไทยมีศักยภาพและมีความได้เปรียบ ก็จะสามารถต่อยอดการพัฒนาที่มีผลกระทบต่อเศรษฐกิจในวงกว้างได้อย่างรวดเร็ว รวมทั้งการจัดซื้อจัดจ้างของภาครัฐก็มีส่วนสำคัญในการรองรับผลิตภัณฑ์นวัตกรรมของภาคเอกชน โดยเฉพาะการเสนอผลิตภัณฑ์สู่ตลาดในระยะแรก

การบูรณาการงานของภาครัฐ หน่วยงานรับผิดชอบเกี่ยวกับการบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมขาดการบูรณาการร่วมกัน ส่งผลต่อการกำหนดเครื่องมือและกลไกในการจัดการสิ่งแวดล้อม เครื่องมือทางกฎหมาย ได้แก่ พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 พระราชบัญญัติโรงงาน พ.ศ. 2535 พระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. 2535 รวมถึงกฎหมายอื่นๆ ที่มีลักษณะของการบริหาร

⁸ Intarakumnerd, Dr.Patarapong (Project Leader). Study on the Business Innovation for Enhancing Competitiveness of Thailand. College of Innovation, Thammasat University, 2012. p. 162-163.

จัดการแบบรายสาขา ทำให้หน่วยงานดำเนินการตามกฎหมายที่บัญญัติไว้ขาดความยืดหยุ่น และไม่สามารถบังคับใช้ให้เกิดผลได้อย่างจริงจัง ทั้งการตรวจสอบกระบวนการผลิตของผู้ประกอบการให้ได้มาตรฐานอย่างเข้มงวด การสนับสนุนความรู้การบริหารจัดการสิ่งแวดล้อม ส่งผลให้สภาพแวดล้อมชุมชน และประชาชนโดยรอบสถานประกอบการได้รับผลกระทบ ทั้งสุขภาพ การประกอบอาชีพ และการโยกย้ายถิ่นที่อยู่

การวิจัยและพัฒนา การสนับสนุนการวิจัย พัฒนา และลงทุนด้านเทคโนโลยี และนวัตกรรมภายในภาคอุตสาหกรรมมีน้อย เกิดการนำเข้าเทคโนโลยีสะอาด และวัตถุดิบจากต่างประเทศ ส่งผลกระทบต่อศักยภาพการแข่งขันของประเทศ เนื่องจากการลงทุนด้านการพัฒนาเทคโนโลยีเป็นองค์ประกอบสำคัญของดัชนีชี้วัดขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ นอกจากนี้ งานวิจัยของภาครัฐส่วนใหญ่ขาดการเชื่อมโยงและไม่สอดคล้องกับความต้องการของภาคอุตสาหกรรม รวมถึงการจัดการสิทธิประโยชน์ที่สนับสนุนการทำวิจัยของภาคเอกชน ส่งผลให้การพัฒนานวัตกรรมไม่เป็นไปตามความต้องการของภาคเอกชนอย่างจริงจัง

ระบบทรัพย์สินทางปัญญา ครอบคลุมกิจกรรมการปกป้องสิทธิของผู้ผลิตนวัตกรรม และการกระจายความรู้ให้แพร่หลาย ทั้งที่เกี่ยวข้องกับลิขสิทธิ์ ทรัพย์สินอุตสาหกรรมที่รวมถึงสิทธิบัตร เครื่องหมายการค้า ความลับทางการค้า และสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ องค์กรและผู้เกี่ยวข้องในระบบทรัพย์สินทางปัญญา ซึ่งมีได้จำกัดอยู่เพียงองค์กรของรัฐ แต่รวมถึงบริษัทที่ปรึกษาและสำนักงานกฎหมายที่มีความรู้และความเชี่ยวชาญในด้านนี้ การคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญาจะสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อความคิดสร้างสรรค์และความก้าวหน้าทางนวัตกรรม และเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชน อย่างไรก็ตาม การดำเนินการด้านระบบทรัพย์สินทางปัญญามีปัญหา ทั้งความล่าช้าในการจดทะเบียนสิทธิบัตร และค่าใช้จ่ายตลอดกระบวนการของสิทธิบัตรที่เป็นภาระลงทุนค่อนข้างสูง หากการประดิษฐ์ที่ได้รับสิทธิบัตรไม่ก่อให้เกิดประโยชน์เชิงพาณิชย์มากนัก การทำธุรกิจในสิทธิบัตรก็ไม่คุ้มค่า ธุรกิจส่วนใหญ่จึงมักขอรับความคุ้มครองสิทธิใน

นวัตกรรมด้านความลับทางการค้า

การส่งเสริมการใช้พลังงานสะอาด จะเพิ่มประสิทธิภาพการใช้พลังงานเพื่อลดมลพิษ มีปัญหาทั้งบุคลากรองค์ความรู้ เทคโนโลยีในการพัฒนาและผลิตอุปกรณ์ที่เกี่ยวข้อง การจัดการราคาวัตถุดิบและต้นทุนของไฟฟ้าหรือเชื้อเพลิงสำเร็จรูปที่ผลิตจากแหล่งพลังงานหมุนเวียนมีราคาสูง และการลดความต้องการใช้พลังงานที่ต้องอาศัยการณรงค์ประชาสัมพันธ์อย่างต่อเนื่องเพื่อสร้างการรับรู้อย่างกว้างขวาง ส่งผลให้การเพิ่มประสิทธิภาพการใช้พลังงานในภาคอุตสาหกรรมอยู่ในระดับต่ำ เนื่องจากขาดองค์ความรู้ และความพร้อมของภาคเศรษฐกิจที่เกี่ยวข้องในการพัฒนา ผลิต และประยุกต์ใช้อุปกรณ์ที่มีประสิทธิภาพ มีพลังงานสูง และขาดการบังคับใช้มาตรการที่จำเป็น โดยเฉพาะมาตรฐานประสิทธิภาพขั้นต่ำและฉลากประสิทธิภาพพลังงานซึ่งยังไม่ครอบคลุมผลิตภัณฑ์สำคัญอย่างกว้างขวาง

ความตระหนักและจิตสำนึก ประชาชนทั่วไปขาดความตระหนักและจิตสำนึกรับผิดชอบด้านสิ่งแวดล้อม ผู้บริโภคส่วนใหญ่ให้ความสำคัญกับผลิตภัณฑ์ราคาถูก ขณะที่การผลิตที่ดี สะอาด และได้มาตรฐานได้รับความสำคัญเป็นลำดับรอง องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นขนาดเล็กมีความพร้อมน้อยในการบริหารจัดการมลพิษ เนื่องจากงบประมาณและบุคลากรที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญมีไม่เพียงพอในการจัดการระบบบำบัดและกำจัดของเสีย รวมถึงกระบวนการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมไม่เป็นระบบ และต่อเนื่อง

บทสรุป

แม้ว่านวัตกรรมจะมีความสำคัญต่อโลกธุรกิจ แต่แรงกดดันจากกระแสอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม มาตรการระหว่างประเทศ และผู้บริโภค/ประชาชนที่มีมุมมองต่ออุตสาหกรรมเปลี่ยนไป ทำให้การพัฒนาต้องมุ่งสู่นวัตกรรมสีเขียว ซึ่งมีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนให้ธุรกิจต้องเปลี่ยนรูปแบบกิจการจากใช้แรงงานมาสู่ความรู้ ความคิดสร้างสรรค์ ผสมผสานกับเทคโนโลยีที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม เพื่อให้ธุรกิจเติบโตอย่างมีคุณภาพ

รู้เท่าทันกระแสการเปลี่ยนแปลง และความต้องการของ
ผู้บริโภค ทำงานร่วมกันทั้งกระบวนการธุรกิจและการจัดการ
อย่างเป็นเครือข่ายมากขึ้นระหว่างนักวิทยาศาสตร์ วิศวกร
ผู้จัดการ ผู้ประกอบการธุรกิจและอุตสาหกรรม และนักวิชาการ
ที่มีความเชี่ยวชาญ รวมทั้งการสนับสนุนจากภาครัฐ เป็นพลัง
สำคัญในการขับเคลื่อนระบบเศรษฐกิจของประเทศให้เติบโต
อย่างมีคุณภาพและยั่งยืน และก้าวสู่เศรษฐกิจสังคมฐาน
ความรู้ด้วยนวัตกรรมสีเขียว □□□

เอกสารอ้างอิง

“นวัตกรรมเขียวสู่การพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืน” สำนักงาน
คณะกรรมการนโยบายวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและ
นวัตกรรมแห่งชาติ. วันที่ 21 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2555
ปรีดา ยังสุขสถาพร. นวัตกรรมบริการ: สีเขียวมาแรง. กรุงเทพฯ
ธุรกิจ ฉบับวันที่ 17 พฤศจิกายน พ.ศ. 2554
พญุศักดิ์ ชาติสุทธิผล. บทบาทและความสำคัญของ
“นวัตกรรม” ต่อการพัฒนาอุตสาหกรรมของ
ประเทศ. เข้าถึงได้จาก : <http://www.most.go.th>
(วันที่ค้นข้อมูล 14 พฤษภาคม พ.ศ. 2555)
สำนักงานคณะกรรมการนโยบายวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและ
นวัตกรรมแห่งชาติ. นโยบายและแผนวิทยาศาสตร์
เทคโนโลยีและนวัตกรรมแห่งชาติ ฉบับที่ 1 (พ.ศ.
2555-2564)
สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคม
แห่งชาติ. แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ
ฉบับที่ 11 พ.ศ. 2555-2559. กรุงเทพฯ: บริษัท
สมิตรพรินต์ติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด, 2555
สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคม
แห่งชาติ. รายงานการศึกษาแนวทางการขับเคลื่อน
ประเทศสู่สังคมคาร์บอนต่ำ (Low Carbon Society).

กรุงเทพฯ: สำนักงานวางแผนการเกษตรทรัพยากร
ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, 2554

สำนักงานนวัตกรรมแห่งชาติ. โครงการศึกษาขีดความสามารถ
ด้านนวัตกรรมของประเทศไทย. 2550

อภิวัฒน์ รัตนวราหะ. โครงสร้างพื้นฐานกับการพัฒนาระบบ
นวัตกรรม. ใน ปรีดา ยังสุขสถาพร (บรรณาธิการ)
15: พลวัตนวัตกรรม. กรุงเทพฯ: สำนักงานนวัตกรรม
แห่งชาติ, 2549

Intarakumnerd, Dr.Patarapong (Project Leader). Study
on the Business Innovation for Enhancing
Competitiveness of Thailand. College of
Innovation, Thammasat University, 2012.

McKeown, Max. The Truth About Innovation. London,
UK: Prentice Hall, 2008 ISBN 0273719122.

ขอบอบคุน

สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ
ที่ได้เอื้อเพื่อข้อมูลศูนย์ความเป็นเลิศเพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์ที่เป็น
มิตรต่อสิ่งแวดล้อม (Excellent Center for Eco Products:
XCEP)

ส่วนขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ภาคอุตสาหกรรม สำนัก
พัฒนาขีดความสามารถในการแข่งขันทางเศรษฐกิจ สำนักงาน
คณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ เอื้อเพื่อ
ข้อมูลอุตสาหกรรมเชิงนิเวศน์ และข้อมูลกระทรวงอุตสาหกรรม

สำนักงานวางแผนการเกษตร ทรัพยากรธรรมชาติและ
สิ่งแวดล้อม สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและ
สังคมแห่งชาติ เอื้อเพื่อข้อมูลรายงานการศึกษาแนวทางการ
ขับเคลื่อนประเทศสู่สังคมคาร์บอนต่ำ (Low Carbon Society)
2554

ตัวชี้วัดอนาคตประเทศไทยบนเส้นทางสีเขียว

วรรณภา คล้ายสวน*

ประเทศไทยต้องเผชิญกับกระแสการเปลี่ยนแปลงจากเศรษฐกิจโลก สังคม และภัยพิบัติทางธรรมชาติที่ทวีความรุนแรงและซับซ้อนมากขึ้น ส่งผลกระทบต่อการบริหารจัดการและทิศทางการพัฒนาประเทศ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 11 จึงได้กำหนดยุทธศาสตร์การสร้างความยั่งยืนและเตรียมความพร้อมให้แก่คน สังคม และระบบเศรษฐกิจของประเทศไทยให้สามารถปรับตัวและรองรับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้น ให้ประเทศไทยเข้าสู่ความสมดุลทั้งเศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อม เรียกว่า การพัฒนาที่ยั่งยืน¹ ที่สะท้อนผลการพัฒนาด้วยผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศที่คำนึงถึงต้นทุนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม หรือที่นิยมเรียกว่า กรีน จีดีพี (Green GDP)

ทำความเข้าใจกรีน จีดีพี

การพัฒนาประเทศกว่า 50 ปี ที่ผ่านมานานาชาติวัดผลความสำเร็จของการเติบโตทางเศรษฐกิจด้วย ผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ หรือจีดีพี (Gross Domestic Product : GDP) แต่ไม่สามารถสะท้อนผลการพัฒนาที่เป็นจริงและความยั่งยืนอยู่ที่ดีของสังคมตามแนวทางการพัฒนาที่ยั่งยืน เนื่องจาก

รูปจากสถาบันธุรกิจเพื่อสังคม csri.or.th

การคำนวณจีดีพีไม่ครอบคลุมต้นทุนการนำทรัพยากรต่างๆ มาใช้ ค่าใช้จ่ายในการบำรุงรักษา การป้องกันสภาพทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม เช่น การประเมินการเสื่อมสภาพของภูมิทัศน์และระบบนิเวศที่เกิดจากการใช้ประโยชน์ทางเศรษฐกิจ การปล่อยของเสียที่เล็ดลอดจากกิจกรรมทางเศรษฐกิจเข้าสู่สภาพแวดล้อมทางธรรมชาติของภาคอุตสาหกรรมและภาคครัวเรือน เป็นต้น ทำให้เกิดแนวคิดการพัฒนาตัวชี้วัดใหม่ เรียกว่า กรีน จีดีพี โดยขยายกรอบแนวคิดการวัดผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศที่จัดทำอยู่ในปัจจุบันเรียกว่า “ระบบบัญชีประชาชาติ (System of National Accounts: SNA)” เน้นการวัดมูลค่าของการผลิตสินค้าและบริการที่เกิดขึ้นในระบบเศรษฐกิจ คิดต้นทุนการผลิตด้านเศรษฐกิจเพียงอย่างเดียวมาเป็นการจัดทำระบบบัญชีประชาชาติ “ระบบบัญชีประชาชาติที่คำนึงถึงต้นทุนด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (System of integrated Environmental and Economic Accounts: SEEA)” ที่ครอบคลุมต้นทุนด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมทั้งหมด

การพัฒนากรีน จีดีพี ในระดับนานาชาติ

หน่วยงานต่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับการจัดทำตัวชี้วัดผลการพัฒนาประเทศ อาทิ สหประชาชาติ สหภาพยุโรป กองทุนการเงินระหว่างประเทศ และธนาคารโลก ให้ความสำคัญต่อการวัดความสำเร็จในการพัฒนาประเทศที่เชื่อมโยงระหว่างกิจกรรมทางเศรษฐกิจกับสิ่งแวดล้อม ได้จัดทำคู่มือ “ระบบบัญชีประชาชาติที่คำนึงถึงต้นทุนด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (SEEA)” เพื่อให้ประเทศที่จัดทำข้อมูลผลิตภัณฑ์มวลรวม ได้ศึกษาและพัฒนาจัดทำข้อมูลบัญชีด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเพิ่มเติม สำหรับเป็นเครื่องมือในการติดตามประเมินผลการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อม การกำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศ การวางแผนการลงทุน

* นักวิเคราะห์นโยบายและแผนชำนาญการ สำนักบัญชีประชาชาติ

¹ หมายถึง การพัฒนาที่ตอบสนองความต้องการของคนรุ่นปัจจุบัน โดยไม่มีผลกระทบต่อความต้องการของคนรุ่นต่อไปในอนาคต

รูปจาก Green GOP,dineshbakshi.com

ด้านโครงสร้างพื้นฐานและสาธารณูปโภคสายการผลิตที่มีศักยภาพ รวมทั้งนำไปเป็นเครื่องมือของรัฐบาลสำหรับจัดสรรงบประมาณระดับกระทรวงและจังหวัด

แนวทางการจัดทำกรีน จีดีพี

กรอบแนวคิดกรีน จีดีพี เป็นการจัดทำผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศที่คำนึงถึงต้นทุนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมตามระบบ SEEA ปี 2536 ที่เชื่อมระหว่างบัญชีประชาชาติกับบัญชีสิ่งแวดล้อม บัญชีประชาชาติจะบันทึกปริมาณและมูลค่าทางบัญชีของกิจกรรมด้านเศรษฐกิจ ประกอบด้วย มูลค่าผลิตภัณฑ์ที่ได้รับทั้งหมด หักด้วยต้นทุนค่าใช้จ่ายในการดำเนินงานทั้งหมด ส่วนต่างเป็นมูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ ส่วนบัญชีสิ่งแวดล้อม ประกอบด้วยรายละเอียดการได้มาและการใช้ไปของทรัพยากร ที่มีองค์ประกอบหลัก 4 บัญชี ดังนี้

1. บัญชีไหลเวียนการใช้พลังงานและวัตถุดิบในกระบวนการผลิตระดับอุตสาหกรรมพร้อมทั้งการปลดปล่อยของเสียรูปแบบต่างๆ
2. บัญชีค่าใช้จ่ายที่ภาคการผลิต ภาครัฐและครัวเรือนใช้จ่ายในการป้องกัน รักษาหรือบริหารจัดการด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
3. บัญชีสินทรัพย์ด้านทรัพยากรธรรมชาติ ที่ประเมินค่าในเชิงกายภาพ เช่น ที่ดิน ประมง ป่าไม้ น้ำ แร่ธาตุ เป็นต้น
4. บัญชีการไหลเวียนในรายการที่ไม่มีระบบตลาด ซึ่งต้องทำการประเมินมูลค่าของการลดลงหรือการสูญเสียด้านทรัพยากรธรรมชาติ

ดังนั้น การวัดค่ากรีน จีดีพี จึงอาศัยข้อมูล SNA ที่ประเมินมูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ ให้อยู่ในรูปหน่วยเงินตรา ส่วนข้อมูล SEEA จะประเมินต้นทุนด้านทรัพยากรธรรมชาติ

และสิ่งแวดล้อม ปริมาณการใช้ทรัพยากรแต่ละประเภทจะแสดงหน่วยทางกายภาพ จึงต้องหาราคาต่อหน่วยของทรัพยากรมาคูณกับปริมาณการใช้ทรัพยากร ได้มูลค่าที่แสดงหน่วยเงินตรา นำข้อมูล 2 ส่วนที่อยู่ในรูปของหน่วยเงินตรามาหักลบกันจะได้ค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศที่ปรับด้วยต้นทุนด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (Environmentally Adjusted Net Domestic Product :EDP) หรือ ผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศที่คำนึงถึงต้นทุนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ดังแสดงในสมการ

$$\text{EDP} = \sum \text{EVA}_i - \text{EC}$$

①
②
③

โดย

- ① EDP = Environmentally Adjusted Net Domestic Product เป็นมูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศที่ปรับด้วยต้นทุนด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมหรือ ผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ ที่คำนึงถึงต้นทุนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
- ② VA = Value added เป็นมูลค่าเพิ่ม ผลรวมของมูลค่าเพิ่มทุกกิจกรรมการผลิตจะเท่ากับผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ
- ③ EC = ต้นทุนด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (Environmental Depletion and Degradation Costs :EC)

แนวทางประเมินมูลค่าของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมมี 3 แนวทาง ดังนี้

แนวทางที่ 1 การคิดตามมูลค่าตลาด เป็นการคำนวณมูลค่าทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมตามมูลค่าตลาด เช่นเดียวกับการประเมินภายใต้ SNA จึงเป็นเพียงการจัดหมวดหมู่ใหม่เท่านั้น

แนวทางที่ 2 การคิดตามต้นทุนการบำรุงรักษา เป็นการคำนวณให้คงสภาพใกล้เคียงกับสภาพเดิมในปีบัญชี

แนวทางที่ 3 การคิดตามมูลค่าตลาด ร่วมกับการประเมินมูลค่าจากสวัสดิการสังคมที่เสียไป แนวทางนี้ใช้หลักการหามูลค่าของสวัสดิการสังคมที่เสียไป ทั้งผู้ผลิต-อุตสาหกรรม และผู้บริโภค-ครัวเรือน หากเกิดความสูญเสียต่อทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

กิจกรรมที่ต้องประเมินค่าใช้จ่ายในการป้องกันและฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ประกอบด้วย มาตรการและกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับ 1) การควบคุมป้องกันคุณภาพอากาศและการปล่อยก๊าซเรือนกระจก 2) การจัดการน้ำเสีย

3) การจัดการของเสีย 4) การควบคุมและฟื้นฟูคุณภาพดิน น้ำใต้ดิน และน้ำผิวดิน 5) การลดเสียงรบกวนและการสั่นสะเทือน 6) การคุ้มครองความหลากหลายทางชีวภาพ 7) การป้องกันรังสี 8) การวิจัยและพัฒนา และ 9) กิจกรรมอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับการดูแลรักษาสิ่งแวดล้อม อาทิ การบริหารจัดการสิ่งแวดล้อม การศึกษาและฝึกอบรม และกิจกรรมที่ไม่ระบุไว้ที่อื่น

กรณีศึกษาจากต่างประเทศ

แนวทางการจัดทำข้อมูล SEEA ในต่างประเทศ พบว่ามีหลายประเทศที่ทำการศึกษาด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมแล้ว อาทิ นอร์เวย์ เนเธอร์แลนด์ สวีเดน ฝรั่งเศส เยอรมนี แคนาดา อเมริกา ญี่ปุ่น สาธารณรัฐประชาชนจีน อินโดนีเซีย และฟิลิปปินส์ โดยจัดทำบัญชีหลายด้าน เช่น จัดทำบัญชีพลังงาน บัญชีป่าไม้ บัญชีน้ำ บัญชีประมง บัญชีแร่ธาตุ และบัญชีดิน เป็นต้น แต่ละประเทศจะเลือกทำการศึกษาด้านทรัพยากรที่มีความสำคัญกับประเทศ ตัวอย่างเช่น สวีเดน เยอรมนี เนเธอร์แลนด์ เลือกทำบัญชีพลังงานก่อน ขณะที่ฝรั่งเศสจัดทำบัญชีป่าไม้ และน้ำ นอร์เวย์ อเมริกา นามิเบีย แคนาดา ญี่ปุ่น สาธารณรัฐประชาชนจีน ฟิลิปปินส์ จัดทำบัญชีทรัพยากรหลายประเภท ปัญหาที่พบ ได้แก่ การปล่อยของเสียและการเสื่อมโทรมของสิ่งแวดล้อม การบันทึกบัญชีมีความยุ่งยากเพราะมลพิษที่ปล่อยออกมาไม่มีตลาดและไม่มีราคาในกิจกรรมทางเศรษฐกิจ แต่มีความจำเป็นต้องประมาณการและบันทึก จึงยังไม่มีประเทศใดจัดทำข้อมูลผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ ที่คำนึงถึงต้นทุนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่มีความสมบูรณ์ และเผยแพร่สู่สาธารณะเป็นอนุกรมได้ มีเพียงงานศึกษาในแต่ละบัญชีที่จัดทำขึ้นเพื่อแสดงให้เห็นถึงปัญหาเท่านั้น อย่างไรก็ตาม ปัจจุบันประเทศในยุโรป กองทุนการเงินระหว่างประเทศ และสหประชาชาติ ได้พัฒนาคู่มือกรอบแนวคิด SEEA ปี 2546 ขึ้นใหม่เพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าว

ความท้าทายการจัดทำกรีน จีดีพี ของไทย

สศช ร่วมกับศูนย์บริการวิชาการแห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยได้ศึกษาและจัดทำบัญชีทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ประกอบด้วย การจัดทำบัญชีป่าไม้ พลังงาน ทรัพยากรใต้พิภพ และน้ำ รวมทั้งทำการประเมินต้นทุนการใช้ทรัพยากรผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและการปล่อย/ดูดซับก๊าซเรือนกระจกของภาคอุตสาหกรรมและภาคครัวเรือน ในปี 2548 พบว่า ต้นทุนการใช้จ่ายเพื่ออนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของภาคอุตสาหกรรมรวมมีมูลค่า 100,127 ล้านบาท แบ่งเป็น พลังงานมีมูลค่าสูงที่สุด 51,203 ล้านบาท รองลงมาเป็นทรัพยากรป่าไม้ 20,943 ล้านบาท ทรัพยากรแร่ธาตุ 4,033 ล้านบาท

และทรัพยากรน้ำน้อยที่สุด 3,660 ล้านบาท และต้นทุนค่าใช้จ่ายด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของภาคครัวเรือน 7,087 ล้านบาท

ในภาพรวม มูลค่าเพิ่มสุทธิ ณ ราคาประจำปี 2548 เป็น 6,777,269 ล้านบาท หักด้วยต้นทุนสิ่งแวดล้อมทั้งหมดของภาคการผลิตและภาคครัวเรือนเป็น 107,214 ล้านบาท คงเหลือเป็นมูลค่าเพิ่มหลังจากที่ปรับด้วยต้นทุนสิ่งแวดล้อมแล้วเป็น 6,670,056 ล้านบาท จึงเป็นผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ ที่คำนึงถึงต้นทุนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมต่ำกว่าผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ ที่คำนวณในระบบ SNA ร้อยละ 1.6

อย่างไรก็ตาม ประเด็นท้าทายที่ประเทศไทยจะมีข้อมูลกรีน จีดีพี เป็นอนุกรมและเผยแพร่อย่างเป็นทางการจึงมีความเป็นไปได้ หากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเห็นความสำคัญและให้ความร่วมมือในการสร้างเครื่องมือนี้ ปัญหาของการดำเนินงานมี 2 ด้าน ดังนี้ 1) ข้อมูล ลักษณะข้อมูลที่แต่ละหน่วยงานดำเนินการจัดเก็บหรือรายงานผลต่อสาธารณะในปัจจุบันไม่เอื้อที่จะนำมาใช้ในการประมวลผลได้โดยตรง เนื่องจากขาดความสมบูรณ์ และไม่ตรงตามกรอบแนวคิด SEEA รวมทั้งขาดการบูรณาการข้อมูลประเภทเดียวกันในแต่ละกระทรวง 2) วิชาการในการประเมินมูลค่า อาทิ การใช้ทรัพยากร ต้องประเมินค่าความเสื่อมของทรัพยากรธรรมชาติ เนื่องจากการใช้ทรัพยากรถูกนับเป็นต้นทุนการผลิต และบันทึกไว้ในบัญชีการผลิตและบัญชีรายได้ จึงต้องประเมินมูลค่าการบริโภคทุนธรรมชาติที่เป็นขอบเขตกว้างกว่าการคิดค่าเสื่อมราคาในบัญชีปกติ หรือกรณีการปล่อยของเสียหรือมลพิษสู่ระบบนิเวศยังไม่มีราคาตลาด ดังนั้น การประเมินมูลค่าอาจมีความคลาดเคลื่อน เพราะต้องประเมินทั้งต้นทุนที่จ่ายจริง และต้นทุนทางอ้อม

สรุป

การจัดทำเครื่องชี้วัดระดับการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจอย่างยั่งยืนที่มีความถูกต้อง น่าเชื่อถือ และประสบความสำเร็จอย่างเป็นรูปธรรม ต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องทั้งภาคเอกชนและภาครัฐในการบูรณาการข้อมูล โดยเฉพาะส่วนที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของภาครัฐ อาทิ การลงทุนซื้อเครื่องจักรและอุปกรณ์ที่ใช้เพื่อการบำบัดน้ำเสียและอากาศเสีย หรือการลงทุนในส่วนความรับผิดชอบต่อสังคมที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม นอกจากนี้ ให้ความรู้ด้านการจัดทำบัญชีประชาชาติที่ครอบคลุมต้นทุนด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม กับหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องและสนับสนุนให้ใช้ทรัพยากรในภาคการผลิตและภาคการบริโภคอย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน □□□

ตารางที่ 1 : ผลัดกันคำนวณรวมในประเทศสุทธิ ที่ปรับตัวด้วยต้นทุนการใช้ทรัพยากรและผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม

หน่วย : ล้านบาท

รายการ	ปี 2548
1. มูลค่าเพิ่มสุทธิ Net Value Added : NVA	6,777,269
2. ต้นทุนสิ่งแวดล้อมของภาคอุตสาหกรรม : Total Environmental Cost : EC	100,127
2.1 ต้นทุนการใช้ทรัพยากรพลังงาน : ผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม และการปล่อย/ดูดซับก๊าซเรือนกระจก	51,203
2.2 ต้นทุนรวมการใช้ทรัพยากรป่าไม้ : ผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม และการปล่อย/ดูดซับก๊าซเรือนกระจก	20,943
2.3 ต้นทุนการใช้ทรัพยากรแร่ธาตุ: ผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม และการปล่อย/ดูดซับก๊าซเรือนกระจก	4,033
2.4 ต้นทุนการใช้ทรัพยากรน้ำ: ผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม และการปล่อย/ดูดซับก๊าซเรือนกระจก	3,660
2.5 ค่าใช้จ่ายเพื่อรักษาสุขภาพทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม	20,288
· ภาคเอกชน	4,014
· ภาครัฐ	16,274
3. มูลค่าเพิ่มที่ปรับตัวด้วยต้นทุนสิ่งแวดล้อมของภาคอุตสาหกรรม Value Added (Environmentally adjusted) for industry (EVAi) = รายการที่ (1 - 2)	6,677,142
4. ต้นทุนด้านสิ่งแวดล้อมที่ก่อโดยภาคครัวเรือน	7,087
5. ผลัดกันคำนวณรวมในประเทศ ที่คำนึงถึงต้นทุนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม Domestic product (Environmentally adjusted) for the whole country (EDP) = รายการที่ (3-4)	6,670,056

ที่มา: โครงการจัดทำบัญชีประชาชาติที่คิดรวมต้นทุนด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม : ทรัพยากรน้ำและทรัพยากรใต้พิภพ

เอกสารอ้างอิง

ศูนย์บริการวิชาการแห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. 2551.

โครงการจัดทำบัญชีประชาชาติที่คิดรวมต้นทุนด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เสนอผลงานต่อสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ .

_____. 2553. โครงการจัดทำบัญชีประชาชาติที่คิดรวมต้นทุนด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม : ทรัพยากรน้ำและทรัพยากรใต้พิภพ เสนอผลงานต่อสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ .

Hecht, Joy E., 2000, Lessons Learned from Environmental Accounting: Findings from Nine Case Studies,

Washington, D.C.: IUCN – The World
United Nations, 1993, Integrated Environmental and Economic Accounting: An Operational Manual.
New York
_____, 1997, Glossary of Environment Statistics, Studies in Methods Series F, No. 67, New York.

สู่สังคมแห่งโอกาสและความร่วมมือ..... จากการเยียวยาสู่การเติมเต็ม

วรวรรณ พลิกามิน¹

การพัฒนาที่เน้นความมั่นคงและผลสัมฤทธิ์ทางเศรษฐกิจ ในระยะที่ผ่านมา ส่งผลกระทบต่อการพัฒนา โดยเฉพาะความเหลื่อมล้ำจากการที่ทุนทางสังคมเสื่อมถอย ความขัดแย้งด้านการเมือง สังคม และเศรษฐกิจ ก่อให้เกิดการตื่นตัวและมุ่งหาองค์ความรู้เพื่อแก้ไขปัญหาเหล่านี้ หลายประเทศแก้ปัญหาโดยเน้น “การเพิ่มความเท่าเทียมกันของโอกาส” มากกว่า “ความเท่าเทียมกันของรายได้โดยตรง” ในสังคมไทย แม้จะมีการดำเนินการมาอย่างต่อเนื่อง แต่ปัญหาก็ยังส่งผลกระทบต่อกระบวนการเปลี่ยนแปลงทั้งการเมือง วิถีทางเศรษฐกิจ และความแตกแยกของสังคม ที่ไม่สามารถแก้ปัญหาด้วยการเยียวยาหรือการสงเคราะห์เช่นที่ผ่านมา จำเป็นต้องแก้ที่ต้นเหตุ ด้วยการค้นหาปัจจัยและสาเหตุที่ทำให้สังคมไทยด้อยคุณภาพ โดยเฉพาะปัญหาเชิงโครงสร้างที่มีความสำคัญต่อการกำหนดแนวทางปฏิบัติใหม่ที่ได้ผลอย่างยั่งยืน

ความเหลื่อมล้ำ : บัญหาสำคัญที่บั่นทอนคุณภาพสังคมไทย

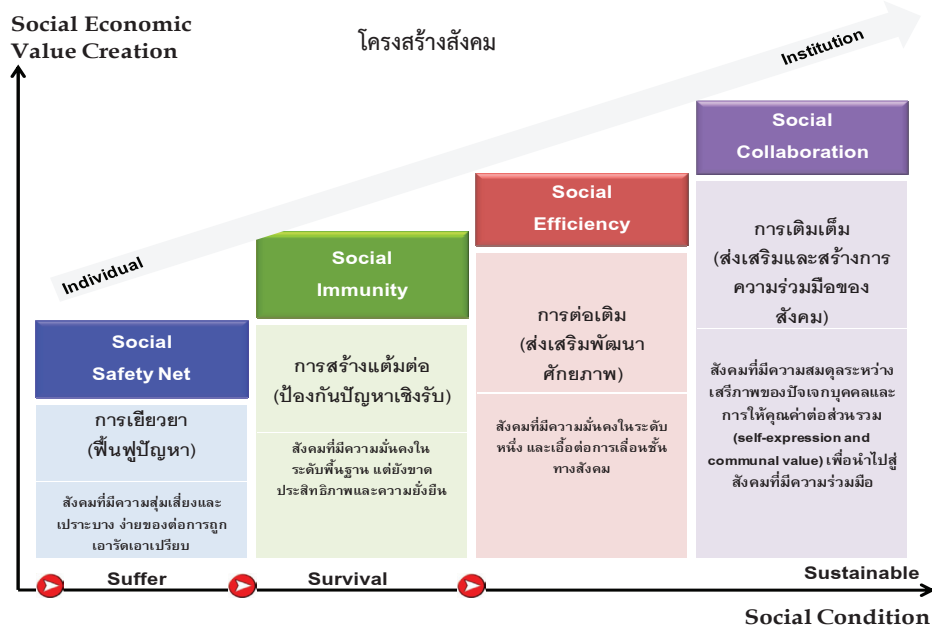
แม้ว่าการพัฒนาเศรษฐกิจไทยในระยะที่ผ่านมาเติบโตอย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้คุณภาพชีวิตของประชาชนส่วนใหญ่ปรับ

ตัวดีขึ้น ความยากจนและความเหลื่อมล้ำในประเทศไทยมีแนวโน้มดีขึ้น คนจนลดลงจาก 5.27 ล้านคน หรือร้อยละ 8.12 ในปี 2552 เป็น 5.08 ล้านคน หรือร้อยละ 7.8 ในปี 2553 ขณะที่การกระจายรายได้และรายจ่ายดีขึ้นเพียงเล็กน้อย พิจารณาจากสัมประสิทธิ์ความไม่เสมอภาคด้านรายได้ที่ลดลงจาก 0.485 เป็น 0.480 และด้านรายจ่ายที่ลดลงจาก 0.396 เป็น 0.394 ในปี 2552 สะท้อนถึงความเหลื่อมล้ำในสังคมไทยยังเป็นปัญหาสำคัญ ที่ต้องการมาตรการและเครื่องมือที่มีประสิทธิภาพในการแก้ไข ความยากจนและลดความเหลื่อมล้ำอย่างยั่งยืน สศช. ได้ค้นหาแนวทางที่เหมาะสมโดยจ้างสถาบันบัณฑิตบริหารธุรกิจศศินทร์ แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ดำเนินการศึกษาที่ใช้แนวคิดการออกแบบโครงสร้างสังคมทั้งระบบ เพื่อวิเคราะห์ภาพรวมของปัญหาสังคมให้ชัดเจน นำไปสู่การออกแบบมาตรการและเครื่องมือแก้ปัญหาให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมทางสังคมที่แตกต่างกัน และสามารถผลักดันแนวคิดสู่การปฏิบัติได้จริง

การศึกษานี้ได้พิจารณาภาพรวมโครงสร้างสังคมจากหลักเกณฑ์ 2 ประการ ได้แก่ 1) **เงื่อนไขทางสังคม** พิจารณาจาก

¹ นักวิเคราะห์นโยบายแผนชำนาญการพิเศษ สำนักยุทธศาสตร์และการวางแผนพัฒนาทางสังคม

เรียบเรียงจาก “โครงการศึกษาวิจัยประเด็นนโยบายเชิงลึกด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิตคนและสังคมไทยภายใต้บริบทการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม และการเปลี่ยนแปลงในโลกยุคใหม่หลังวิกฤตเศรษฐกิจ” สศช. ว่าจ้างสถาบันบัณฑิตบริหารธุรกิจ ศศินทร์ แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เป็นที่ปรึกษาโครงการ

บริบทที่คนในสังคมมีสภาพทุกข์ยากไปสู่การอยู่รอด และยั่งยืน และ 2) ความสามารถในการสร้างสรรค์มูลค่าทางเศรษฐกิจและสังคม พิจารณาจากการสร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจในการเพิ่มผลผลิต การจ้างงาน การเติบโตทางเศรษฐกิจ และมูลค่าหรือคุณค่าทางสังคมในการแบ่งปันต่อสังคมส่วนรวม นำมาออกแบบโครงสร้างสังคมเป็น 4 ระดับ ได้แก่ 1) สังคมที่ต้องสร้างตาข่ายความปลอดภัยทางสังคม 2) สังคมที่ต้องเพิ่มภูมิคุ้มกัน 3) สังคมที่ต้องสร้างประสิทธิภาพทางสังคม และ 4) สังคมที่ต้องสร้างความร่วมมือทางสังคม

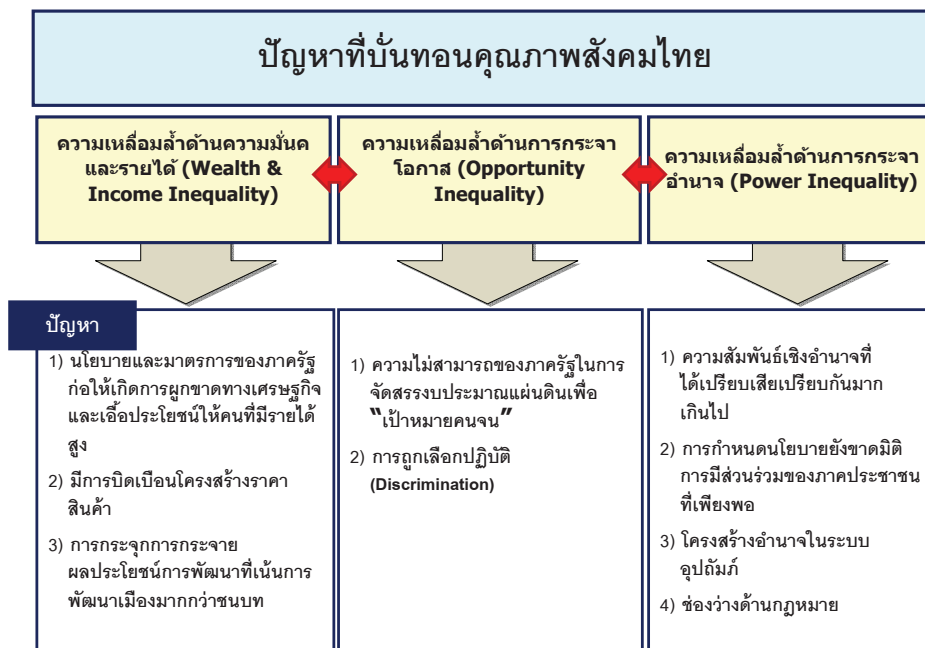
ภายใต้โครงสร้างสังคมดังกล่าว ได้วิเคราะห์ประเด็นและเงื่อนไขสำคัญที่ทำให้สังคมไทยขาดคุณภาพใน 4 ด้าน ได้แก่ ความมั่นคงทางเศรษฐกิจและสังคม การสร้างโอกาสอย่างเป็นธรรมโดยไม่แบ่งแยก การเสริมสร้างพลังทางสังคม และความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันของสังคม พบว่า ปัญหาที่บั่นทอนคุณภาพสังคมไทยในเชิงความไม่เป็นธรรมมี 3 ด้าน ดังนี้ 1) การกระจายรายได้และทรัพยากร 2) โอกาสและการถูกแบ่งแยก และ 3) อำนาจและการปิดกั้นศักยภาพ สะท้อนให้เห็นถึงความเหลื่อมล้ำ/ความไม่เท่าเทียมของโครงสร้างทั้งการกระจายผลประโยชน์ โอกาส และอำนาจ เป็นรากฐานของความไม่สมดุล ทำให้ความเชื่อมั่นในกลไกภาครัฐมีน้อยลง และก่อให้เกิดความขัดแย้งทางสังคมระหว่างกลุ่มคน

การลดความเหลื่อมล้ำในสังคม

การลดความเหลื่อมล้ำทางสังคมต้องปรับให้สอดคล้องกับโครงสร้างทางสังคมแต่ละระดับ เริ่มจากขั้นแรกเน้นการเยียวยาที่ต้องสร้างตาข่ายความปลอดภัยทางสังคมที่คุ้มครองและประบางต่อการถูกเอาเปรียบ ขั้นต่อมามุ่งสร้างแต้มต่อสำหรับสังคมที่มีความมั่นคงระดับพื้นฐาน แต่ขาดประสิทธิภาพและความยั่งยืน พัฒนาสู่ขั้นการต่อเติมเพื่อส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพ ให้มีความมั่นคง เอื้อต่อการเลื่อนขั้นทางสังคม และสุดท้ายเป็นขั้นการเติมเต็มเพื่อส่งเสริมและสร้างความร่วมมือที่สมดุลระหว่างเสรีภาพของปัจเจกบุคคลและการให้คุณค่าต่อส่วนรวม

การออกแบบเครื่องมือสำหรับลดความเหลื่อมล้ำในสังคม แบ่งเป็น 3 กลุ่มหลัก ได้แก่ 1) มาตรการและเครื่องมือที่ส่งผลกระทบสูง สามารถขับเคลื่อนได้ไม่ยาก และมีประสิทธิผลสูงในการลดความเหลื่อมล้ำ 2) มาตรการและเครื่องมือเพื่อการปฏิรูปเชิงโครงสร้าง ขับเคลื่อนได้ยาก มีการต่อต้านสูง แต่มีประสิทธิผลในการลดความเหลื่อมล้ำสูง และ 3) มาตรการและเครื่องมือที่นำไปปฏิบัติได้เร็วแต่อาจส่งผลกระทบไม่มาก สามารถขับเคลื่อนได้ไม่ยาก แต่มีประสิทธิผลจำกัดในการลดความเหลื่อมล้ำ มีรายละเอียดแต่ละมาตรการ ดังนี้

1. มาตรการและเครื่องมือที่ส่งผลกระทบสูง มาตรการ/เครื่องมือใหม่ๆ ที่เป็นจุดคานงัด ได้แก่

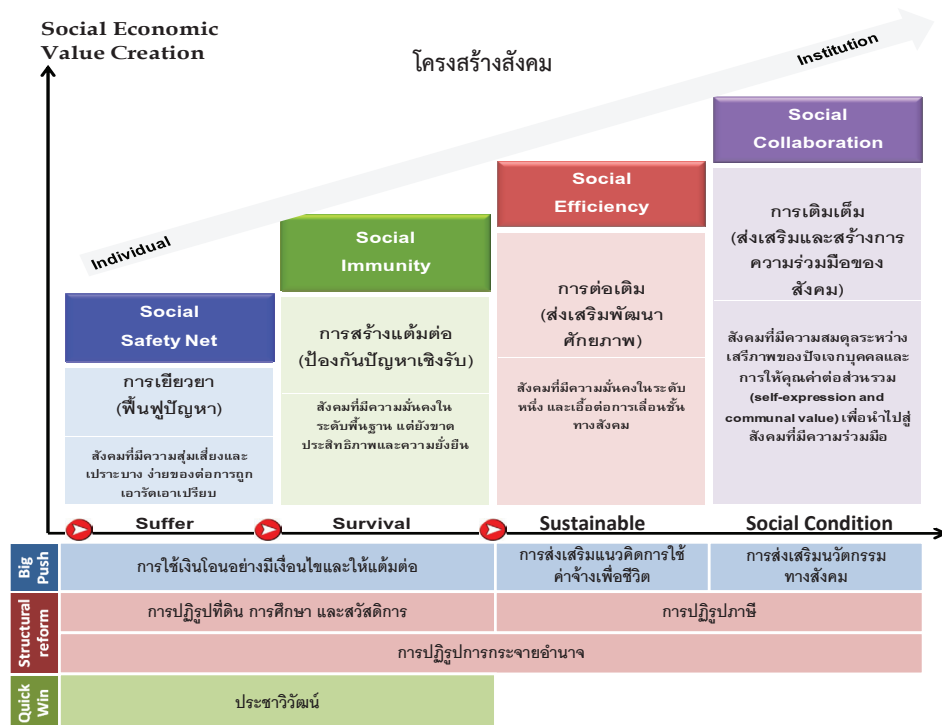

1.1 การให้เงินโอนอย่างมีเงื่อนไข สำหรับการเยียวยาและการสร้างแต้มต่อ เป็นการให้ความช่วยเหลือผ่านเงินโอนให้กับคนยากจน ผู้รับความช่วยเหลือจะต้องปฏิบัติตามเงื่อนไขบางประการในการพัฒนาทุนมนุษย์ให้กับครอบครัว เช่น เพิ่มมาตรฐานการครองชีพของครอบครัวคนจน เพิ่มระดับการเข้าเรียนของเด็ก การใช้บริการสุขภาพ และลดการใช้แรงงานเด็ก เป็นต้น เป็นการเสริมพลังให้ครอบครัวสามารถพึ่งตนเอง อย่างไรก็ตาม ต้องมีการกำหนด**ประเภทของโครงการ** ที่เน้นการลงทุนในทุนมนุษย์สำหรับครอบครัวยากจน เช่น ด้านการศึกษาเน้นการจูงใจให้เข้าเรียนและไม่ออกกลางคัน โดยเริ่มโครงการทดลองในพื้นที่ที่มีคนจนจำนวนมากและมีอัตราการเรียนต่อระดับมัธยมปลาย/อาชีวศึกษาดำ การระบุกลุ่มเป้าหมาย ควรใช้เกณฑ์รายได้ประกอบกับลักษณะของครอบครัว เช่น ขนาด/คุณภาพที่อยู่อาศัย การเป็นเจ้าของสินค้าคงทน โครงสร้างครัวเรือน การศึกษา/อาชีพของผู้ปกครอง เป็นต้น เงินโอน ควรให้เพียงพอต่อค่าเสียโอกาสของนักเรียนในการเลือกที่จะเรียนต่อหรือทำงาน อย่างไรก็ตาม ความสำเร็จของโครงการดังกล่าวจำเป็นต้องอาศัยการพัฒนาบริการสาธารณะให้ดีขึ้น

1.2 การส่งเสริมการใช้ค่าจ้างเพื่อชีวิต สำหรับสังคมที่ต้องการต่อเติมเสริมศักยภาพ เป็นการให้ผลตอบแทนแก่แรงงานที่เพียงพอต่อตนเองและครอบครัวในการใช้ชีวิตอย่างสมศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ มีเวลาว่างและทางเลือกในการทำงาน

ยกระดับความรู้ทักษะในการเพิ่มผลผลิตการผลิต และการร่วมมือสร้างสรรค์สังคม ทำให้แรงงานสามารถพึ่งตนเอง และยกระดับขีดความสามารถในการแข่งขันของธุรกิจไทยที่เน้นคุณภาพค่าจ้างเพื่อชีวิตทำให้ผลผลิตการผลิตสูงขึ้น เมื่อคนงานได้รับค่าจ้างเพิ่มจะมีความพึงพอใจสูง จึงใช้ความพยายามยิ่งขึ้นในการทำงาน การเปลี่ยนงานมีแนวโน้มลดลง ส่งผลให้ภาคธุรกิจสามารถลดต้นทุนการรับคนงานและพัฒนาแรงงานใหม่ ประกอบกับการเพิ่มผลผลิตในกระบวนการผลิต เป็นการปรับตัวของภาคธุรกิจเพื่อชดเชยต้นทุนค่าจ้างแรงงานที่สูงขึ้น

การดำเนินการจึงเริ่มจากการสร้างการยอมรับในนิยามค่าจ้างขั้นต่ำขององค์กรแรงงานระหว่างประเทศ การปรับค่าจ้างขั้นต่ำให้สะท้อนการเพิ่มขึ้นของอัตราเงินเฟ้อ ผลผลิตการผลิต อัตราการขยายตัวทางเศรษฐกิจ และค่าใช้จ่ายตามอัตรา/คุณภาพของแรงงาน การเพิ่มค่าจ้างควรดำเนินการแบบค่อยเป็นค่อยไปพร้อมกับมีมาตรการช่วยเหลือการปรับตัวของภาคธุรกิจโดยเฉพาะวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ภาครัฐควรเป็นผู้นำในการใช้ค่าจ้างเพื่อชีวิต โดยศึกษาถึงอัตราที่เหมาะสมและอาจกำหนดให้ประเด็นค่าจ้างเพื่อชีวิตเป็นเงื่อนไขหนึ่งในการคัดเลือกธุรกิจที่ทำสัญญากับภาครัฐ ส่งเสริมการเพิ่มผลผลิตการผลิตให้กับภาคเอกชน โดยปรับโครงสร้างการผลิตของประเทศไปสู่การเติบโตอย่างมีคุณภาพผ่านการสร้างมูลค่าแทนการพึ่งแรงงานราคาถูกควบคู่ไปกับการเพิ่มรายได้ให้กับแรงงาน

1.3 นวัตกรรมทางสังคม สำหรับสังคมที่ต้องการการเติมเต็ม เป็นการเพิ่มภาคี ทรัพยากร และวิธีการใหม่ๆ ในการแก้ปัญหาสังคมที่มีความซับซ้อน รวมถึงความยากจนและความเหลื่อมล้ำในสังคม ผ่านการกระตุ้น การเปิดพื้นที่ การสร้างสภาพแวดล้อม การส่งเสริมให้ชนชั้นกลางที่มีศักยภาพในการผสมผสานความรู้ ความคิดสร้างสรรค์ และจิตสำนึกในการสร้างนวัตกรรมทางสังคม ในต่างประเทศมีนวัตกรรมทางสังคมสำหรับแก้ปัญหา อาทิ การแก้ไขปัญหาความยากจนของธนาคารกรามีน การใช้พลังงานจากการเล่นของเด็กในการสูบน้ำจากใต้ดิน และการแก้ปัญหาสินเชื่อของคีวา (Kiva) องค์กรไม่แสวงหาผลกำไรที่แก้ปัญหาความยากจนด้วยการเป็นตัวกลางเชื่อมผู้ที่ต้องการกู้ยืมและผู้ที่ต้องการปล่อยเงินกู้ทั่วโลกผ่านระบบอินเทอร์เน็ต

ภาครัฐต้องมีบทบาทในการอำนวยความสะดวกมากขึ้น อาทิ การให้พื้นที่ในการแสดงออกทางความคิดผ่านความร่วมมือต่างๆ เช่น ระบบวิกิ (Wiki) ที่เป็นลักษณะของเว็บไซต์ซึ่งผู้ใช้สามารถสร้างชุมชนของตนเองแล้วเชิญชวนผู้อื่นเข้ามาร่วมในชุมชน การจัดตั้งหน่วยงานของรัฐที่ดูแลรับผิดชอบและส่งเสริมนวัตกรรมทางสังคม เช่น ประเทศอังกฤษมีการจัดตั้งหน่วยงานยุทธศาสตร์ประจำสำนักนายกรัฐมนตรีเพื่อคิดค้นนวัตกรรมทางสังคม ประเทศนิวซีแลนด์และสหรัฐอเมริกาจัดตั้ง

กองทุนเพื่อการสนับสนุนนวัตกรรมทางสังคม เป็นต้น สำหรับประเทศไทยส่วนใหญ่เป็นนวัตกรรมเชิงกระบวนการมากกว่าเชิงผลิตภัณฑ์ ขณะที่การดำเนินการที่ผ่านมายังมีปัญหาในความรู้และเงินทุนในการสร้างนวัตกรรมทางสังคม

บทบาทของนวัตกรรมทางสังคมต่อการลดความเหลื่อมล้ำ ได้แก่ 1) ประชาชนได้มีโอกาสแสดงความคิดเห็นและมีส่วนร่วมในการชี้ปัญหา เช่น โครงการไอเดียสำหรับกรุงเทพฯ เป็นกระบอกเสียงรับฟัง และแก้ปัญหาอย่างมีส่วนร่วม 2) การเปิดโอกาสและช่องทางในการเข้าถึงความรู้หรือทรัพยากร เช่น บริษัทร่วมทุนชนบทหาโครงการชุมชน/ผู้ประกอบการที่มีผลงานน่าสนใจมาเสนอต่อให้ใหญ่ขึ้นและร่วมธุรกิจ 3) สร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างกลุ่มต่างๆ ทั้งต่างอาชีพและพื้นฐานทางเศรษฐกิจ เช่น บริษัทโอเพ่นดรีม สร้างเทคโนโลยีการสื่อสารให้กับองค์กรเพื่อสังคม ปัจจุบันประเทศไทยมีสำนักงานส่งเสริมกิจการเพื่อสังคมแห่งชาติ (สกส.) ตั้งขึ้นเพื่อสนับสนุนกิจการเพื่อสังคมเป็นหลักค้นหาและสร้างเครือข่ายระหว่างผู้ประกอบการทางสังคม จัดการประกวดกิจการเพื่อสังคมและอยู่ในช่วงดำเนินการสร้างกลไกการรับรองผลิตภัณฑ์ของกิจการเพื่อสังคม

ในระยะต่อไป ควรขับเคลื่อนนวัตกรรมทางสังคมให้มีบทบาทมากขึ้น **ระยะสั้น** ดำเนินการ 1) ค้นหา/ยกย่องนวัตกรรม

บทบาทของนวัตกรรมทางสังคมในการลดความเหลื่อมล้ำ

ทางสังคม 2) สร้างเครือข่ายระหว่างผู้มีศักยภาพที่จะสร้างการเปลี่ยนแปลง 3) สร้างพื้นที่ให้มีการแสดงออกทางความคิดอย่างเปิดเผยและกว้างขวาง 4) เสริมสร้างความร่วมมือกับภาคส่วนต่างๆ มากขึ้น โดยเฉพาะภาคธุรกิจ เพื่อสร้างกองทุนสนับสนุนผู้ประกอบการทางสังคม สำหรับ ระยะยาว ดำเนินการ 1) ปฏิรูปเชิงกระบวนทัศน์ วิธีคิด และทัศนคติที่เอื้อต่อการเกิดขึ้นของนวัตกรรมทางสังคมโดยสร้างอัตลักษณ์ที่จะนำไปสู่ความคิดและการสร้างสรรค์สิ่งใหม่ๆ และ 2) ผลักดันให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในภาคธุรกิจจากการทำกิจกรรมเพื่อสังคมสู่การประกอบธุรกิจด้วยแนวทางสร้างคุณค่าร่วมกัน เป็นแนวคิดที่องค์กรธุรกิจสามารถสร้างคุณค่าจากผลประโยชน์เชิงเศรษฐกิจ ที่ส่งผลให้เกิดความเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่ดี

2. การออกแบบกลไกและเครื่องมือลดความเหลื่อมล้ำเพื่อปฏิรูปเชิงโครงสร้าง มาตรการที่เสนอจะเชื่อมโยงกับประเด็นการเพิ่มโอกาสที่เท่าเทียมกัน ได้แก่ การปฏิรูปที่ดิน การศึกษา และสวัสดิการเพื่อการเยียวยาและสร้างแต้มต่อ การปฏิรูปภาษีเพื่อการต่อเติมและเติมเต็ม การปฏิรูปที่ดิน ใช้ระบบภาษีที่ดินการจัดตั้งธนาคารที่ดิน และกลไกให้ชุมชนร่วมกันดูแลทรัพยากรที่ดิน เช่น โฉนดชุมชน ระยะสั้นมีประเด็นที่ต้องเร่งดำเนินการในการจัดทำระบบข้อมูลที่ดินทั่วประเทศ โดยใช้เทคโนโลยีแผนที่ภูมิศาสตร์ที่ดิน การปฏิรูปการกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่น โดยสร้างศักยภาพให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และเพิ่มอำนาจให้ชุมชนท้องถิ่นจัดการตนเอง การปฏิรูประบบสวัสดิการ จัดสวัสดิการให้เหมาะสมกับระดับการพัฒนาประเทศ และสวัสดิการทุกอย่างไม่จำเป็นต้องเป็นสวัสดิการแบบทั่วถึง รวมทั้งต้องไม่

บิดเบือนแรงจูงใจในการทำงานของประชาชน นอกจากนี้ ควรเปิดโอกาสให้ภาคส่วนอื่นๆ ทั้งภาคธุรกิจ ชุมชน และประชาชนมีส่วนร่วมในการจัดสวัสดิการ การปฏิรูประบบการศึกษา ลงทุนปฏิรูปการศึกษาตั้งแต่วัยเตรียมอนุบาล/อนุบาลให้มีคุณภาพ ส่งเสริมให้เด็กรักการเรียนรู้ สนุกกับการเรียนรู้ รู้จักคิดวิเคราะห์ คิดสร้างสรรค์ ฝึกทำงานเป็นกลุ่ม ยกเลิกระบบประเมินจากการท่องจำ ส่งเสริมและให้แรงจูงใจแก่ผู้มีความสามารถสูงในการประกอบอาชีพครู การปฏิรูประบบภาษี ขยายฐานภาษีไปสู่ผู้ที่ไม่เสียภาษีแต่มีความสามารถในการเสียภาษี และการเก็บภาษีจากฐานทรัพย์สิน โดยเฉพาะภาษีที่ดินและมรดก รวมทั้งเพิ่มประสิทธิภาพการเก็บภาษี

3. มาตรการและเครื่องมือที่นำไปปฏิบัติได้เร็วแต่อาจส่งผลกระทบไม่มาก ส่วนใหญ่เป็นนโยบายประชานิยม มีผลจำกัดอยู่เพียงระดับการเยียวยาและสร้างแต้มต่อแก่กลุ่มผู้ด้อยโอกาส เช่น การขยายประกันสังคมให้ครอบคลุมคนไทยทุกคน มาตรการให้แรงงานนอกระบบในกลุ่มแท็กซี่และผู้ค้าขายเร่แผงลอยให้เข้าถึงสินเชื่อของสถาบันการเงิน มาตรการลดภาระยานยนต์รับจ้างและหาบเร่แผงลอยถูกกฎหมาย และมาตรการไฟฟ้าฟรีสำหรับผู้ไฟฟ้ารายได้น้อย เป็นต้น มาตรการเหล่านี้สะท้อนว่าภาครัฐให้ความสำคัญกับการลดความเหลื่อมล้ำ อย่างไรก็ตาม มาตรการดังกล่าวให้ความสำคัญเฉพาะกลุ่ม อาจทำให้ประชาชนทั่วไปเห็นว่าเป็นการหวังผลทางการเมือง จึงควรขับเคลื่อนการปฏิรูปเชิงโครงสร้างไปพร้อมกัน โดยยกระดับนโยบายไปสู่การปฏิรูปเชิงโครงสร้าง ให้จัดสรรทรัพยากรใหม่ เพิ่มศักยภาพในการเพิ่มรายได้ของประชาชนและธุรกิจโดยเฉพาะธุรกิจขนาดย่อม และการเพิ่มรายได้ของรัฐ

นอกเหนือจากมาตรการบรรเทาค่าครองชีพในระยะสั้น ซึ่งสร้างแรงกดดันเชิงการคลังต่อรัฐในระยะยาว ขยายผลจากบางกลุ่มอาชีพไปยังสาขาอาชีพที่เป็นฐานสำคัญสำหรับการพัฒนาประเทศ โดยคำนึงถึงความหลากหลายของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในระบบหรือสังคมที่มีอาชีพหรือกิจกรรม ทุนหรือทรัพยากร และความต้องการหรือความพอใจที่แตกต่างกัน เพื่อสร้างสมดุลของประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากการพัฒนาระหว่างกลุ่ม หลักละเลยนโยบายที่บิดเบือนตลาด อาจก่อให้เกิดปัญหาในระยะยาว เนื่องจากพฤติกรรมไม่ได้เปลี่ยนแปลงไปตามราคาและต้นทุนจริง แต่เป็นเพียงการที่รัฐเข้ารับภาระต้นทุนแทนประชาชนเท่านั้น

ข้อเสนอนโยบายเชิงปฏิบัติ

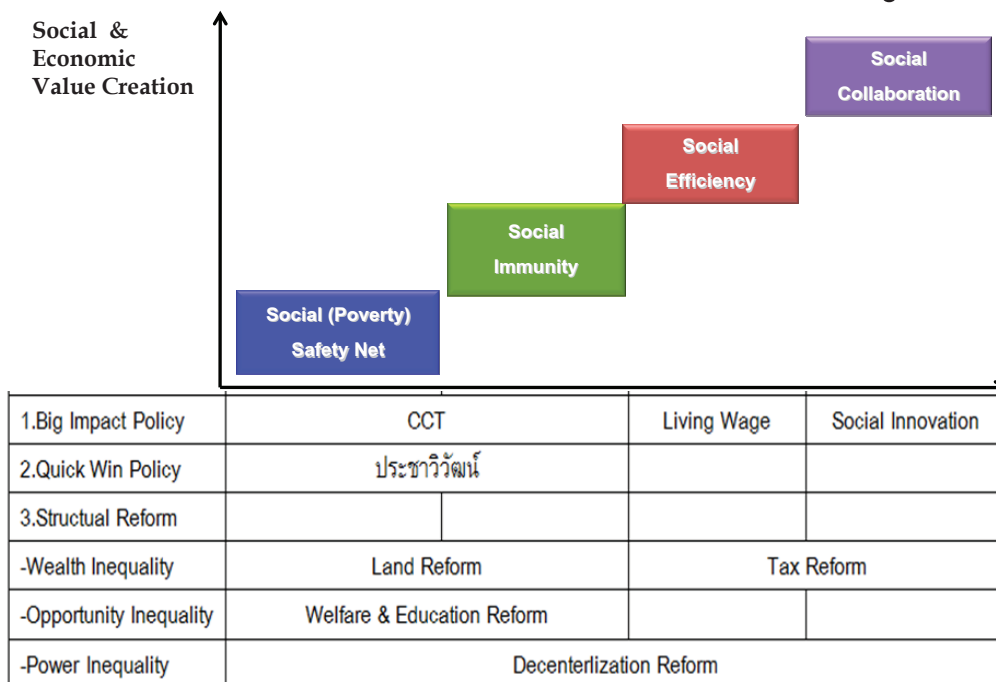
การจัดลำดับความสำคัญของมาตรการควรคำนึงถึงการมุ่งแก้ปัญหาอย่างยั่งยืน บนหลักการของการให้ความช่วยเหลือผู้ที่เดือดร้อนมากที่สุดก่อน ภาครัฐควรเร่งให้ความช่วยเหลือกลุ่มคนยากจนหรือกลุ่มที่ต้องการความช่วยเหลือรับความปลอดภัยจากความยากจน และกลุ่มเปราะบาง หรือกลุ่มที่ต้องการภูมิคุ้มกันทางสังคมเป็นอันดับแรก โดยเร่งดำเนินการ ดังนี้

1. การให้เงินโอนอย่างมีเงื่อนไขสำหรับครอบครัวที่ยากจน เพื่อให้มีรายได้พื้นฐานความยากจนและมีเงินเพียงพอให้

ลูกได้เล่าเรียน ควบคู่กับการปฏิรูปที่ดินสำหรับเกษตรกรที่ยากจน การปฏิรูปสวัสดิการและการศึกษาให้ครอบคลุมคนยากจนที่มุ่งพัฒนาคุณภาพให้สูงขึ้น การปฏิรูปการกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่นให้ชุมชนสามารถมีส่วนร่วมและตัดสินใจบริหารทรัพยากรร่วมกับภาครัฐ เป็นการปฏิรูปเชิงโครงสร้างที่สำคัญในการหลุดพ้นความยากจนและความเหลื่อมล้ำ

2. มาตรการที่ให้ความช่วยเหลือกลุ่มที่มีรายได้ระดับกลางค่อนข้างต่ำหรือกลุ่มที่ต้องการความมีประสิทธิภาพทางสังคม มาตรการสำคัญเป็นการใช้ค่าจ้างเพื่อชีวิต ซึ่งต้องดำเนินการควบคู่กับการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตให้เกิดความยั่งยืนของการยกระดับรายได้และคุณภาพชีวิต การปฏิรูปโครงสร้างเป็นการปฏิรูปภาษีที่มีความไม่สมดุล เนื่องจากฐานภาษีทางตรงแคบ โดยมุ่งขยายฐานภาษีไปสู่ผู้ที่ไม่เสียภาษีในปัจจุบันแต่มีความสามารถในการเสียภาษี เพื่อลดภาระภาษีที่กระจุกตัวในกลุ่มคนบางกลุ่ม ร่วมกับการเก็บภาษีทางตรง เช่น ภาษีที่ดิน ภาษีมรดก เป็นต้น การส่งเสริมให้เกิดนวัตกรรมทางสังคมเป็นมาตรการที่มีลำดับความสำคัญเป็นอันดับสุดท้ายแต่ควรดำเนินงานอย่างจริงจัง เพื่อเปิดโอกาสให้ภาคส่วนอื่นๆ ที่มีความพร้อมเข้าร่วมในการแก้ปัญหาความเหลื่อมล้ำและความยากจน □□□

แนวทางการขับเคลื่อนตามลำดับความสำคัญ

พิพิธภัณฑสถานวิทยาศาสตร์ของไทย

ธีระพงษ์ มัลลย์ทอง*

วิทยาศาสตร์ นำประเทศก้าวสู่สังคมแห่งการเรียนรู้ สามารถประยุกต์ใช้ในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม รวมทั้งรองรับการเปลี่ยนแปลงและความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี ในปัจจุบัน พิพิธภัณฑสถานวิทยาศาสตร์เป็นแหล่งเรียนรู้ที่หลายประเทศพัฒนาขึ้น เพื่อกระตุ้นและปลูกฝังให้เด็กและเยาวชน สนใจ ใฝ่เรียนรู้วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ที่มีวิธีคิดอย่างเป็นระบบ เป็นเหตุ เป็นผล มีระเบียบแบบแผน ประยุกต์ใช้ในการ วิเคราะห์และแก้ปัญหาต่างๆ ได้อย่างสร้างสรรค์

พิพิธภัณฑสถานวิทยาศาสตร์ในประเทศไทย¹

พิพิธภัณฑสถานวิทยาศาสตร์เป็นแหล่งการเรียนรู้ที่เปิด โอกาสให้ประชาชนศึกษาหาความรู้ได้อย่างเท่าเทียมกัน และมีความโดดเด่นน่าสนใจ ปัจจุบันมีอยู่หลายแห่ง ได้แก่ ศูนย์ วิทยาศาสตร์เพื่อการศึกษาแห่งชาติ (ท้องฟ้าจำลอง) กรุงเทพมหานคร เป็นพิพิธภัณฑสถานวิทยาศาสตร์แห่งแรกของ ประเทศไทย สังกัดศูนย์วิทยาศาสตร์เพื่อการศึกษา สำนักงาน ส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย (กศน.) กระทรวงศึกษาธิการ ที่ให้เยาวชนเข้ามาศึกษาหาความรู้ และ ใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ ส่งเสริมการศึกษาวิชาดาราศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ภูมิศาสตร์ โดยยึดผู้เรียนเป็นสำคัญในลักษณะ “เรียนให้สนุกและเล่นให้เกิดความรู้” ในหลากหลายรูปแบบ มุ่งให้ทุกคนเกิดความอยากรู้ อยากเห็น และอยากทดลอง เพื่อนำไปสู่กระบวนการคิดอย่างมีระบบ และมีเหตุผล กศน. ได้จัดตั้งศูนย์วิทยาศาสตร์เพื่อการศึกษาในส่วนภูมิภาคตาม

เขตการศึกษาต่างๆ² อาทิ ตรัง นครศรีธรรมราช นครราชสีมา นครสวรรค์ ยะลา กาญจนบุรี สมุทรสาคร ลำปาง พระนครศรีอยุธยา อุบลราชธานี ขอนแก่น และสระแก้ว ให้ บริการด้านวิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยีแก่นักเรียน นักศึกษา และประชาชนในเขตจังหวัดและพื้นที่ใกล้เคียง นอกจากนี้ มี พิพิธภัณฑสถานวิทยาศาสตร์ในสถาบันอุดมศึกษา อาทิ พิพิธภัณฑ เทคโนโลยีทางภาพ คณะวิทยาศาสตร์ จุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย เป็นพิพิธภัณฑเกี่ยวกับเทคโนโลยีภาพถ่ายและ การพิมพ์แห่งแรกของประเทศไทยและภูมิภาคเอเชียที่จัดแสดง กล้องถ่ายภาพ ภาพถ่าย การพิมพ์และเทคโนโลยีทางภาพอื่นๆ เป็นการเฉพาะอย่างครบวงจร และมีพิพิธภัณฑวิทยาศาสตร์ ที่จัดแสดงนิทรรศการด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ที่สร้าง ความตระหนักให้ผู้ชมเกิดความเข้าใจ รักในวิทยาศาสตร์และ เทคโนโลยี และให้ความสำคัญกับการศึกษาวิจัย พัฒนา ใช้ วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีในชีวิตประจำวัน รวมทั้งผสมผสาน

* นักวิเคราะห์นโยบายและแผนชำนาญการ สำนักประเมินผลและเผยแพร่การพัฒนา

¹ “ท้องฟ้าจำลอง” วิกิพีเดีย สารานุกรมเสรี (เข้าถึงได้) <http://th.wikipedia.org> สืบค้นวันที่ 31 มกราคม 2555

² “ประวัติศูนย์วิทย” (เข้าถึงได้) http://www.ay-sci.com/web/index.php?option=com_content&view=article&id=47&Itemid=56

เทคโนโลยีดั้งเดิมกับเทคโนโลยีสมัยใหม่ในการพัฒนาอาชีพ ส่ง
ผลต่อการยกระดับสภาพความเป็นอยู่ของประชาชน และการ
พัฒนาประเทศ

พิพิธภัณฑ์วิทยาศาสตร์ระดับมาตรฐานแห่งแรกของไทย

พิพิธภัณฑ์วิทยาศาสตร์แห่งชาติ³ ตั้งอยู่ที่เทคโนโลยี
ตำบลคลองห้า อำเภอลองหลวง จังหวัดปทุมธานี ดำเนินการ
โดยองค์การพิพิธภัณฑ์วิทยาศาสตร์แห่งชาติ (อพวช.)
รัฐวิสาหกิจสังกัดกระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี เปิดให้
เข้าชมอย่างเป็นทางการเมื่อวันที่ 8 มิถุนายน พ.ศ. 2543 เป็น
สถานที่จัดแสดงนิทรรศการและจัดกิจกรรมวิทยาศาสตร์ และ
เทคโนโลยี นำเสนอสาระความรู้เกี่ยวกับการค้นพบทฤษฎี หลัก
การ สิ่งประดิษฐ์ในอดีต ความก้าวหน้าถึงปัจจุบันและแนวโน้ม
ในอนาคต ที่ให้ผู้ชมสามารถเรียนรู้ และสร้างความเข้าใจด้วย
การสัมผัส และร่วมทดลอง ในพื้นที่จัดแสดงนิทรรศการที่มี
ทั้งหมด 6 ชั้น **ชั้นที่ 1** เป็นส่วนต้อนรับ แนะนำการเข้าชม ให้
บริการข้อมูล จำหน่ายของที่ระลึก และจัดแสดงความเป็นมา
ของการก่อตั้งพิพิธภัณฑ์วิทยาศาสตร์ และนิทรรศการไฟฟ้า
ชั้นที่ 2 จัดแสดงวิวัฒนาการของวิทยาศาสตร์ในด้านต่างๆ
ทั้งการสื่อสาร พลังงาน โลก อวกาศ สสาร สิ่งมีชีวิต การกำเนิด
มนุษยชาติ ผลของวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีที่มีต่อธรรมชาติ
ชั้นที่ 3 วิทยาศาสตร์พื้นฐาน และพลังงาน แสดงหลักการ
ทฤษฎีทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีพื้นฐานและพลังงานใน
รูปชิ้นงานสื่อสัมผัส อาทิ แสง เสียงไฟฟ้า แม่เหล็ก และพลังงาน

ในรูปแบบต่างๆ **ชั้นที่ 4** วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีที่
เกี่ยวข้องกับประเทศไทย สร้างความเข้าใจเกี่ยวกับลักษณะของ
ประเทศไทย อาทิ ที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ ธรณีวิทยา นิเวศวิทยา
การใช้วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีด้านการเกษตรและอุตสาหกรรม
ชั้นที่ 5 วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีในชีวิตประจำวันที่ใช้
ประโยชน์สำหรับคนทั่วไป อาทิ เครื่องใช้ไฟฟ้าในครัวเรือน ห้อง
ทำงานระบบออนไลน์ ความก้าวหน้าทางการแพทย์ **ชั้นที่ 6**
เทคโนโลยีภูมิปัญญาไทย เป็นส่วนเทิดพระเกียรติสมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถ และการจัดแสดงเทคโนโลยี
ภูมิปัญญาของไทยในอดีต ผ่านงานหัตถศิลป์ต่างๆ อาทิ
งานแกะสลัก เครื่องปั้นดินเผา งานโลหะกรรม เครื่องจักสาน
เส้นใยและสิ่งทอ และวิถีชีวิตไทย

นอกจากนี้ อพวช. ได้พัฒนาพิพิธภัณฑ์และศูนย์ต่างๆ
ได้แก่ พิพิธภัณฑ์ธรรมชาติวิทยา พิพิธภัณฑ์เทคโนโลยี
สารสนเทศ และโครงการพิพิธภัณฑ์พระรามเก้า เพื่อจัดแสดง
พระราชกรณียกิจของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวในด้าน
ต่างๆ รวมทั้งโครงการจัดตั้งสัตวศาสตร์ ณ จามจุรีสแควร์
เป็นการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ด้านวิทยาศาสตร์สำหรับประชาชน
ในกรุงเทพมหานคร ณ บริเวณชั้น 4 และชั้น 5

จากการสัมภาษณ์ **ดร.พิชัย สนแจ้ง ผู้อำนวยการ
องค์การพิพิธภัณฑ์วิทยาศาสตร์แห่งชาติ** ได้แสดงทัศนะเกี่ยว
กับการพัฒนาพิพิธภัณฑ์วิทยาศาสตร์แห่งชาติไว้อย่างน่าสนใจ
ดังนี้

อาคารพิพิธภัณฑ์วิทยาศาสตร์ได้รับการออกแบบเป็น
รูปทรงเรขาคณิตที่แสดงถึงความก้าวหน้าของเทคโนโลยีการ
ก่อสร้าง และเป็นจุดดึงดูดความสนใจของผู้ที่ได้พบเห็น ตัวอาคาร
มีลักษณะเป็นรูปสี่เหลี่ยมลูกบาศก์ 3 ลูก แต่ละลูกมีขนาด
20*20*20 เมตรวางพียงกันเพื่อพยุ่งและเฉลี่ยการรับน้ำหนัก
ของกันและกัน ปัจจุบันมีผู้เข้าชมประมาณ 1,500,000 คน
ให้บริการวันอังคาร - วันอาทิตย์ (เว้นวันจันทร์) ตั้งแต่เวลา
9.30-17.00 น. ค่าเข้าชม เด็ก 20 บาท ผู้ใหญ่ 50 บาท

³ องค์การพิพิธภัณฑ์วิทยาศาสตร์แห่งชาติ (เข้าถึงได้) <http://www.nsm.or.th> สืบค้นวันที่ 31 มกราคม 2555

การจัดแสดงนิทรรศการในพิพิธภัณฑ์วิทยาศาสตร์

ชั้น 1 : ส่วนต้อนรับและนิทรรศการทั่วไป

ชั้น 2 : ประวัติการค้นพบ การประดิษฐ์ทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี

ชั้น 3 : วิทยาศาสตร์ชั้นขั้นสูง และพลังงาน

“ พิพิธภัณฑ์วิทยาศาสตร์เป็นแหล่งความรู้ที่สร้างแรงบันดาลใจ ให้ผู้เข้าชมเกิดความตระหนัก ความอยากรู้อยากทำ วิจัยด้วยตนเอง เข้าใจถึงแนวคิด และกระบวนการ สามารถนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ในการดำรงชีวิตได้อย่างมีหลักการ และมีเหตุผล ตัวอย่างเช่น โครงการแกลลังดินของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวที่ทรงนำทฤษฎีแผลมาปรับปรุงดินด้วยวิธีการแกลลังดิน เพื่อแก้ปัญหาสภาพดินเสื่อมโทรมเป็นแบบอย่างให้เกษตรกรนำไปปรับใช้ในพื้นที่ทำกินทั่วทุกภูมิภาคของประเทศ นอกจากนี้ ยังเป็นแหล่งรวบรวมภูมิปัญญา ความรู้ของประเทศ ด้วยการสื่อสารแบบสองทางที่ผู้รู้และผู้เรียนต้องเรียนรู้ไปพร้อมกัน และเสนอเนื้อหาสาระที่เข้าใจได้ง่าย”

อพวช. จึงจำเป็นต้องเร่งเผยแพร่ความรู้ด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีให้กับทุกคนได้ตระหนักถึงความสำคัญในการนำความรู้ด้านวิทยาศาสตร์ และการวิจัยมาใช้ในการชีวิตประจำวันและกระจายสู่ชุมชนในทุกภูมิภาคโดยจัดกิจกรรมรูปแบบต่างๆ อาทิ มหกรรมวิทยาศาสตร์แห่งชาติ และโครงการคาราวานวิทยาศาสตร์ เป็นกิจกรรมเคลื่อนที่เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ให้เยาวชนและประชาชนที่อยู่ห่างไกลในแต่ละภูมิภาคของประเทศได้มีโอกาสเข้าร่วมกิจกรรมทางวิทยาศาสตร์ นอกจากนี้ ได้สร้างเครือข่ายความร่วมมือเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในประเทศ อาทิ ภาคเอกชน สถาบันการ

ศึกษา ชุมชน โรงเรียน และวัด มีศูนย์เรียนรู้กว่า 20 แห่ง ส่วนเครือข่ายต่างประเทศ สหประชาชาติสนับสนุนให้จัดทำพิพิธภัณฑ์น้ำของเอเชียแปซิฟิกที่มีสมาชิกเป็นพิพิธภัณฑ์กว่า 70 แห่งทั่วโลกทั้งยุโรปและอเมริกา ทำงานร่วมกัน เช่น การจัดนิทรรศการเรื่อง “ข้าว” ร่วมกับประเทศฟิลิปปินส์และประเทศในอาเซียน เป็นต้น

การพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีของประเทศไทยตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันมีข้อจำกัดในด้านทัศนคติของคนไทยที่เห็นว่าวิทยาศาสตร์เป็นเรื่องไกลตัว ขาดการวิจัยที่ชัดเจน และงบประมาณที่จำกัด ไม่สามารถทำให้เกิดการวิจัยใหม่ๆ ที่ตอบสนองความต้องการของประเทศ เป็นสาเหตุ

ให้การพัฒนาวิทยาศาสตร์ของไทยไม่ทัดเทียมกับนานาชาติ
“การพัฒนาวิทยาศาสตร์ของประเทศให้ก้าวหน้า อยู่กับการ
สร้างสังคมวิทยาศาสตร์ให้เกิดขึ้นทุกชุมชน ระบุปัญหา สามารถ
ทำวิจัยโดยชุมชน การจะสร้างพิพิธภัณฑ์วิทยาศาสตร์สำคัญ
ต้องมีใจอยากจะทำ ขณะเดียวกัน พิพิธภัณฑ์ต้องทำให้เด็ก
ที่เข้าชมเห็นกระบวนการคิดแบบวิทยาศาสตร์อย่างมีหลักการ
และมีเหตุผล ”

บทสรุป

พิพิธภัณฑ์วิทยาศาสตร์เป็นแหล่งเรียนรู้ แหล่งบันเทิง
และแหล่งท่องเที่ยวที่ผู้เข้าชมสามารถนำความรู้ไปพัฒนา
วิชาชีพ ความสามารถในการผลิต และคุณภาพชีวิต เด็กและ
เยาวชนควรให้ความสำคัญในการศึกษาหาความรู้ และ
ประชาชนมีส่วนร่วมสนับสนุนการพัฒนาให้ดียิ่งขึ้น เพื่อให้
พิพิธภัณฑ์วิทยาศาสตร์เป็นแหล่งเรียนรู้ที่นำไทยก้าวสู่สังคม
ฐานความรู้ที่ทัดเทียมกับนานาชาติต่อไป □□□

เอกสารอ้างอิง

“ห้องฟ้าจำลอง” วิกีพีเดีย สารานุกรมเสรี (เข้าถึงได้) <http://th.wikipedia.org> สืบค้นวันที่ 31 มกราคม 2555

“ประวัติศูนย์วิทย” (เข้าถึงได้) http://www.ay-sci.com/web/index.php?option=com_content&view=article&id=47&Itemid=56

องค์การพิพิธภัณฑ์วิทยาศาสตร์แห่งชาติ (เข้าถึงได้) <http://www.nsm.or.th> สืบค้นวันที่ 31 มกราคม 2555

ค.ต.ป. : เครื่องมือตรวจสอบ

และประเมินผลการทำงานของภาคราชการ

นิสวันต์ พิษณุดำรง*

ประเทศไทยมีภาพลักษณ์การทุจริตคอร์รัปชันสูงในสายตาของชาวต่างชาติ เห็นได้จากดัชนีภาพลักษณ์การคอร์รัปชันของประเทศไทย¹ ที่มีแนวโน้มลดลงจาก 3.60 คะแนนในปี 2549 เป็น 3.40 คะแนนในปี 2554 และมีคะแนนอยู่ในระดับต่ำเมื่อเทียบกับประเทศเพื่อนบ้าน อาทิ มาเลเซีย 4.3 คะแนน และสิงคโปร์ 9.2 คะแนน

อย่างไรก็ตาม ชีตความสามารถของการพัฒนาระบบราชการไทย² ในประเด็นความโปร่งใส ตรวจสอบได้มีเพิ่มขึ้นจาก 3.13 คะแนนในปี 2549 เป็น 3.57 คะแนนในปี 2554 ส่วนหนึ่งเป็นผลจากความพยายามอย่างต่อเนื่องของภาครัฐในการตรวจสอบการปฏิบัติงานของภาครัฐเพื่อป้องกันการทุจริต คณะกรรมการตรวจสอบและประเมินผลภาคราชการ (ค.ต.ป.) จึงเป็นกลไกสำคัญในการทำหน้าที่ยังกล่าว

กลไกการตรวจสอบและประเมินผลภาคราชการ

คณะกรรมการตรวจสอบและประเมินผลภาคราชการ (ค.ต.ป.)³ ตั้งขึ้นภายใต้ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการตรวจสอบและประเมินผลภาคราชการ พ.ศ. 2548 เพื่อเสริมสร้างความน่าเชื่อถือและความมั่นใจแก่สาธารณชนต่อการดำเนินงานของส่วนราชการ ทำหน้าที่ตรวจสอบและประเมินผลภาคราชการ กำหนดนโยบายและแนวทางส่งเสริม ผลักดัน สืบสวน และเสนอแนะมาตรการตรวจสอบและประเมินผลภาคราชการ รวมทั้งจัดทำรายงานผลการปฏิบัติงานเสนอ นายกรัฐมนตรีและคณะรัฐมนตรี ค.ต.ป.ชุดปัจจุบัน ประกอบด้วย

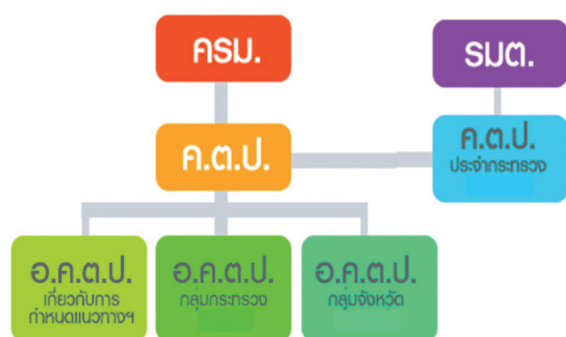
1. คณะอนุกรรมการตรวจสอบและประเมินผลภาคราชการ กำหนดแนวทาง วิธีการการตรวจสอบและประเมินผลภาคราชการ จำนวน 1 คณะ
2. คณะอนุกรรมการตรวจสอบและประเมินผลภาคราชการเฉพาะกิจ กำหนดแนวทาง วิธีการการบูรณาการระบบการตรวจสอบและประเมินผลของหน่วยงานกลางที่อยู่ในกำกับของราชการฝ่ายบริหาร จำนวน 1 คณะ
3. คณะอนุกรรมการตรวจสอบและประเมินผลภาคราชการกลุ่มกระทรวง หรือ อ.ค.ต.ป. กลุ่มกระทรวง มี 4 คณะ ได้แก่ 1) อ.ค.ต.ป. กลุ่มกระทรวงด้านเศรษฐกิจ

* นักวิเคราะห์นโยบายและแผนชำนาญการ สำนักประเมินผลและเผยแพร่การพัฒนา

¹ จัดทำโดยสถาบัน Transparency International (TI) มีค่าคะแนน 0-10 ถ้าได้คะแนน 10 หมายถึง การคอร์รัปชันต่ำ

² จัดทำโดยสถาบัน International Institute for management Development (IMD) มีค่าคะแนน 0-10 ถ้าได้คะแนน 10 หมายถึง การบริหารงานของเจ้าหน้าที่เป็นไปอย่างโปร่งใส

³ ค.ต.ป. ชุดปัจจุบัน มีรัฐมนตรีซึ่งคณะรัฐมนตรีแต่งตั้งเป็นประธานกรรมการ คณะกรรมการประกอบด้วย ปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี ปลัดกระทรวงการคลัง ปลัดกระทรวงมหาดไทย ผู้อำนวยการสำนักงานงบประมาณ เลขาธิการคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน เลขาธิการคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ อธิบดีกรมบัญชีกลาง และผู้ทรงคุณวุฒิที่มาจากพรรคการเมืองและคณะรัฐมนตรีมีมติเห็นชอบ มีเลขาธิการคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการทำหน้าที่เป็นเลขานุการ

2) อ.ก.ต.ป. กลุ่มกระทรวงด้านสังคม 3) อ.ก.ต.ป. กลุ่มกระทรวงด้านความมั่นคงและการต่างประเทศ และ 4) อ.ก.ต.ป. กลุ่มกระทรวงด้านบริหารและส่วนราชการไม่สังกัดสำนักนายกรัฐมนตรี กระทรวงหรือทบวง

4. คณะอนุกรรมการตรวจสอบและประเมินผลภาคราชการกลุ่มจังหวัดหรือ อ.ก.ต.ป. กลุ่มจังหวัด จำนวน 5 คณะ

5. คณะกรรมการตรวจสอบและประเมินผลประจำกระทรวง หรือ ค.ต.ป. ประจำกระทรวง ในทุกกระทรวง รวม 20 คณะ

แนวทางการตรวจสอบและประเมินผลภาคราชการ

แนวทางการตรวจสอบและประเมินผลภาคราชการของ ค.ต.ป. มีประเด็นการตรวจสอบและขอบเขตของการจัดทำรายงาน ดังนี้

1. ประเด็นการตรวจสอบและประเมินผลภาคราชการ ประกอบด้วย 1) การสอบทานกรณีปกติ ได้แก่ การตรวจราชการ การตรวจสอบภายใน การควบคุมภายในและการบริหารความเสี่ยง การปฏิบัติราชการตามคำรับรองการปฏิบัติราชการ และรายงานการเงิน 2) การสอบทานกรณีพิเศษ ค.ต.ป. ประจำกระทรวง และ อ.ก.ต.ป. กลุ่มจังหวัด คัดเลือกโครงการที่มีลักษณะบูรณาการร่วมกัน กระจายลงพื้นที่ส่งผลกระทบในวงกว้างต่อประชาชน อยู่ระหว่างดำเนินการในปีที่สอบทานและได้รับงบประมาณสูงในการดำเนินงานเมื่อเทียบกับโครงการอื่น หรือเป็นโครงการที่มีลักษณะความเสี่ยงสูง

2. ขอบเขตของการรายงานผลการตรวจสอบฯ การรายงานผลการตรวจสอบฯ แบ่งออกเป็น 2 รอบต่อปี ได้แก่

รอบ 6 เดือน และรอบ 12 เดือน มีขอบเขตการรายงานในแต่ละรอบ ดังนี้

2.1 รายงานผลการตรวจสอบฯ ระหว่างปี เป็นการรายงานผลการดำเนินงานในลักษณะของการติดตามความก้าวหน้าการดำเนินงานรอบ 6 เดือน เพื่อเสนอข้อเท็จจริง ความเสี่ยง ผลเสีย ปัญหาที่อาจเกิดขึ้นจากการปฏิบัติงานของส่วนราชการและจังหวัด

2.2 รายงานผลการตรวจสอบและประเมินผลภาคราชการประจำปี เป็นการรายงานสรุปผลการสอบทานที่ได้จากผลการปฏิบัติราชการของส่วนราชการและจังหวัดตลอดทั้งปีงบประมาณ เพื่อเสนอผลการปฏิบัติราชการที่บรรลุผลตามแผนปฏิบัติราชการที่กำหนด

บทสรุป

การดำเนินงานที่ผ่านมาของ ค.ต.ป. ตั้งแต่ปี 2549 จนถึงปัจจุบัน ได้รายงานผลการตรวจสอบฯ และให้ข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์ต่อคณะรัฐมนตรีมาโดยตลอด จึงนับเป็นเครื่องมือที่มีประสิทธิภาพในการยกระดับการบริหารจัดการที่ดีของภาครัฐต่อไปในอนาคต □□□

เอกสารอ้างอิง

คณะกรรมการตรวจสอบและประเมินผลภาคราชการ (ค.ต.ป.).

แนวทางการตรวจสอบและประเมินผลภาคราชการประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2555 (ปรับปรุง) . เข้าถึงได้จาก <http://paecthai.opdc.go.th/download.html> . สืบค้นเมื่อ 20 มิถุนายน 2555.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ . รายงานการติดตามประเมินผลการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศในระยะแผนพัฒนาฉบับที่ 10 (พ.ศ.2550-2554) . กรกฎาคม 2554

ธุรกิจรีไซเคิล :

ลดขยะ ลดโลกร้อน

ภาณี ชนาธิกรณ์*

ขยะล้นเมือง สิ่งแวดล้อมเป็นพิษอันเกิดจากขยะ ส่งผลกระทบต่อสุขภาพอนามัยของประชาชน เป็นปัญหาสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นในพื้นที่เมืองทั่วโลก รวมทั้งประเทศไทยที่มีปริมาณขยะมูลฝอยกว่า 40,000 ตัน/วัน ตลอดทั้งปีมีขยะมากถึง 16 ล้านตัน แต่สามารถนำกลับมาใช้ประโยชน์ได้เพียงร้อยละ 30 ส่วนที่เหลือมีปริมาณมากเกินกว่าพื้นที่ที่หน่วยงานท้องถิ่นเตรียมไว้สำหรับจัดการขยะ ขณะที่การเผาทำลายขยะจำนวนมากกลายเป็นการเพิ่มปริมาณก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์สู่ชั้นบรรยากาศเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้ภาวะโลกร้อนรุนแรง

จากขยะที่ไร้ค่าสู่ธุรกิจสร้างรายได้

ปริมาณขยะที่เพิ่มขึ้นในเขตเมืองใหญ่ตามการขยายตัวของเศรษฐกิจและประชากร เป็นวิกฤตของสังคมเมือง และเป็นภาระของชุมชนและหน่วยงานท้องถิ่นที่ต้องจัดการให้ถูกหลักวิชาการ แต่เป็นโอกาสของ “ธุรกิจรีไซเคิลขยะ” ที่เติบโตพร้อมกับกระแสห่วงใยสิ่งแวดล้อมของประชาคมทั่วโลก ที่มีการจัดทำกรอบความร่วมมือและพันธกรณี รวมทั้งมาตรการต่างๆ เพื่อลดภาวะโลกร้อน อาทิ การผลิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมและใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า กระตุ้นให้ทั้งภาครัฐ เอกชนและประชาสังคมปรับแนวคิด

* นักวิเคราะห์นโยบายและแผนชำนาญการพิเศษ สำนักประเมินผลและเผยแพร่การพัฒนา

ที่มา: การจัดการขยะมูลฝอยชุมชน — กรมควบคุมมลพิษ
www.pcd.go.th/info_serv/waste_garbage.html

การจัดการขยะแบบเดิม อาทิ การเผา และการฝังกลบที่ก่อให้เกิดปัญหาสิ่งแวดล้อม เป็นการไร้ประสิทธิภาพ เทคโนโลยีบริหารจัดการและใช้ประโยชน์จากของเสียให้มากที่สุด ให้ความสำคัญกับการเพิ่มมูลค่าของเหลือใช้ไปสู่ธุรกิจด้วยเทคโนโลยีที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม สร้างอาชีพธุรกิจไร้ขยะ และรายได้ให้กับคนเก็บและรับซื้อขยะ ขณะที่ครัวเรือนมีการคัดแยกขยะที่ลดภาระการกำจัดขยะของท้องถิ่น ทำให้ชุมชนเมืองน่าอยู่

วงศ์พาณิชย์ : ธุรกิจไร้ขยะชั้นนำของไทย

วงศ์พาณิชย์เป็นผู้นำการสร้างกระแสอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ด้วยการคัดแยกขยะเพื่อรีไซเคิล โดยเชื่อมโยงระบบธุรกิจไร้ขยะกับบทบาทของชุมชนด้านสิ่งแวดล้อม ผ่านการประชาสัมพันธ์ อบรมชุมชนและหน่วยงานต่างๆ เพื่อจัดตั้งศูนย์รับซื้อขยะ สร้างแรงจูงใจด้วยการทำให้ขยะมีค่าและขายได้เป็นการสร้างรายได้เสริมส่งผลให้ชุมชนต่างๆ ร่วมใจกันรักษาสิ่งแวดล้อม และจัดการขยะ

ด้วยการคัดแยก สำหรับนำสู่กระบวนการจัดการที่เหมาะสมและยั่งยืน

ธุรกิจไร้ขยะของวงศ์พาณิชย์เกิดจาก ดร. สมไทย วงษ์เจริญ ประธานกรรมการบริษัท ได้เล็งเห็นว่า “ขยะ” เป็นหนึ่งในปัญหาสิ่งแวดล้อมที่สำคัญในสังคมไทย คนส่วนใหญ่ทิ้งกันอย่างไม่เห็นคุณค่า แต่ ดร. สมไทยและครอบครัว มีแนวคิดที่ว่า “ทุกสิ่งในธรรมชาติย่อมมีสิ่งที่มีค่าและสิ่งที่มีคุณค่า เราจะเลือกสรรสิ่งที่มีคุณค่าและตัดแปลงสิ่งที่มีค่าให้มีคุณค่า” จึงได้เริ่มกิจการรับซื้อขยะที่จังหวัดพิษณุโลกในปี 2517 และขยายกิจการเป็นโรงงานคัดแยกขยะเพื่อนำไปรีไซเคิล ชื่อว่า “วงศ์พาณิชย์” ในปี 2532 ด้วยการส่งเสริมประสบการณ์ ประกอบกับการศึกษาวิจัยอย่างต่อเนื่อง ทั้งการนำเทคโนโลยีมาปรับใช้ให้เกิดความเหมาะสมในการผลิต เรียนรู้ และสร้างตลาดใหม่ๆ จนเป็นธุรกิจที่ได้มาตรฐานสากล คำนึงถึงสังคมและสิ่งแวดล้อมเพื่อให้เติบโตอย่างยั่งยืน ส่งผลให้ “วงศ์พาณิชย์” เป็นธุรกิจไร้ขยะรายใหญ่ที่สุดของไทยในปัจจุบัน ให้บริการครบวงจร อาทิ รับซื้อขยะเพื่อรีไซเคิล คัดแยกและแปรรูปขยะ บริการจัดการขยะภายในสถานที่ รื้อถอนและขนย้ายซากวัสดุ ให้คำปรึกษาการจัดการขยะ และเปิดโรงงานเป็นสถานที่ศึกษาดูงาน รวมทั้งจัดฝึกอบรมให้ความรู้การจัดการขยะอย่างถูกวิธี โดยยึดหลักการดำเนินธุรกิจที่โปร่งใส ซื่อสัตย์ และเป็นธรรม ภายใต้สโลแกน “คิดถึงสิ่งแวดล้อม คิดถึงวงศ์พาณิชย์”

นอกจากจะเป็นผู้นำการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมด้วยการคัดแยกขยะเพื่อรีไซเคิล โดยเชื่อมโยงระบบธุรกิจกับชุมชนยังได้ดำเนินกิจกรรมเพื่อสังคมและสิ่งแวดล้อมอย่างต่อเนื่อง อาทิ ใช้เวลากว่า 10 ปีสร้างความเข้าใจของคำว่า “รีไซเคิล” เริ่มจากสอนให้จัดทำธนาคารขยะในโรงเรียน ปัจจุบันมีธนาคารขยะกว่า 3,000 แห่งจัดทำคู่มือการจัดการคัดแยกขยะประจำบ้าน เนื่องจาก ดร.สมไทย เห็นว่าการแยกขยะเป็นหน้าที่ที่ทุกคนต้องทำเป็นกิจวัตรประจำวัน

จึงไม่เกิดของเสียในครัวเรือน และเกิดรายได้จากการขายขยะ ร้อยละ 95 ของขยะที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวัน ล้วนเป็นขยะ ที่นำกลับมาสู่กระบวนการผลิตเพื่อใช้ใหม่ได้ อาทิ เศษแก้ว กระดาษ และโลหะ โดยให้ความรู้การคัดแยกขยะแก่ประชาชน ตั้งแต่วัยเรียน บอกต่อแก่สมาชิกในครอบครัวเพื่อให้ขยะเป็นที่ ต้องการและขาดตลาดในที่สุด

หลังภาวะน้ำท่วมใหญ่ในปลายปี 2554 ขยะที่น้ำพัดพา มาจากพื้นที่ตอนบนของประเทศตั้งแต่พิษณุโลก พิจิตร นครสวรรค์ ชัยนาท สิงห์บุรี อ่างทอง ออยุธยา กรุงเทพฯ และปริมณฑล เป็น ขยะกองมหาศาล วงษ์พาณิชย์ได้ให้ความช่วยเหลือโดยจัดทำ “โครงการกู้กรุงศรีอยุธยา” ด้วยการนำเทคโนโลยี เครื่องจักรหนัก ผู้เชี่ยวชาญ และพนักงาน ให้ความช่วยเหลือโรงงานในนิคม อุตสาหกรรมต่างๆ และโครงการจัดตั้ง “โรงเรียนช่างถนน” สอน อาชีพรีไซเคิลโดยไม่เสียค่าใช้จ่ายเป็นหลักสูตรระยะสั้นสองวันให้ กับผู้สนใจและผู้ยากไร้ทั่วไปไม่จำกัดความรู้ ที่สร้างรายได้และ ประโยชน์แก่สังคม โดยเฉพาะการจัดการปัญหาขยะล้นเมือง

ดร.สมไทยฯ ให้ความเห็นเกี่ยวกับธุรกิจรีไซเคิลขยะไว้ อย่างน่าสนใจว่า “ธุรกิจรีไซเคิลขยะ มีโอกาสเติบโตเพราะ ปัจจุบันทุกฝ่ายตระหนักดีว่า การรีไซเคิลมีประโยชน์แก่ภาค อุตสาหกรรมในการลดต้นทุนการผลิต ลดปริมาณขยะ และแก้ ปัญหาสิ่งแวดล้อม แต่ต้องอยู่บนพื้นฐานของความรู้ และ สิ่งสำคัญที่เป็นปณิธานหลักในการดำเนินธุรกิจ คือ ต้องการ ให้อาชีพเก็บขยะเป็นตัวอย่างหรือแรงบันดาลใจแก่ผู้ท้อแท้ ให้มองสิ่งของรอบตัว ที่สามารถเปลี่ยนเป็นเงินทองได้ทั้งสิ้น หากพยายามและมีความคิดสร้างสรรค์”

ปัจจุบันวงษ์พาณิชย์มีสถานีบริการรีไซเคิลขยะ 801 สาขา กว่า 700 สาขากระจายอยู่ในทุกภาคของประเทศ และมี สาขาในต่างประเทศ อาทิ ลาว มาเลเซีย พม่า และสหรัฐอเมริกา กำลังผลิตรวมทั้งสิ้น 115,000 ตัน/เดือน ร้อยละ 90 เป็นการผลิต จากสาขาในประเทศไทย ส่งออกสินค้าไปยังอินเดีย บังกลาเทศ จีน ไต้หวัน ออสเตรเลีย มาเลเซีย เวียดนาม พม่า กัมพูชา ประมาณ ร้อยละ 60 และขายในประเทศร้อยละ 40 นำสินค้าที่ผ่าน กระบวนการรีไซเคิลไปเป็นวัตถุดิบสำหรับผลิตภัณฑ์ใหม่ เช่น นำเศษพลาสติกที่ผ่านการรีไซเคิลไปทำเป็นชิ้นส่วนพลาสติก สำหรับประกอบรถยนต์ หรือเศษอะลูมิเนียมนำไปผลิตเป็นฝาสูบ และล้อแม็กในอุตสาหกรรมยานยนต์ เป็นต้น โรงงานคัดแยกขยะ เพื่อรีไซเคิลวงษ์พาณิชย์ ได้รับการรับรองมาตรฐานการจัดการ สิ่งแวดล้อม ISO 14001 และรางวัลอุตสาหกรรมดีเด่นประเภทการ บริหารอุตสาหกรรมขนาดกลางและขนาดย่อมในปี 2544 จากผู้ สร้างกระแสนอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมด้วยการคัดแยกขยะรีไซเคิลให้เกิด ขึ้นระดับจังหวัด จนขยายเครือข่ายอย่างกว้างขวางในระดับ ประเทศ เป็นต้นแบบธุรกิจรีไซเคิลแก่ประเทศเพื่อนบ้าน และ รางวัลอื่นๆ อีกมาก อาทิ รางวัลหน่วยงานดีเด่นของชาติ สาขา พัฒนาสังคม ประจำปี 2548 รางวัล ASEAN Business Awards 2008 สาขาความรับผิดชอบต่อสังคมของธุรกิจต่อสังคม และรางวัลสุดยอด นักสิ่งแวดล้อมแห่งปี 2551

สรุป

บริษัทวงษ์พาณิชย์เป็นธุรกิจรีไซเคิลขยะเพื่ออนุรักษ์ สิ่งแวดล้อม ที่จัดการปัญหาขยะของท้องถิ่น และเอื้อประโยชน์ทั้ง เศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมให้ชุมชน เป็นเครื่องมือที่ทำให้มีการใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ นำไปสู่จุดหมายการผลิตและ การบริโภคที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม อย่างไรก็ตาม การรีไซเคิล เป็นการแก้ปัญหาขยะที่ปลายเหตุ แต่การจัดการขยะอย่างยั่งยืน ควรพิจารณาที่ต้นเหตุ บนพื้นฐานความรู้ การบริหารจัดการที่ถูก หลักวิชาการ และเกิดจากการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน เริ่มตั้งแต่ การปรับปรุงพฤติกรรมบริโภคและการผลิตที่มุ่งลดปริมาณขยะ การเลือกใช้วัสดุ สิ่งของและวิธีการผลิตที่ไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม และ ภาครัฐสนับสนุนการสร้างความรู้ ความเข้าใจ ปลุกจิตสำนึกให้ ประชาชนตระหนักและเห็นความสำคัญของการคัดแยกขยะให้ถูก วิธีเพื่อการจัดการอย่างมีประสิทธิภาพ ส่งผลให้บ้านเมืองสะอาด นานอยู่ อย่างยั่งยืน □□□

เอกสารอ้างอิง

การแยกขยะ เข้าถึงได้จาก www.crma.ac.th/medept/komi/komibun.htm สืบค้นเมื่อวันที่ 14 พฤษภาคม 2555

ขยะมูลฝอย เข้าถึงได้จาก web.ku.ac.th/schoolnet/snet6/envi3/garbet/garbetn.htm สืบค้นเมื่อวันที่ 14 พฤษภาคม 2555

ขยะรีไซเคิล เข้าถึงได้จาก www.eduzones.com > หน้าแรก > Knowledge > วิทยาศาสตร์ สืบค้นเมื่อวันที่ 15 พฤษภาคม 2555

ทุนไทยบุกตลาดรีไซเคิลอเมริกา เข้าถึงได้จาก <http://www.tpia.org/news/plasticnews.asp?page=7&no=2641> สืบค้นเมื่อวันที่ 9 กรกฎาคม 2555

ธุรกิจขยะ สร้างรายได้จากของทิ้งครัวเรือนสร้างรายได้ปีละเกือบ 3 พันบาท เข้าถึงได้จาก <http://www.manager.co.th/science/ViewNews.aspx?NewsID=9510000067671> สืบค้นเมื่อวันที่ 9 กรกฎาคม 2555

ภาวะโลกร้อนกับขยะ เข้าถึงได้จาก www.greentheearth.info/ภาวะโลกร้อน-กับ-ขยะ/ สืบค้นเมื่อวันที่ 14 พฤษภาคม 2555

เร่งแก้ไขขยะล้นเมืองเป็นพลังงานทดแทนเข้าถึงได้จาก www.mcot.net/content/349325 สืบค้นเมื่อวันที่ 9 กรกฎาคม 2555

รีไซเคิลขยะ เข้าถึงได้จาก community.akanek.com/th/รีไซเคิลขยะ สืบค้นเมื่อวันที่ 15 พฤษภาคม 2555

โรงงานคัดแยกขยะ เข้าถึงได้จาก www.bu.ac.th/hotnews/iso/isomain3.html สืบค้นเมื่อวันที่ 15 พฤษภาคม 2555

โรงงานคัดแยกขยะวังษานิษฐ์ เข้าถึงได้จาก www.wongpanit.com/ สืบค้นเมื่อวันที่ 14 พฤษภาคม 2555

โครงการขับเคลื่อนและขยายผล ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การปฏิบัติ โดยภาคประชาชน เอกชน รัฐและองค์กรต่างๆ ที่ใช้กลไกการปฏิบัติงานของวุฒิสภาการสมอง

กลุ่มงานยุทธศาสตร์และขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การปฏิบัติ*

การดำเนินโครงการขับเคลื่อนและขยายผลปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การปฏิบัติโดยภาคประชาชน เอกชน รัฐและองค์กรต่างๆ ที่ใช้กลไกการปฏิบัติงานของวุฒิสภาการสมอง ได้ดำเนินการอย่างต่อเนื่องในการขับเคลื่อนระดับชุมชนตั้งแต่ปี 2552 จนถึงปัจจุบัน เพื่อให้วุฒิสภาได้ใช้ประสบการณ์ ความรู้ และความสามารถในการดำเนินกิจกรรม

* สำนักยุทธศาสตร์ด้านนโยบายสาธารณะ

วุฒิสภาการสมอง เป็นผู้ที่เกี่ยวข้องอายุทั้งภาครัฐและภาคเอกชน มีความรู้ ความสามารถ ความพร้อม และสมัครใจร่วมพัฒนาประเทศ โดยไม่หวังผลตอบแทน

พัฒนาท้องถิ่นและชุมชนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงอย่างเป็นรูปธรรม และเสริมสร้างเครือข่ายการพัฒนาในระดับพื้นที่ให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น พื้นที่ดำเนินการ 60 แห่ง ใน 4 ภาค 18 จังหวัด ได้แก่ เชียงราย พะเยา ลำปาง แพร่ กาฬสินธุ์ นครราชสีมา มหาสารคาม ชัยภูมิ เพชรบุรี ราชบุรี กาญจนบุรี จันทบุรี ชลบุรี สุราษฎร์ธานี นครศรีธรรมราช ตรัง สตูลและพัทลุง

กระบวนการดำเนินงาน

การดำเนินงานได้ตั้งคณะทำงานร่วมระหว่างผู้ประสานงานจังหวัดเป้าหมาย กับ สสช. ในการเป็นแกนประสานพร้อมทั้งนำข้อมูล สภาพปัญหาและความต้องการมาหารือร่วมกันในการประชุมเชิงปฏิบัติการ ระหว่างวุฒิสภา และภาคีเครือข่ายในพื้นที่ เพื่อสร้างความเข้าใจและการประยุกต์ใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และการศึกษาดูงาน การสังเคราะห์ข้อมูลในระดับชุมชนเพื่อคัดเลือกพื้นที่เป้าหมายและกำหนดประเด็นการดำเนินงานตามความต้องการของชุมชน

และการเปิดเวทีแลกเปลี่ยน เรียนรู้ นอกจากนี้ ได้สนับสนุน วุฒิสภาฯ เชิงประเด็นการขับเคลื่อน อาทิ สนับสนุนวุฒิสภาฯ ในกลุ่มสุขภาพ จัดประชุมเชิงปฏิบัติการ เพื่อสรุปบทเรียนการ ดำเนินงานพัฒนาคุณภาพและความปลอดภัยของอาหารใน สถานศึกษา พัฒนาเด็กไทยให้เต็มศักยภาพด้วยอาหารและ โภชนาการ พร้อมทั้งขยายเครือข่ายการดำเนินงานไปยังโรงเรียน ที่สนใจและโรงเรียนใกล้เคียง สนับสนุนวุฒิสภาฯ ในกลุ่มศึกษา ซึ่งเป็นกลุ่มที่เริ่มจัดตั้ง ล่าสุดดำเนินการจัดประชุมสร้างความ เข้าใจในบทบาท แนวทางและกลไกการดำเนินงาน รวมทั้ง ส่งเสริมการรวมกลุ่มของวุฒิสภาฯ ในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดน ภาคใต้ ได้แก่ จังหวัดยะลา ปัตตานี และนราธิวาส เพื่อสร้าง ความเข้มแข็งและเป็นเครือข่าย

ผลการดำเนินงาน

1. เกิดการสร้างเครือข่ายและกระบวนการเรียนรู้ ของวุฒิสภาฯ ในการพัฒนาประเทศตามหลักปรัชญาของ เศรษฐกิจพอเพียง จากการศึกษาดูงาน การประยุกต์และการ ทำงานร่วมกับภาคีการพัฒนาทั้งภาครัฐ เอกชน องค์กรปกครอง ส่วนท้องถิ่นและชุมชน นำไปสู่การสร้างการยอมรับในความรู้ ความสามารถของวุฒิสภาฯ ให้ร่วมเป็นภาคีการพัฒนาในการ น้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้อย่าง เหมาะสมตามภูมิสังคม

2. เพิ่มศักยภาพและขีดความสามารถของชุมชน ในการจัดการปัญหาด้วยหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

ด้วยตนเองบนฐานของทุนที่มีอยู่ วุฒิสภาฯ ได้ดำเนินกิจกรรม ร่วมกับชุมชน บนหลักของการใช้ข้อมูล ทุนที่มีอยู่ และความรู้นำมา วิเคราะห์และตัดสินใจตามหลักเหตุและผลด้วยความรอบคอบ

3. จัดกิจกรรมการพัฒนาที่หลากหลาย สอดคล้อง กับความต้องการของชุมชน มุ่งพัฒนาเครือข่ายยุติธรรมชุมชน พัฒนาระบบการเรียนรู้ การสอนและคุณภาพการศึกษา อนุรักษ์ฟื้นฟูวัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่น และพัฒนาอาชีพและ คุณภาพชีวิต

4. ใช้ความรู้ ความสามารถร่วมเป็นพลังในการ ขับเคลื่อนการพัฒนาทุกภาคีต่างๆ ทั้งระดับชุมชน ท้องถิ่น และจังหวัด วุฒิสภาฯ ได้ร่วมรับฟังปัญหา ความต้องการ ให้คำปรึกษา แนะนำ ถ่ายทอดความรู้ ประสานการดำเนินงาน กับหน่วยงานภาคีเครือข่ายในพื้นที่ ร่วมอยู่ในคณะกรรมการ ต่างๆ ระดับจังหวัด และร่วมจัดทำข้อเสนอแนะเชิงนโยบายด้าน การป้องกันและแก้ปัญหาในพื้นที่ต่อผู้ว่าราชการจังหวัด

บทเรียนจากการดำเนินงาน

การดำเนินงานประกอบด้วย รูปแบบการดำเนินงาน ทั้งระดับปัจเจกและการรวมกลุ่ม กระบวนการทำงานเชิงรุกและเชิงรับ กลไกการประยุกต์ใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ร่วมกับภาคีทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน ชุมชน และท้องถิ่นที่มีจุดเด่นแตกต่างกัน กลไกวุฒิสภาฯ กับหน่วยงานภาครัฐและชุมชน มีจุดเด่นในการได้รับการตอบสนองอย่างรวดเร็ว หากความต้องการของชุมชนในพื้นที่เป้าหมายสอดคล้องกับแผนงาน โครงการของหน่วยงานภาครัฐ กลไกวุฒิสภาฯ กับภาคเอกชน และชุมชน มีจุดเด่นที่การหนุนเสริมการทำงานของภาคเอกชน ทำให้เกิดกระบวนการทำงานใหม่ๆ ที่สร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนมากขึ้น แต่กลไกในรูปแบบนี้ยังไม่กว้างขวาง เนื่องจากภาคเอกชนขาดข้อมูลและช่องทางการเข้าถึงความต้องการของชุมชน ประกอบกับวุฒิสภาฯ ที่มาจากภาคเอกชนมีน้อย จึงควรสนับสนุนให้ภาคเอกชนเข้าร่วมเป็นภาคีการพัฒนาให้มากขึ้นด้วยการประชาสัมพันธ์ให้ข้อมูลข่าวสารงานวุฒิสภาฯ และความต้องการพัฒนาของชุมชนให้กว้างขวางยิ่งขึ้น กลไกวุฒิสภาฯ ร่วมกับท้องถิ่นและชุมชน การมีส่วนร่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นยังมีน้อย อาจเป็นเพราะท้องถิ่นไม่เห็นความสำคัญ หรือไม่ใช่งานหลัก หากวุฒิสภาฯ หรือภาคีเครือข่ายสามารถประสานให้ท้องถิ่นเห็นความสำคัญและเข้าร่วมเป็นภาคีพัฒนา การขับเคลื่อนงานจะเป็นรูปธรรมที่ชัดเจนและยั่งยืน รวมทั้งจะได้รับการสนับสนุนทั้งด้านบุคลากร องค์ความรู้ และงบประมาณที่เป็นทุนในชุมชน

ปัจจัยความสำเร็จ เกิดจาก ศักยภาพของวุฒิสภาฯ ธนาคารสมองที่เข้าใจในบทบาท มีความรู้ในหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ความสามารถในการประยุกต์ใช้ประสบการณ์ที่หลากหลายสร้างเครือข่ายและความร่วมมือระหว่างวุฒิสภาฯ และทำงานเชิงรุก ชุมชนมีความเข้มแข็งและภาคีเครือข่ายที่หลากหลายรวมพลัง ทำให้การแก้ปัญหาและการพัฒนาตอบสนองชุมชน เกิดการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน

ข้อจำกัดของการดำเนินงาน พบว่า วุฒิสภาฯ บางจังหวัดขาดการประสานงาน ไม่สามารถรวมเป็นกลุ่มการทำงานเป็นเชิงรับมากกว่าเชิงรุก รวมถึงมีปัญหาด้านสุขภาพทำให้ไม่สามารถดำเนินกิจกรรมได้อย่างต่อเนื่อง พื้นที่ดำเนินงานไม่มีความพร้อม ทำให้การขับเคลื่อนล่าช้าหรือไม่มีความก้าวหน้า ปัญหาภัยธรรมชาติ ทำให้วุฒิสภาฯ ไม่สามารถทำกิจกรรมได้ และภาคีเครือข่ายการพัฒนา โดยเฉพาะภาคเอกชนมีส่วนร่วมน้อย ขณะที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นยังไม่เห็นความสำคัญและเป็นเครือข่าย

ข้อเสนอแนะการดำเนินงานในระยะต่อไป

1. พัฒนาแกนนำวุฒิสภาฯ ให้มีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 สู่การปฏิบัติอย่างเชื่อมโยง ทั้งจังหวัด ท้องถิ่นและชุมชน
2. สร้างเครือข่ายการทำงานร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ที่นำไปสู่ชุมชน/ท้องถิ่นน้อยๆ ร่วมกับภาคีต่างๆ ทั้งสถาบันการศึกษาและ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) โดยผลักดันให้เป็นภารกิจประจำขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีวุฒิสภาฯ ในระดับพื้นที่เป็นผู้ประสาน และติดตามความก้าวหน้า
3. สนับสนุนให้วุฒิสภาฯ และภาคีเครือข่ายเป็นผู้กำหนดพื้นที่ และกลุ่มเป้าหมายในการดำเนินงาน โดยเฉพาะการเปิดพื้นที่ใหม่สำหรับดำเนินการ เนื่องจากอยู่ใกล้ชิดกับพื้นที่ รู้สภาพภูมิสังคม ปัญหา และความต้องการ เกิดการประสานร่วมมือกันตั้งแต่เริ่มต้น และสนับสนุนให้วุฒิสภาฯ ดำเนินงานในพื้นที่ที่ได้เริ่มไว้แล้วอย่างต่อเนื่อง
4. ส่งเสริมการดำเนินงานของวุฒิสภาฯ ในรูปปัจเจกบุคคลและกลุ่ม โดยเผยแพร่ ประชาสัมพันธ์ข้อมูลวุฒิสภาฯ จำแนกความเชี่ยวชาญให้หน่วยงาน องค์กร หรือสถาบันการศึกษา ได้รับรู้อย่างแพร่หลาย เพื่อขอรับการสนับสนุนจากวุฒิสภาฯ ได้ตรงตามความต้องการ □□□

เอกสารอ้างอิง

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ โครงการขับเคลื่อนและขยายผลปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การปฏิบัติโดยภาคประชาชน เอกชน รัฐและองค์กรต่างๆ โดยใช้กลไกการปฏิบัติงานของวุฒิสภาธนาคารสมอง. กันยายน 2554

สศช.ประชุมขับเคลื่อนแผนฯ 11

หฤทัย สายทินกร*

คณะกรรมการขับเคลื่อนแผนพัฒนา ฉบับที่ 11 ภายใต้คณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ได้ประชุมครั้งแรกเมื่อวันจันทร์ที่ 2 เมษายน 2555 มีมติให้ขับเคลื่อนประเด็นการพัฒนาสำคัญ อาทิ สังคมสีเขียว การเตรียมเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน และสังคมผู้สูงอายุ โดยแต่งตั้งคณะทำงานผลักดันประเด็นการพัฒนาที่ต้องเร่งดำเนินการ สร้างความรู้ความเข้าใจกับภาคส่วนต่างๆ ในระดับพื้นที่ทั้งสาระสำคัญและแนวทางขับเคลื่อนของแผนพัฒนา ฉบับที่ 11 รวมทั้งนำเสนอกรณีความสำเร็จของภาคีต่างๆ เพื่อขยายผลการขับเคลื่อนในวงกว้างและทุกภาคส่วนสามารถนำไปใช้เป็นแนวทางปฏิบัติผ่านการจัดประชุมชี้แจงในเวทีต่างๆ และการใช้สื่อประชาสัมพันธ์ที่หลากหลาย พร้อมทั้งปรับปรุงคู่มือการขับเคลื่อนแผนพัฒนา ฉบับที่ 11 ให้เข้าใจง่ายและทุกภาคส่วนสามารถนำไปปรับใช้ได้

ภายหลังการประชุม ดร.ณรงค์ชัย อัครเศรณี ประธานคณะกรรมการ ฯ ได้ให้ข้อคิดเห็นว่า ภาคีที่ร่วมขับเคลื่อนต้องเข้าใจตรงกันถึงจุดมุ่งหมายที่ต้องการให้เกิดขึ้นในระยะแผนฯ 11 เป็นการพัฒนาที่มุ่งสู่ 3 สังคม ได้แก่ สังคมมั่นคง สังคมสีเขียว และ

สังคมวัฒนธรรม และการเชื่อมโยงสู่แนวทางการพัฒนาและประเด็นการพัฒนาสำคัญที่ต้องดำเนินการ อย่างไรก็ตาม ต้องให้ความสำคัญกับประเด็นที่ต้องเร่งดำเนินการในปัจจุบัน อาทิ การบริหารจัดการน้ำและสิ่งแวดล้อม

นอกจากนี้ สศช. ได้เตรียมการจัดประชุมประจำปี 2555 เรื่อง อนาคตประเทศไทยบนเส้นทางสีเขียว เป็นเวทีสร้างความเข้าใจและรับฟังความคิดเห็นของภาคส่วนต่างๆ ในการขับเคลื่อนแผนพัฒนา ฉบับที่ 11 โดยเริ่มด้วยการพัฒนาสู่สังคมสีเขียวเป็นประเด็นแรก

* นักวิเคราะห์นโยบายและแผนปฏิบัติการ สำนักประเมินผลและเผยแพร่การพัฒนา

สศช. จัดฝึกอบรมการพัฒนาพร้อมขับเคลื่อนแผนฯ 11

เมื่อวันพฤหัสบดีที่ 5 เมษายน 2555 สศช.ได้จัดประชุมหารือร่วมกับคณะกรรมการแผนพัฒนาการเมือง สภาพัฒนาการเมือง เรื่อง แนวทางการนำแผนพัฒนาการเมืองสู่การปฏิบัติ โดยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางการบูรณาการแผนพัฒนาการเมือง และแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 11 สู่การปฏิบัติ รวมถึงการสร้างเครือข่ายขับเคลื่อนแผนฯ ร่วมกันเพื่อให้บรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่สมดุลและยั่งยืน

ขณะเดียวกัน สศช. ได้ร่วม

หารือกับผู้แทนคณะกรรมการภาคเอกชน 3 สถาบัน (กกร.) สมาอุตสาหกรรมท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย และสภาธุรกิจตลาดทุนไทย เมื่อวันที่ 17 พฤษภาคม 2555 เพื่อกำหนดแนวทางการจัดประชุมร่วมภาคเอกชนเพื่อกำหนดประเด็นการพัฒนาที่จะขับเคลื่อน รวมถึงกลไก กระบวนการ และแนวทางการดำเนินงานร่วมกันให้เกิดผลเป็นรูปธรรม ภายหลังการหารือได้มีการจัดตั้งคณะทำงานภาคเอกชนเพื่อขับเคลื่อนแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 11 สู่การปฏิบัติ คณะทำงานฯ ได้มีการประชุมอย่างต่อเนื่อง และได้นำเสนอร่างข้อเสนอยุทธศาสตร์และแผนงานเพื่อขับเคลื่อนแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 11 ในเบื้องต้นต่อผู้แทน สศช. ในวันที่ 10 สิงหาคม 2555

การประชุม World Economic Forum on East Asia ปี 2555

สศช. ได้มีส่วนร่วมในการจัดประชุม World Economic Forum on East Asia ปี 2555 ที่ประเทศไทย เป็นเจ้าภาพระหว่างวันที่ 30 พฤษภาคม - 1 มิถุนายน 2555 ณ โรงแรมแชงกรีลา กรุงเทพฯ โดยจัดทำสาระ ภายใต้ คณะอนุกรรมการด้านสาระเพื่อเตรียมการจัดการประชุม มี เลขานุการคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ เป็นประธานคณะอนุกรรมการฯ ดังกล่าว การประชุมที่ประเทศไทย ครั้งนี้ เป็นเวทีกำหนดทิศทางเศรษฐกิจของภูมิภาคและโลก มีผู้บริหารระดับสูงสุดของภาครัฐ เอกชน นักวิชาการ และ สื่อมวลชนชั้นนำจากทั่วโลกเข้าร่วมการประชุมประมาณ 600 คน

หัวข้อการประชุม เป็น “การกำหนดอนาคตของภูมิภาค ด้วยการเชื่อมโยง” มีการเสวนากลุ่มย่อยใน 5 สาขา ดังนี้ 1) การประชุมสุดยอดภายใต้หัวข้อ เปิดพรมแดน : สร้างการเติบโตให้กับ ทวีปเอเชีย ผ่านการเดินทาง การค้า และการท่องเที่ยว 2) การประชุมสุดยอดด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร 3) การวางแผนโครงสร้างการพัฒนาพลังงานของแต่ละประเทศในภูมิภาค รูปแบบใหม่ 4) การผลักดันวิสัยทัศน์ใหม่ด้านการเกษตรสู่การ ปฏิบัติในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียง และ 5) แนวทางความร่วมมือ เพื่อสร้างสุขภาพที่ดี

สำหรับการประชุมทั่วไป เน้น 3 ประเด็นหลัก ได้แก่ 1) **การมองภูมิภาคในบริบทใหม่ของโลก** ให้ความสำคัญกับการลด ความเหลื่อมล้ำระหว่างเพศและเพิ่มบทบาทสตรีต่อการพัฒนา ประเทศในภูมิภาคเอเชีย การสร้างรูปแบบเศรษฐกิจสมดุลใหม่ใน กลุ่มประเทศเอเชียตะวันออกเฉียง เพื่อผลักดันให้เศรษฐกิจโลกฟื้นตัว และสร้างความสมดุลในดุลการค้าของโลก การลดปัญหาความ ยากจน การสนับสนุนให้ผู้นำทั้งภาครัฐ เอกชน และชุมชน ผลักดันระบบและรูปแบบการคุ้มครองทางสังคมสู่การปฏิบัติให้กับ ผู้สูงอายุแบบมีส่วนร่วมและยั่งยืน การพัฒนาการศึกษาและทักษะ กับการเชื่อมต่อการทำงาน และการจัดการค่านิยมที่มีอยู่และ ค่านิยมใหม่ที่ดียิ่งไม่ให้อายุ 2) **การเตรียมรับมือกับความเสี่ยงใน ภูมิภาค** 3 ด้าน ได้แก่ ความเสี่ยงจากภัยทางเศรษฐกิจ ภัยธรรมชาติ และภัยก่อการร้าย ส่งผลกระทบต่องานห่วงโซการผลิต รวมทั้งปัญหา สังคมในภูมิภาค และ 3) **การเชื่อมโยงภูมิภาคเป็นหนึ่งเดียว** เป็น ภูมิภาคที่คุ้มกันวิกฤตจากภายนอกภูมิภาค และยับยั้งบทบาทที่สำคัญของ เอเชียตะวันออกเฉียงในการก้าวเป็นหนึ่งเสาหลักของการขับเคลื่อน เศรษฐกิจโลก อย่างไรก็ดี เอเชียตะวันออกเฉียงยังมีประเด็นท้าทายเรื่อง ความยั่งยืนของเศรษฐกิจ พลังงาน และทรัพยากร ที่ประชุมได้ แสดงความคิดเห็นที่หลากหลาย **สำหรับรายละเอียดติดตามได้ใน ฉบับหน้า □□□**

ลำดับเหตุการณ์สำคัญเกี่ยวกับการพัฒนาที่ยั่งยืนในเวทีนานาชาติ

ปี	เหตุการณ์	สาระสำคัญ
พ.ศ.2515	การประชุมสหประชาชาติเรื่องสิ่งแวดล้อมของมนุษย์ (The United Nations Conference on Human Environment: UNCHE)	ประเด็นเรื่องผลกระทบเชิงลบจากการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมที่มีต่อทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ได้รับการพิจารณาในเวทีนานาชาติเป็นครั้งแรก
พ.ศ.2535	 การประชุมองค์การสหประชาชาติว่าด้วยสิ่งแวดล้อมและการพัฒนา (United Nations Conference on Environment and Development: UNCED) หรือ Earth Summit	- แนวคิดการพัฒนาที่ยั่งยืนได้รับการยอมรับในเวทีประชาคมโลก - ประเทศไทยลงนามให้สัตยาบันในปฏิญญาโอว่าด้วยสิ่งแวดล้อมและการพัฒนา เป็นกรอบหลักการเกี่ยวกับสิทธิประชาชนและหน้าที่ของรัฐในการพัฒนาที่ยั่งยืน ปฏิญญานี้เป็นการเปลี่ยนแปลงครั้งสำคัญอย่างยิ่ง มีการรับรองสิทธิและหลักการที่เป็นหัวใจของการแก้ปัญหาสิ่งแวดล้อมสมัยใหม่ เช่น สิทธิการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารและหลักการเฝ้าระวัง เป็นต้น - แผนปฏิบัติการ 21 (Agenda 21) เป็นแผนแม่บทของโลกในการดำเนินการตามหลักการการพัฒนาที่ยั่งยืน
พ.ศ.2545	 การประชุม The World Summit on Sustainable Development (WSSD) หรือ Rio+10	- ทบทวนความก้าวหน้าของการดำเนินงานตามแผนปฏิบัติการ 21 - ประเทศไทยลงนามให้สัตยาบันในปฏิญญาโจฮันเนสเบิร์ก และแผนการดำเนินงานโจฮันเนสเบิร์ก เพื่อให้แผนปฏิบัติการ 21 มีผลทางปฏิบัติมากขึ้น
พ.ศ.2555	การประชุมสหประชาชาติว่าด้วยการพัฒนาที่ยั่งยืน (United Nations Conference on Sustainable Development: UNCSD) หรือ Rio+20 ณ นครริโอ เดอ จาเนโร สหพันธ์สาธารณรัฐบราซิล ระหว่างวันที่ 20-22 มิถุนายน 2555	- วัตถุประสงค์การประชุมเพื่อยืนยันพันธกรณีระหว่างประเทศในการดำเนินงานให้บรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน ประเมินความก้าวหน้าและช่องว่างการดำเนินงานตามพันธกรณีที่เกี่ยวกับการพัฒนาที่ยั่งยืน และการแก้ปัญหาใหม่ๆ ที่เกิดขึ้น หัวข้อการประชุมหลักมีดังนี้ 1) การดำเนินงานตามแนวทางเศรษฐกิจสีเขียวเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนและแก้ไขปัญหาความยากจน และ 2) กรอบการปฏิรูปองค์กรเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน - ผู้นำ 79 ประเทศทั่วโลกได้ตกลงร่วมกันในการรับรองเอกสารผลลัพธ์การประชุม ประกอบด้วยแนวปฏิบัติที่สำคัญ ได้แก่ 1) จัดตั้งกระบวนการระหว่างรัฐ ที่ครอบคลุมและโปร่งใสในการจัดทำเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนผ่านความเห็นชอบของสมาชิกใหญ่แห่งสหประชาชาติ 2) เห็นชอบร่วมกันว่าเศรษฐกิจสีเขียวเป็นเครื่องมือหนึ่งในการบรรลุการพัฒนาที่ยั่งยืน 3) จัดให้มีการประชุมผู้นำทางการเมืองระดับสูงระหว่างรัฐ เพื่อดำเนินงานภายหลังการประชุม Rio+20 4) ร่วมสร้างความเข้มแข็งให้กับ UNEP 5) ขยายการมีส่วนร่วมของภาคเอกชนและความร่วมมือต่างๆ 6) เชิญชวนให้ภาคธุรกิจมีความรับผิดชอบในการจัดทำ “รายงานความยั่งยืนของบริษัท” 7) มีขั้นตอนที่เป็นรูปธรรมในการดำเนินการตามแนวทางปฏิบัติ โดยเฉพาะด้านการเงินและเทคโนโลยี 8) ยืนยันหลักการที่ผ่านมามาทั้งหมดจาก Rio 2545 และ Agenda 21 ที่รวมถึงหลักการความรับผิดชอบร่วมในระดับที่แตกต่างกัน การยืนยันกับคำมั่นทางการเมืองในการพัฒนาที่ยั่งยืนและอนาคตที่ยั่งยืน 9) รับรองกรอบ 10 ปีของการบริโภคและการผลิตที่ยั่งยืน และ 10) รายงานความก้าวหน้าของความตกลงในประเด็นด้านพลังงาน มหาสมุทรและอื่นๆ

ที่มา : 1. เอกสารโครงการการจัดทำเอกสารเผยแพร่ในเรื่อง Thailand Green Economy. มูลนิธิสถาบันสิ่งแวดล้อมไทย.

2. ผลการประชุมสหประชาชาติว่าด้วยการพัฒนาที่ยั่งยืน ค.ศ. 2012 (Rio+20) รายงานโดย : สำนักงานคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ

หมายเหตุ UNEP ย่อมาจาก United Nations Environmental Program โครงการสิ่งแวดล้อมแห่งสหประชาชาติ มีพันธกิจสำหรับความร่วมมือในการอนุรักษ์และฟื้นฟูสภาพแวดล้อมเพื่อนำไปสู่คุณภาพชีวิตที่ดี

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ
962 ถนนกรุงเกษม เขตป้อมปราบฯ กรุงเทพฯ 10100
โทร. 0-2282-4841-2 โทรสาร 0-2281-9705, 0-2281-6635
<http://www.nesdb.go.th>